

**„Útmutató dokumentum a vadon élő
madarak védelméről szóló 79/409/EGK
tanácsi irányelv,**

»a madárvédelmi irányelv«

szerint folytatott vadászatról”

2008. február

„Útmutató dokumentum a madárvédelmi irányelv szerint folytatott vadásatról”

ELŐSZÓ	4
1 BEVEZETÉS	7
1.1 Vadászat az irányelv átfogó keretein belül	7
1.2 Preambulum	7
1.3 Az irányelv hatálya alá tartozó fajok	7
1.4 Az irányelv általános irányultsága	8
1.5 Az élőhelyek megőrzése	9
1.6 Alapvető fajvédelmi tilalmak	11
1.7 Kivételek az alapvető tilalmak alól	11
1.8 Kutatás	13
1.9 Természetesen nem előforduló madárfajok betelepítése	14
1.10 Jelentés	14
1.11 Állapotmegőrző záradék	14
1.12 Szigorúbb nemzeti intézkedések lehetősége	14
1.13 Az irányelv kiigazítása	15
2 A 7. CIKK RENDELKEZÉSEI	17
2.1 Bevezetés	17
2.2 Formai szempontok	18
2.3 Vadászható fajok	18
A vadászat lehetővé tételének indoklása	18
Mely fajokra szabad vadászni?	18
2.4 A vadászat során tiszteletben tartandó általános elvek és követelmények	19
Az elterjedési területen tett védelmi erőfeszítések veszélyeztetésének elkerülése	19
Ésszerű hasznosítás	20
Ökológiailag kiegyensúlyozott állomány szabályozás	27
2.5 A vadászidények kijelölésére vonatkozó egyedi feltételek	28
Kulcsfogalmak: szaporodási időszak és a szaporodás előtti vonulás időszaka	28
2.6 Teljes körű védelmet adó rendszer biztosítása, ha a kezdő és záró időpontokra lépcsőzetesen kerül sor	31
Az összetévesztés kockázata	32
A zavarás kockázata	34
Milyen feltételeknek kell teljesülniük, ha a tagállamok élni kívánnak az irányelv 7. cikkének (4) bekezdése szerint folytatott vadászat kezdő és/vagy záró időpontjainak lépcsőzetessé tételével?	37
2.7 Átfedések elemzése	38
3 A 9. CIKK RENDELKEZÉSEI	43
3.1 Bevezetés	43
3.2 Formai jogi szempontok	44

3.3	Az eltérésekre vonatkozó valamennyi feltétel teljesülésének biztosítása	46
3.4	Az eltérések első feltétele: annak igazolása, hogy „nincs más kielégítő megoldás”	47
	Általános szempontok	47
	„Nincs más kielégítő megoldás” a vadászat tekintetében	51
	Lehetséges tárgyilagosan igazolható tényezők, illetve tudományos és műszaki megfontolások ..	52
3.5	Az eltérések második feltétele: a 9. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontja szerint engedélyezett okok egyikének igazolása	58
	Eltérések a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontja alapján	58
	Eltérések a 9. cikk (1) bekezdésének b) pontja alapján	62
	Eltérések a 9. cikk (1) bekezdése c) pontja alapján	62
3.6	Az eltérések harmadik feltétele: A 9. cikk (2) bekezdésében meghatározott pontos formai feltételek teljesítése	71
	A formai feltételek mindegyikének figyelembevétele	72
	Személyek általános kategóriájára vonatkozó engedélyek	73
3.7	A 9. cikk (3) és (4) bekezdése	74
4	ÁBRÁK	78
5	MELLÉKLET	99

ELŐSZÓ

A vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK tanácsi irányelv¹ (az úgynevezett „madárvédelmi irányelv”) előírja az Európai Unió területén természetesen előforduló, vadon élő madárfajok és azok élőhelyei védelmének közös kereteit. Az irányelv abból a tényből indul ki, hogy vadon élő madarak többsége vonuló, így a tagállamok közös örökségét képezik, és hatékony védelmük jellegzetesen határokon átnyúló probléma, ami közös felelősséggel jár.

A madárvédelmi irányelv teljes mértékben elismeri a vadon élő madarak fenntartható hasznosítás formájában végzett vadászatának létjogosultságát. A vadászat az Európai Unió különböző régióiban jelentős társadalmi, kulturális, gazdasági és környezeti haszonnal jár. Ez a vadászat az irányelvben felsorolt egyes fajokra korlátozódik; az irányelv erre a tevékenységre vonatkozóan egy sor ökológiai elvet és jogi követelményt is meghatároz, amelyeket a tagállami jogszabályokon keresztül kell végrehajtani. Ez adja a vadászat irányításának keretét.

Számos ellentmondás merült fel a vadászat és az irányelv egyes követelményei összeegyeztethetőségét illetően, és az elmúlt években viták is kialakultak. Ezek forrása gyakran a követelmények eltérő értelmezése.

A Bizottság ezért felismerte, hogy a vadmadaraink védelme, illetve ésszerű és fenntartható hasznosítása terén érintett kormányzati és nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés kialakítása érdekében új párbeszéd indítására van szükség. E célból 2001-ben elindította a „fenntartható vadászatról szóló kezdeményezést”, melynek célja az irányelv vadászattal kapcsolatos jogi és technikai vonatkozásainak megfelelőbb értelmezése, valamint egy tudományos, természetmegőrzési és tudatosságot növelő intézkedésekből álló program kialakítása az irányelv szerint folytatott fenntartható vadászat előmozdítása érdekében.

Ez az útmutató dokumentum a párbeszéd egyik fő célkitűzését kívánja teljesíteni azáltal, hogy a meglévő jogi kereteken belül és szigorúan az irányelv tudományos elveit és adatait, valamint átfogó megőrzési célját alapul véve világos értelmezést ad az irányelv vadászattal kapcsolatos követelményeiről. E tekintetben az irányelv 7. cikke (4) bekezdésének fő elveivel² kapcsolatban már elvégzett munkára épül.

Miért van szükség a vadászatról írott útmutatóra?

Egyértelmű igény mutatkozik az irányelv vadászattal kapcsolatos rendelkezéseiről szóló teljesebb útmutatás iránt. Ez a témában zajló viták hevesességéből nyilvánvaló. A Bizottsághoz számos kérdés is érkezett e témában, többek között az Európai Parlamenttől. Mindezt vizsgálni kell az egyre távolodó álláspontok fényében is, amelyeket a Parlamenthez az egyrészt a vadászati és másrészt a madárvédelmi

¹ HL L 103., 1979.4.25., 1. o.

² A 79/409/EGK irányelv 7. cikke (4) bekezdésének fő elvei. A II. mellékletben szereplő madárfajok fészkelési és a fészkelést megelőző vonulási időszaka az EU-ban (2001. szeptember).

szervezetektől érkező, egymásnak élesen ellentmondó petíciók szemléltetnek, amelyekhez több millió ember aláírását gyűjtötték össze.

Ehhez az igényhez társul a jobb érthetőség valós igénye. Néhány tagállam tudni szeretné, milyen lehetőségek nyílnak a vadászhely meghatározására a 7. cikk (4) bekezdésében előírt korlátokon kívül, amelyek túlzottan szigorúnak tűnhetnek néhány olyan problémás faj (például a tőkés réce, *Anas platyrhynchos* és az örvös galamb, *Columba palumbus*) esetében, amelyeknél a szaporodás előtti vonulás korai, és/vagy hosszú a szaporodási időszak, és ezért a tagállamok a 9. cikk szerinti eltérésekhez kívánnak folyamodni.

A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK tanácsi irányelv³ („élőhelyvédelmi irányelv”) 6. cikkére vonatkozó útmutatás kidolgozásából már születtek pozitív tapasztalatok. Ezt inkább proaktív, semmint reaktív megközelítésnek tekintik, amely elősegíti a következetes véleményformálást, és elkerülhetővé teszi az ad hoc módon születő következtelen értelmezéseket. El kell azonban ismerni, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkével ellentétben a madárvédelmi irányelv rendelkezései sokkal régebbiek, és azokra sokkal kiterjedtebb joggyakorlat vonatkozik, és ezt a tényezőt az értelmező útmutatásnak figyelembe kell vennie.

Ez a dokumentum a Bizottság szolgálatai számára is hasznos lesz az e téren tervezett bármely tevékenységük során, a fő érdekelték számára pedig némi biztosítékkal szolgál a tekintetben, hogy mire számíthatnak.

Az útmutató korlátai

Az útmutató célja, hogy híven ragaszkodjon az irányelv szövegéhez, valamint a Közösség környezetvédelmi joga alapját képező tágabb elvekhez. Jellegét tekintve nem jogalkotási dokumentum (nem határoz meg új szabályokat, hanem a meglévő szabályok alkalmazására vonatkozóan ad útmutatást). Ilyenformán a dokumentum kizárólag a Bizottság szolgálatainak nézeteit tükrözi, és nem kötelező jellegű.

Hangsúlyozni kell, hogy **az irányelv végleges értelmezésének kialakítása az EU Bíróságának feladata**. Ezért az itt adott útmutatásnak az e témában születendő joggyakorlattal összhangban kell továbbfejlődnie.

Az útmutató teljes mértékben tiszteletben kívánja tartani a Bíróság meglévő, máris igen kiterjedt ítélkezési gyakorlatát. Ez meghatározza az útmutató szempontjait, különösen olyan esetekben, ahol a Bíróság már egyértelmű álláspontot alakított ki.

Az útmutató célja az is, hogy elmagyarázza az irányelv szerint folytatott vadászat irányításának alapjául szolgáló ökológiai elveket, és a rendelkezésre álló legjobb tudományos adatokat használja fel, bár elismeri, hogy a jó minőségű tudományos adatok hiánya korlátot jelent az állományok helyes és pontos kezelésére irányuló törekvések terén.

³ HL L 206., 1992.7.22., 7. o.

A dokumentum elismeri, hogy a vadászat irányítása a tagállamok feladata, beleértve a területükön a vadászidényeknek az irányelv követelményeivel összhangban történő meghatározásában betöltött szerepüket is.

Az útmutató alkalmazási köre

Az útmutató alapvetően a kedvtelési célú vadászat időzítésére összpontosít, azonban a vadászat szempontjából lényeges további kérdésekkel is foglalkozik. Jogi szempontból elsősorban az irányelv II. mellékletében felsorolt vadászható fajokra, valamint a 7. és 9. cikk vonatkozó rendelkezéseire összpontosít, de szükség esetén a többi érintett cikket is tárgyalja. Különös figyelmet fordít az eltérések alkalmazásának alapjaira, különösen a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja értelmében. Az útmutató a jogi rendelkezéseken túlmenően az irányelvben szereplő tudományos és technikai vonatkozásokra is kitér, amelyek a vadon élő madarak védelme szempontjából fontosak.

Az útmutató szerkezete

Az útmutató három fő fejezetből áll. Az első fejezet az irányelv keretében folytatott vadászatról ad áttekintést, beleértve a vonatkozó preambulumbekkezdések és cikkek tárgyalását is.

A második fejezet részletesebben foglalkozik a 7. cikk lényeges jogi és technikai rendelkezéseivel, beleértve a vadászidényeknek az irányelv szerinti kijelölésével kapcsolatos konkrét feltételeket is.

A harmadik fejezet pedig megvizsgálja az irányelv 9. cikke értelmében a vadászat engedélyezésére vonatkozó eltérések rendszere által biztosított lehetőségeket. A dokumentum különböző részeit ábrák egészítik ki, amelyek az útmutatást további hasznosnak vélt információkkal bővítik.

1 BEVEZETÉS

1.1 Vadászat az irányelv átfogó keretein belül

- 1.1.1 A 79/409/EGK irányelv egy átfogó jogi eszköz, amelynek célja a vadon élő madarak általános védelme az Európai Unión belül. A védelem különböző szempontjaival foglalkozik (beleértve az élőhelyekre vonatkozó védintézkedéseket, a kereskedelem és a vadászat ellenőrzését, valamint a kutatás ösztönzését), és az ilyen típusú jogi eszközök szabványos formáját követi: bekezdésekből álló preambulumból, érdemi rendelkezéseket tartalmazó cikkekből és egy sor mellékletből áll.

1.2 Preambulum

- 1.2.1 A preambulumban bekezdései az irányelv szerkezetét tükrözik. A preambulumban gyakran a másodlagos jog érdemi rendelkezéseinek értelmezéséhez hívják segítségül, és a Bíróság e tekintetben az irányelvvel kapcsolatban hivatkozott erre⁴.

Mint minden irányelv esetében, az értelmezésnek figyelembe kell vennie a különböző nyelvi változatokat, amelyek mindegyike érvényes. Ezen útmutatóval kapcsolatban meg kell említeni, hogy egyes kifejezések (pl. „ésszerűen megindokolható hasznosítás”, „fiókanevelés időszaka”) a különböző nyelvi változatokban gondos figyelmet érdemelnek. Fontos, hogy a különböző nyelvi változatok vizsgálatakor olyan értelmezést használjunk, amely a legjobban tükrözi a szóban forgó kifejezések célját és összefüggéseit.

1.3 Az irányelv hatálya alá tartozó fajok

- 1.3.1 Az irányelv 1. cikke kimondja, hogy *„a Szerződésben érintett tagállamok európai területén természetesen előforduló összes vadon élő madárfaj védelmére vonatkozik. Magába foglalja e fajok védelmét, kezelését és ellenőrzését, továbbá szabályokat állapít meg hasznosításukkal kapcsolatban”*. A Bíróság joggyakorlata megerősíti, hogy az irányelv végrehajtásakor a tagállamok kötelessége a Közösség területén előforduló

⁴ Lásd például a C-57/89. sz., az Európai Közösségek Bizottsága kontra Németországi Szövetségi Köztársaság ügy 21. pontját. Ebben az ügyben, amely a 79/409/EGK irányelv élőhelyvédelmi rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozott, a Bíróság megállapította: „Az irányelv 4. cikke (4) bekezdésének ilyen értelmezését támasztja alá emellett a preambulumban kilencedik bekezdése, amely hangsúlyozza, milyen különleges fontosságot tulajdonít az irányelv az I. mellékletben felsorolt madarak élőhelyeire vonatkozó különleges védelmi intézkedéseknek, hogy biztosítsa túlélésüket és szaporodásukat az elterjedési területükön. Ebből következik, hogy a tagállamoknak a különleges védelmi területek kiterjedésének csökkentésére vonatkozó hatásköre kizárólag kivételes esetekben indokolható.”

vadon élő madárfajok védelme, nem csupán a nemzeti területükön előforduló fajoké⁵.

- 1.3.2 A védelem nem terjed ki a fogságban tenyésztett példányokra⁶. Olyan esetekben azonban, amikor a fogságban tenyésztett egyedeket a vadonba visszaengedik, illetve oda visszatérnek, és nem különböztethetők meg az ugyanazon a területen előforduló, ugyanabba a fajba tartozó vadon élő egyedektől, ésszerű úgy tekinteni, hogy az irányelv feltételei alkalmazandók⁷.
- 1.3.3 A Bizottság megkísérelte összeállítani az irányelv hatálya alá tartozó vadon élő madárfajok jegyzékét⁸. A jegyzék minden olyan madárfajt felsorol, amelyek a tagállamokban természetesen előfordulnak, beleértve a kóborló példányokat is. A betelepített fajokra nem terjed ki, kivéve, ha azokat az irányelv valamelyik melléklete kifejezetten megemlíti (pl. a vadvadpulyka, *Meleagris gallopavo*). A betelepített fajokra abban az esetben vonatkoznak az irányelv feltételei egy tagállamban, ha azok egy másik tagállamban őshonosak.

1.4 Az irányelv általános irányultsága

- 1.4.1 A 2. cikkben a tagállamokra vonatkozó általános kötelezettség szerepel, miszerint „*megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy az 1. cikkben meghatározott fajok állományait megfelelő szinten fenntartsák, vagy megfelelő szintre hozzák, amely megfelel különösen az ökológiai, tudományos és kulturális igényeknek, mialatt figyelembe veszi a gazdasági és rekreációs igényeket is*”. Mivel ez a cikk előírja, hogy a madárfajok védelme más érdekekkel szemben kiegyensúlyozottan történjen, felmerült a kérdés, hogy az irányelv általános előírásaitól független eltérési lehetőséget képez-e ez a cikk. A Bíróság megerősítette, hogy nem képez eltérést, ezen belül konkrétan a vadászatra nézve sem⁹. A

⁵ 247/85. sz. a Bizottság kontra Belgium ügyben a Bíróság 1987. július 8-án hozott ítéletében (EBHT 1987., 3029. o.) a 6. bekezdésben megállapította: „Az irányelv azon a megfontoláson alapul, hogy a hatékony madárvédelem jellegzetesen egy határokon átnyúló környezetvédelmi probléma, amely közös felelősséggel jár” (a preambulum harmadik bekezdése). Ebben az összefüggésben az irányelv preambuluma megállapítja, hogy „... a hatékony madárvédelem jellegzetesen egy határokon átnyúló környezetvédelmi probléma, amely közös felelősséggel jár”.

⁶ C-149/94. sz. Didier Vergy elleni büntetőeljárás ügyben 1996. február 8-án hozott ítélet (EBHT 1996., 299. o.)

⁷ Olyan területeken, ahol a vadászható fajok egyedüli vadon élő példányai fogságban tenyésztett állományokból szabadon engedett egyedek, ésszerű azt a következtetést levonni, hogy az e fajt érintő vadászidényeket úgy kell kijelölni, hogy teljes mértékben figyelembe vegyék a hasonló fajokra vonatkozó tilalmi időszakokat (pl. csukárok (*Alectoris chukar*) szabadon engedése az Alpokban, és azok szirti fogollyal (*Alectoris graeca*) való esetleges összetévesztésének veszélye).

⁸ A Bizottság elkészítette az irányelv hatálya alá tartozó madárfajok jegyzékét, és benyújtotta az irányelv 16. cikke szerint létrehozott, az irányelv műszaki és tudományos fejlődéshez történő hozzáigazításával foglalkozó bizottságnak (röviden: az ORNIS bizottság). Ez a felsorolás jogi hatállyal nem bír, célja, hogy az irányelv alkalmazásához nyújtson útmutatást. A Környezetvédelmi Főigazgatóság honlapján érhető el:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm

⁹ 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben a Bíróság 1987. július 8-án hozott ítéletében (EBHT 1987., 3029. o.) a 8. bekezdésben megállapította: „Ebben az összefüggésben az irányelv 2. cikkére

Bíróság kijelentései mindazonáltal azt mutatják, hogy a 2. cikk nem jelentéktelen vagy lényegtelen, amikor az irányelv más rendelkezéseinek értelmezésével foglalkozunk. E tekintetben a 2. cikk rendelkezéseinek értéke általános útmutatásukban rejlik arra vonatkozóan, hogy mit ír elő és mit enged az irányelv.

1.5 Az élőhelyek megőrzése

1.5.1 A 3. és 4. cikk az élőhelyek megőrzésével foglalkozik. Ezek a cikkek a 4. cikk (1) és (2) bekezdésének megfelelően osztályozott különleges védelmi területeken (KVT-k) belüli jelentős zavarás megelőzésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak. A Bizottság nem gondolja, hogy a társadalmi és gazdasági tevékenységek – amelyek egyik példája a vadászat – szükségszerűen sértik ezeket a rendelkezéseket. Szükséges azonban, hogy e tevékenységeket az ilyen jelentős zavarás elkerülése érdekében a KVT-ken belül megfelelően irányítsák és nyomon kövessék¹⁰.

1.5.2 A Bizottság már készített egy útmutató dokumentumot a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv („az élőhelyvédelmi irányelv”) 6. cikke (2), (3) és (4) bekezdésének rendelkezéseire vonatkozóan, amelyek az osztályozott KVT-k tekintetében a 4. cikk (4) bekezdése első mondatának rendelkezései helyébe lépnek¹¹. Ez a meglévő dokumentum a zavarással foglalkozik. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke szerint folytatott vadászat ügyének mérlegelésekor helyénvaló tekintettel lenni az arányosság elvére. A 6. cikkről szóló útmutatás megfelelő szakaszát úgy kell értelmezni, hogy azok a hatások, amelyek a NATURA 2000 területre vonatkozó megőrzési célok szempontjából nem jelentősek, nem tekinthetők ellentétesnek az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (2) bekezdésével.

szükséges hivatkozni, amely előírja a tagállamok számára, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket, hogy valamennyi madárfaj állományait megfelelő szinten fenntartsák, vagy megfelelő szintre hozzák, ami megfelel különösen az ökológiai, tudományos és kulturális igényeknek, mialatt figyelembe veszi a gazdasági és rekreációs igényeket is, és ez alapján ezért egyértelmű, hogy a madarak védelmét más, például gazdasági jellegű követelményekkel kiegyensúlyozottan kell végezni. Ezért, bár a 2. cikk nem képez önálló eltérést a védelem általános rendszerétől, ennek ellenére arra utal, hogy az irányelv egyrészt figyelembe veszi a madarak hatékony védelmének szükségességét, másrészt pedig a közegészségügyi és biztonsági, valamint gazdasági, ökológiai, tudományos, gazdálkodási és rekreációs igényeket is.” 262/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben a Bíróság 1987. július 8-án hozott ítéletében, (EBHT 1987., 3073. o.) visszautasította az olasz kormány azon érvelését, miszerint a 7. cikk (4) bekezdésétől való eltéréseket közvetlenül a 2. cikkre lehetne alapozni. A 37. bekezdésben megállapította: „...hangsúlyozni kell, hogy a 2. cikk a fent megállapítottak szerint nem képez különálló eltérést az irányelv által előírt kötelezettségektől és követelményektől.”

¹⁰ Az Európai Közösség által a 2002. áprilisi zöld hét során szervezett, „Vadászat a NATURA 2000 területeken és azok körül” témájú műhelymunkáról szóló jelentés a Környezetvédelmi Főigazgatóság honlapján található:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/report_green_week_en.pdf

¹¹ „A Natura 2000 területek kezelése: A 92/43/EGK »élőhelyvédelmi« irányelv 6. cikkének rendelkezései”, Európai Bizottság, Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxembourg

- 1.5.3 A NATURA 2000 területek számos lehetséges felhasználása közül a vadászat csak egy, olyan felhasználások mellett, mint a mezőgazdaság, a halászat és a rekreáció egyéb formái. A természetvédelmi irányelvek nem fogalmaztak meg általános elveket a NATURA 2000 területeken folytatott vadászat ellen. Nyilvánvaló azonban, hogy a vadászat és más emberi tevékenységek adott területen az élőhelyek használatának átmeneti csökkenéséhez vezethetnek. Ezek a tevékenységek akkor lennének jelentősek, ha azok kifejezett csökkenéshez vezetnének a terület azon faj eltartására való képességében, amely faj számára azt kijelölték, és csökkent vadászati potenciált is eredményeznének.
- 1.5.4 Lesznek olyan konkrét esetek, amikor a vadászat összeegyeztethetetlen az egyes területek megőrzésére irányuló célkitűzésekkel. Példa lehet erre, ha egy zavarásra igen érzékeny ritka faj potenciális vadászott fajokkal együtt fordul elő. Ezeket az eseteket kizárólag egyedi alapon lehet meghatározni.
- 1.5.5 A fenntartható vadászat jótékony hatással lehet az élőhelyek megőrzésére a területeken és azok körül. Ezzel az útmutató 2.4.20–2.4.23. szakasza foglalkozik bővebben.
- 1.5.6 Annak biztosítása, hogy a vadászat vagy egyéb tevékenységek ne vezessenek jelentős zavaráshoz, számos tényezőtől függ, például a terület és a tevékenység jellegétől és kiterjedésétől, valamint az ott megtalálható fajoktól. Meg kell érteni a terület természetvédelmi jelentőségének okait, amelyek miatt felvették a védelmi célkitűzések meghatározásának alapját képező NATURA 2000 hálózatba. Ennek megértése nélkülözhetetlen kiindulópontot jelent a terület megőrzéséhez szükséges egyedi kezelési műveletek meghatározásához.
- 1.5.7 Az emberi hasznosítás és a védelmi célkitűzések összeegyeztetése érdekében a Bizottság támogatja olyan kezelési tervek kidolgozását, amelyek rendelkeznek annak biztosítása érdekében, hogy a madárvédelmi irányelv szerinti KVT-ken és az élőhelyvédelmi irányelv szerint kijelölt területeken (együttes nevükön a NATURA 2000 hálózat), illetve ezek körül végzett tevékenységek összhangban legyenek az EU számára természetvédelmi szempontból jelentős olyan fajokra vagy élőhelytípusokra vonatkozó ökológiai követelményekkel, amelyek miatt ezeket a területeket kijelölték. Ésszerűen elvárható, hogy akik hasznosítják a természeti erőforrásokat, például a vadon élő madarakat, legyenek felelősek annak biztosításáért is, hogy tevékenységeik fenntarthatóak, és nincsenek káros hatással az érintett állományokra. Következésképpen a Bizottság úgy gondolja, hogy a NATURA 2000 területeken folytatott vadászati tevékenységek alapvetően területgazdálkodási kérdések, amelyeket elsősorban helyi szinten kell meghatározni. Ezt a kezelést leginkább egy kezelési terv keretében érdemes felépíteni, amely biztosítja, hogy a tevékenységek összeegyeztethetőek legyenek a védelmi célkitűzésekkel, amelyek érdekében a területeket kijelölték.

- 1.5.8 A NATURA 2000 területek és a vadászati gyakorlat jellegétől függően a kezelési tervekben mérlegelni kell megfelelő, vadászattól mentes menedékterületek kijelölését. Dániában egy átfogó kutatási program azt mutatta, hogy a vadászattól mentes övezetek gondos kialakítása egyidejűleg növelheti a terület vízimadarak általi használatát, valamint a vadászati lehetőségeket az ilyen területek szomszédságában¹². A vadászattól mentes övezetek fogalmát más tagállamokban is régóta használják, nem kizárólag a NATURA 2000 területeken (pl. „reserves de chasse” Franciaországban).

1.6 Alapvető fajvédelmi tilalmak

- 1.6.1 Az irányelv 5. cikke előírja, hogy a tagállamok tegyék meg a szükséges intézkedéseket „*az 1. cikkben meghatározott valamennyi madárfaj védelme általános rendszerének kialakítására*”.

A vadászatra vonatkozó alapvető tilalom az irányelv 5. cikkének a) pontjában szerepel, amely előírja, hogy a tagállamok tiltsák meg különösen „*a bármilyen módszerrel végzett szándékos elpusztítást vagy befogást*”.¹³

- 1.6.2 A 6. cikk (1) bekezdésében szerepel az 1. cikk szerint védett madarak kereskedelmére vonatkozó általános tilalom. Konkrétan „*a tagállamok megtiltják az 1. cikkben meghatározott valamennyi madárfaj esetében az élő vagy elpusztult madarak és e madarak származékainak vagy könnyen felismerhető részeinek eladását, eladásra történő szállítását, eladásra történő tartását és eladásra történő felkínálását*”.

1.7 Kivételek az alapvető tilalmak alól

- 1.7.1 Az irányelv kivételeket határoz meg az 5. és 6. cikkben előírt általános tilalmak alól.
- 1.7.2 Az irányelv III. mellékletében felsorolt fajok kereskedelme engedélyezett, feltéve, hogy a 6. cikk (2) és (3) bekezdésében szereplő feltételek és korlátozások teljesülnek.

¹² Madsen, Pihl & Clausen (1998), Establishing a reserve network for waterfowl in Denmark: a biological evaluation of needs and consequences. *Biological Conservation* 85: 241-256.

Madsen & Fox (1997), The impact of hunting disturbance on waterfowl populations: The concept of flyway networks of disturbance-free areas. *Gibier faune sauvage* 14: 201-209. Elképzelhető azonban, hogy ez a konkrét modell nem alkalmazható olyan tagállamokban vagy területeken, ahol a vadászok hozzáférését vagy a vadászat által okozott terhelést más módon szabályozzák (pl. magánbirtokok tulajdonosai).

¹³ Az 5. cikk azt is előírja, hogy a tagállamok tiltsák meg:

- fészkeik és tojásaik szándékos elpusztítását vagy károsítását, illetve fészkeik eltávolítását (az 5. cikk b) pontja)
- tojásaik természetből való begyűjtését és e tojások birtoklását, még üres állapotban is (az 5. cikk c) pontja)
- e madarak szándékos zavarását, különösen a költési és fiókanevelési időszakban, amennyiben a zavarás jelentős lenne az irányelv céljait tekintve (az 5. cikk d) pontja)
- olyan fajokhoz tartozó madarak tartását, amelyek vadászata és befogása tilos (az 5. cikk e) pontja)

- 1.7.3 A vadászatot tekintve a II. mellékletben felsorolt fajok az irányelv 7. cikke szerint vadászhatók, „a Közösség egész területén lévő állományszintjük, földrajzi elterjedésük és szaporodási rátájuk” alapján. Amennyiben egy faj nem szerepel a II. mellékletben, az 5. cikk tilalmai alól csak akkor lehet kivételt megállapítani, ha a 9. cikk szigorú követelményei teljesülnek.
- 1.7.4 Az 5. cikk tilalmai alól a 7. cikkben a vadászattal kapcsolatban szereplő kivételre a 7. cikk számos feltételt határoz meg. A tagállamok kötelesek biztosítani, „hogy a hatályos nemzeti előírások alapján történő vadászat – beleértve a solymászatot is, amennyiben ezt gyakorolják – megfeleljen az ésszerű hasznosítás és az ökológiai kiegyensúlyozott állományszabályozás elveinek, és hogy ez a gyakorlat összeegyeztethető legyen e fajok, különösen a vonuló fajok állományainak vonatkozásában a 2. cikkből következő intézkedésekkel.” Kötelesek továbbá biztosítani, hogy „azokat a fajokat, amelyekre a vadászati jogszabályok vonatkoznak, ne vadásszák sem a fészekrakás, sem a fiókanevelés időszakában, sem a szaporodás különböző szakaszaiban. A vonuló fajok esetében biztosítják különösen azt, hogy azokat a fajokat, amelyekre a vadászati törvények vonatkoznak, ne vadásszák szaporodási időszakukban vagy a fiókanevelési területükre történő visszatérésük során.” A Bíróság értelmezése szerint ez utóbbi rendelkezés előírja a tagállamok számára, hogy úgy jelöljék ki a vadászat időszakát, hogy az időszak „az érintett fajok teljes védelmét biztosítsa”.¹⁴ A 7. cikk előírásaival részletesen a 2. fejezet foglalkozik.
- 1.7.5 További korlátozások szerepelnek a 8. cikkben, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy tiltsák meg „a madarak tömeges vagy válogatás nélküli befogására vagy megölésére alkalmazott, illetve egy faj helyi kipusztítására alkalmas eszközök, eljárások vagy módszerek használatát, különösen azokat, amelyek a IV. melléklet a) pontjában szerepelnek.” A IV. melléklet b) pontjában felsorolt járművekből és az ott megadott feltételek mellett végzett vadászatot szintén meg kell tiltani.
- 1.7.6 A kereskedelemre és vadászatra vonatkozóan a 6. cikk (2) és (3) bekezdésében, valamint a 7. cikkben szereplő kivételeken felül a 9. cikk lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy eltérjenek az 5., 6., 7. és 8. cikk alapvető tilalmaitól, amennyiben három feltétel teljesül: nincs más kielégítő megoldás; a 9. cikk (1) bekezdésének a), b) vagy c) pontjában felsorolt okok egyike fennáll; és a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő technikai követelmények teljesülnek. Ezekkel a feltételekkel részletesen a 3. fejezet foglalkozik. A 9. cikk előírja az eltérésekről a tagállamok által a Bizottságnak megküldött éves jelentések rendszerét is¹⁵.

¹⁴ C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet, (EBHT 1994., 67. o. 13. bekezdés)

¹⁵ A fent említett éves jelentések alapján a Bizottság jelentést készít az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szóló egyezménytől a madárvédelmi irányelv szerint

- 1.7.7 A 7. és 8. cikkben meghatározott tilalmak tekintetében is lehetőség van a 9. cikk szerinti eltérésekre.

1.8 Kutatás

- 1.8.1 A 10. cikk előírja a tagállamok számára, hogy ösztönözzék a kutatást, valamint *„az 1. cikkben meghatározott valamennyi madárfaj állományának védelméhez, kezeléséhez és hasznosításához szükséges ... bármely egyéb tevékenységet”*. A Bíróság megerősítette, hogy a rendelkezés kötelező érvényű a tagállamokra nézve. A tagállamoknak a rendelkezést saját nemzeti jogrendjükbe át kell ültetniük és végre kell hajtaniuk¹⁶. Különleges figyelmet kell fordítani az V. mellékletben felsorolt témákra vonatkozó kutatásra és más tevékenységekre. Az V. mellékletben felsorolt kutatási kategóriák közül több kapcsolódik a vadászathoz, különösen az alábbi pontok: c) *„a vonuló fajok állományadatainak felsorolása a gyűrűzések alapján”* és d) *„vadon élő madarak elejtési módszereinek az állomány nagyságra gyakorolt hatásainak értékelése”*. Az e) pont – *„ökológiai módszerek kidolgozása vagy finomítása a madarak által okozott károk megelőzésére”* – szintén jelentőséggel bír olyan fajok esetében, amelyek kárt okozhatnak. A Bíróság joggyakorlata hangsúlyozza a rendelkezésre álló legjobb tudományos információk használatának fontosságát az irányelv végrehajtásának alapjaként¹⁷.
- 1.8.2 A vadászható fajokra vonatkozó kutatási kategóriákkal kapcsolatban el kell azonban ismerni, hogy számos vadászható faj vonulási rendszerének legalapvetőbb jellemzői tekintetében továbbra is rendkívül kevés a jó minőségű információ. A vonuló madarak vadászatának megfelelő irányítása szükségessé teszi a vonulási útvonalat vagy folyosót alkotó pihenő-, vedlő-, táplálkozó és telelőterületek funkcionális rendszerének pontos ismeretét. Az irányelv jobb alkalmazása érdekében alaposabban meg kell ismerni a vonulási útvonalak földrajzi elhelyezkedését, a mozgás szezonális jellegét, valamint a vonuló madarak ökológiai szükségleteit az EU területén. A megfelelő vizsgálatokat a legjobban egyedileg megjelölt madarakkal lehet elvégezni; a gyűrűzött madarak visszafogása adatokkal szolgál a vonuló egyedek pontos időbeli és térbeli előfordulásáról, és a legjobb információforrás az ilyen kiterjedt elemzésekhez. A vonulással kapcsolatos vizsgálatok mind a faj, mind az adott földrajzi területen élő állomány szintjén hasznos információval szolgálnak; egyben a különböző nemek és korcsoportok vonulási jellemzőinek leírására is egyedülálló

történő eltérésekről. Ez a kétévenkénti jelentés az egyezmény 9. cikke (2) bekezdésének betartása érdekében készül.

¹⁶ A C-418/04 sz. Bizottság kontra Írország ügyben 2007. december 13-án hozott ítélet 266–275. bekezdése.

¹⁷ C-157/89. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1991. január 17-én hozott ítéletében, (EBHT 1991., 57. o., 15. bekezdés) a Bíróság elfogadta, hogy konkrét olasz referenciaanyag hiányában a Bizottság egy általánosabb ornitológiai referenciamunkát vehessen alapul érveinek alátámasztásához, különösen tekintettel arra, hogy az olasz kormány nem mutatott be alternatív tudományos vizsgálatokat.

lehetőséget kínálnak, ami a vadon élő állományok helyes kezelésének fontos paramétere.

1.9 Természetesen nem előforduló madárfajok betelepítése

- 1.9.1 A 11. cikk a tagállamok európai területén természetesen elő nem forduló vadon élő madárfajok betelepítése által a helyi növény- és állatvilágban okozott kár megelőzésével foglalkozik. A legjobban dokumentált esetek egyike a halcsontfarkú réce (*Oxyura jamaicensis*) által a veszélyeztetett, őshonos kékcsőrű récére (*Oxyura leucocephala*) a hibridizáció, valamint a versengés és az elterjedési terület megváltozása révén jelentett veszély. A betelepítések nemcsak a ritka fajokra, hanem a nagyobb elterjedésű fajokra is veszélyt jelenthetnek, a jelenleg vadászott fajokat is beleértve.

1.10 Jelentés

- 1.10.1 A 12. cikk a tagállamok és a Bizottság általános jelentési kötelezettségeivel foglalkozik. A tagállamok által háromévente elkészített általános jelentéseket meg kell különböztetni a 9. cikkben említett, a tagállamok által az eltérésekről készített éves jelentésektől. A Bizottság által a 12. cikk szerint készített jelentések értékes referenciát jelentenek több vadászattal kapcsolatos kérdésben. Az irányelv végrehajtásáról szóló második jelentés¹⁸ például információval szolgál a II. mellékletben szereplő fajok tagállamokban fennálló állapotáról, a tagállamok által a vadászott fajok ésszerű hasznosítása érdekében tett különleges intézkedésekről, valamint tartalmazza az irányelv által létrehozott bizottságon („az ORNIS bizottság”) belül egy sor fontos fogalomról, például az ésszerű hasznosításról és a kis egyedszámokról folytatott korábbi egyeztetések jegyzőkönyvét.

1.11 Állapotmegőrző záradék

- 1.11.1 A 13. cikk kijelenti, hogy „az irányelv alapján hozott intézkedések alkalmazása nem vezethet az 1. cikkben meghatározott madárfajok védelme tekintetében a jelenlegi helyzet romlásához”. Ez az „állapotmegőrző záradék” egy példája. Ezek a záradékok számos közösségi környezetvédelmi irányelvben szerepelnek. Céljuk annak biztosítása, hogy a szóban forgó irányelvek végrehajtása ne rontsa a megőrizni kívánt környezeti jellemzők kiindulási állapotát.

1.12 Szigorúbb nemzeti intézkedések lehetősége

¹⁸ COM(93) 572 végleges

- 1.12.1 A 14. cikk előírja, hogy a tagállamok bevezethetnek az irányelvben előírtaknál szigorúbb védelmi intézkedéseket. Ez a közösségi környezetvédelmi jogszabályok általános megközelítését tükrözi, amelyet azóta a Szerződésbe is beépítettek, miszerint a tagállamok szabadon dönthetnek arról, hogy a Közösség által elfogadott védelem szintjét meghaladják. A vadászat tekintetében néhány tagállam az irányelv követelményein túlmenően nemzeti korlátozásokat léptetett életbe – például megtiltották bizonyos, az irányelv szerint vadászható fajok vadászatát.
- 1.12.2 Fontos megjegyezni, hogy a szigorúbb intézkedések elfogadásának lehetősége nem korlátlan. A tagállamoknak be kell tartaniuk az EK-Szerződésben a kereskedelem szabadságáról szóló szabályokat, amelyet a Bíróság által a C-169/89. sz., *Gourmetterie Van den Burg elleni büntetőeljárás* ügyben hozott ítélet¹⁹ is megerősít. Ezenfelül abban az esetben, ahol bizonyítható, hogy bizonyos madárfaj vadászhatósága a vadászathoz kapcsolódó élőhelymegőrző intézkedések eredményeként egyértelműen segíti ennek és/vagy más vadon élő madárfajnak a védelmét, helyénvaló lehet figyelembe venni az élőhely megőrzése tekintetében felmerülő hátrányos hatásokat, ha a vadászatot be kívánják tiltani.

1.13 Az irányelv kiigazítása

- 1.13.1 A 15–17. cikk rendelkezéseket tartalmaz az irányelv I. és V. mellékletének a műszaki és tudományos fejlődéshez történő hozzáigazításával, valamint a III. melléklet kiigazításával kapcsolatban. Ezek a rendelkezések feladatot jelölnek ki a tagállamok és a Bizottság képviselőiből a 16. cikk szerint létrehozott bizottság számára. Bár e bizottság szabályozói szerepe hivatalosan igen korlátozott, a gyakorlatban a – jelenleg „ORNIS BIZOTTSÁG”-ként ismert – bizottság képviselői fontos tanácsadói szerepet töltenek be, és rendszeresen megvitatják az irányelv végrehajtásának valamennyi vonatkozását, köztük a vadászati vonatkozásokat is. Az irányelv vadászatot érintő rendelkezéseinek

¹⁹ C-169/89. sz. *Gourmetterie Van den Burg elleni büntetőeljárás* ügyben 1990. május 23-án hozott ítélet, (EBHT 1990., 2143. o.) Ebben az ügyben egy holland bíróság kért a Bíróságtól értelmező döntést egy egyén ellen az Egyesült Királyságban jogszerűen meglőtt és leölt sarki hófajd (*Lagopus lagopus*) birtoklása miatt Hollandiában folytatott büntetőeljárást követően. A Bíróság különbséget állapított meg az I. mellékletben felsorolt vonuló fajok és veszélyeztetett fajok, illetve más fajok, például a sarki hófajd között. Tudomásul véve, hogy az irányelv külön hangsúlyt helyez a vonuló és veszélyeztetett fajok védelmére, a 12. bekezdésben megállapította: „A 79/409/EGK irányelv által a madarak védelme érdekében megállapított általános célkitűzésekből következik, hogy a tagállamok az irányelv 14. cikke szerint szigorúbb intézkedéseket vezethetnek be a fent említett fajok még hatékonyabb védelmének biztosítása érdekében. A 79/409/EGK irányelv hatálya alá tartozó más madárfajok tekintetében a tagállamok kötelesek bevezetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az irányelvnek megfeleljenek, de a területükön előforduló fajok esetét kivéve nem fogadhatnak el az irányelvben előírtaknál szigorúbb védintézkedéseket.”

változtatásában a bizottság hivatalosan nem játszik szerepet. Az irányelv szövegének vagy a II. mellékletnek bármilyen lényegi módosítását a Bizottság javaslata alapján a Miniszterek Tanácsának és az Európai Parlamentnek kell elfogadnia²⁰.

²⁰ A II. mellékletet ez idáig egy másodlagos jogi eszköz, a 94/24/EGK tanácsi irányelv módosította. A 79/409/EGK irányelv módosított II. mellékletébe felvettek öt, a *Corvidae* családba tartozó fajt, amelyek a növényi kultúrákat károsíthatják, és amelyek tekintetében korábban csak a 9. cikkben szereplő eltérések szerint lehetett szabályozó intézkedéseket hozni.

2 A 7. CIKK RENDELKEZÉSEI

A 7. cikk szövege

„(1) A Közösség egész területén lévő állományszintjük, földrajzi elterjedésük és szaporodási rátájuk alapján a II. mellékletben felsorolt fajok nemzeti jogszabályok adta kereteken belül vadászhatók. A tagállamok biztosítják, hogy e fajok vadászata ne ássa alá az elterjedési területükön tett védelmi erőfeszítéseket.

(2) A II melléklet 1. részében meghatározott fajok azon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területen vadászhatók, ahol ezen irányelv alkalmazandó.

(3) A II. melléklet 2. részében meghatározott fajok csak abban a tagállamban vadászhatók, amelyeknél ez fel van tüntetve.

(4) A tagállamok biztosítják, hogy a hatályos nemzeti előírások alapján történő vadászat – beleértve a solymászatot is, amennyiben ezt gyakorolják – megfelelően az ésszerű hasznosítás és az ökológiailag kiegyensúlyozott állományszabályozás elveinek, és hogy ez a gyakorlat összeegyeztethető legyen e fajok, különösen a vonuló fajok, állományainak vonatkozásában a 2. cikkből következő intézkedésekkel. Biztosítják különösen azt, hogy azokat a fajokat, amelyekre a vadászati jogszabályok vonatkoznak, ne vadásszák sem a fészekrakás, sem a fiókanevelés időszakában, sem a szaporodás különböző szakaszaiban. A vonuló fajok esetében biztosítják különösen azt, hogy azokat a fajokat, amelyekre a vadászati törvények vonatkoznak, ne vadásszák szaporodási időszakukban vagy a fiókanevelési területükre történő visszatérésük során. A tagállamok megküldik a Bizottság részére a vadászati rendelkezéseik gyakorlati alkalmazására vonatkozó valamennyi ide vonatkozó információt.”

2.1 Bevezetés

2.1.1 A 7. cikk egyértelműen meghatározza az irányelv szerint folytatott vadászat alapját. A II. mellékletre hivatkozva felsorolja azokat a fajokat, amelyek a Közösség egészében (a II. melléklet 1. része), illetve meghatározott tagállamokon belül (a II. melléklet 2. része) vadászhatók. Meghatározza a vadászat tekintetében, többek között a vadászidények megállapítása tekintetében tiszteletben tartandó elveket.

2.1.2 Az útmutatónak ez a fejezete először röviden kitér az irányelv megfelelő átültetésének szükségességére, ezután viszont a vadászható fajokkal, a vadászat során tiszteletben tartandó általános elvekkel és követelményekkel foglalkozik (a védelmi erőfeszítések veszélyeztetésének elkerülése, ésszerű hasznosítás és ökológiailag kiegyensúlyozott állományszabályozás). Végül a vadászidények kitűzésével kapcsolatos különleges feltételeket tárgyalja.

2.1.3 A vadászidények tekintetében a fejezet a vadászidények és az irányelv 7. cikkének (4) bekezdése szerinti tilalmi időszakok közötti átfedések taglalásával zárul.

2.2 Formai szempontok

- 2.2.1 Az irányelv 7. cikkének vonatkozó rendelkezéseit a tagállamoknak teljes mértékben és egyértelműen át kell ültetniük. A C-159/99. sz., *Bizottság kontra Olaszország*²¹ ügyben a Bíróság megállapította, hogy „az irányelvek rendelkezéseit megkérdőjelezhetetlenül kötelező hatállyal, valamint a jogbiztonság követelményeinek betartásához szükséges specifikussággal, pontossággal és egyértelműséggel kell végrehajtani”. A C-339/87. sz., *Bizottság kontra Hollandia* ügyben a Bíróság azt is megállapította, hogy „a pusztán közigazgatási gyakorlat, amely jellegénél fogva a hatóságok kívánsága szerint megváltoztatható, a Szerződés 189. cikke szerint nem tekinthető az irányelv címzettjei közé tartozó tagállamok kötelezettségei megfelelő betartásának.”²²

2.3 Vadászható fajok

A VADÁSZAT LEHETŐVÉ TÉTELENEK INDOKLÁSA

- 2.3.1 A 7. cikk lehetővé teszi bizonyos madárfajok vadászatát. A Közösség egész területén lévő állomány szintjük, földrajzi elterjedésük és szaporodási rátájuk alapján e fajok vadászatát elfogadható hasznosításnak tekintik.
- 2.3.2 Noha Európában a madarak vadászata elsősorban rekreációs tevékenység, amelyet általában nem a madárállományok szabályozása érdekében végeznek, bizonyos madárfajok által okozott károk szabályozásának eszköze is lehet (lásd a későbbi 2.4.31. szakaszt az ökológiailag kiegyensúlyozott állomány szabályozásról).

MELY FAJOKRA SZABAD VADÁSZNI?

- 2.3.3 A vadászható fajokat az irányelv II. melléklete sorolja fel. Ez két részből áll: a II. melléklet 1. részében felsorolt fajok valamennyi tagállamban vadászhatók; a II. melléklet 2. részében felsorolt fajok kizárólag azokban az országokban vadászhatók, amelyeknél fel vannak tüntetve. Az egyes tagállamokban megtalálható, potenciálisan vadászható fajok számát az 1. ábra szemlélteti.
- 2.3.4 Az új tagállamok csatlakozásából eredő kiigazításokon kívül a II. melléklet 2. részét egy alkalommal módosították, hogy figyelembe vegye a madarak helyzetéről rendelkezésre álló legújabb ismereteket. Ez azt eredményezte, hogy a II. melléklet 2. részébe felvettek öt, a Corvidae családba tartozó fajt, és Olaszországra vonatkozóan töröltek három partimadár fajt a II. melléklet 2. részéből (a világszerte veszélyeztetett

²¹ C-159/99. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 2001. május 17-én hozott ítélet, (EBHT 2001., 4007. o., 32. bekezdés)

²² C-339/87. sz. Bizottság kontra Hollandia ügyben 1990. március 15-én hozott ítélet, (EBHT 1990., 851. o.) Ez az álláspont a Bíróság 429/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1988. február 23-án hozott ítéletében szereplő korábbi határozatot tükrözi (EBHT 1988., 843. o.)

vékonycsőrű pólinghoz (*Numenius tenuirostris*) nagyon hasonló fajokat).

- 2.3.5 A vadászat a nemzeti jogszabályok szerint történik. Egy adott faj felsorolása a II. mellékletben nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy vadászatát engedélyezzék, csupán egy lehetőséget jelent, amellyel a tagállamok vagy élnek vagy nem..

2.4 A vadászat során tiszteletben tartandó általános elvek és követelmények

- 2.4.1 Az irányelv 7. cikkének (1) és (4) bekezdése számos általános elvet határoz meg, amelyeket a vadászat gyakorlatával kapcsolatban alkalmazni kell. Ezek mindegyikét sorba vesszük.

AZ ELTERJEDÉSI TERÜLETEN TETT VÉDELMI ERŐFESZÍTÉSEK VESZÉLYEZTETÉSÉNEK ELKERÜLÉSE

- 2.4.2 A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a vadászat összeegyeztethető a szóban forgó faj állományainak kielégítő szinten történő tartásával, és annak űzése nem veszélyezteti az elterjedési területükön tett védelmi erőfeszítéseket. Ez egyértelműen azt jelenti, hogy a vadászat űzése nem jelenthet jelentős veszélyt a vadászható és a nem vadászható fajok védelme érdekében tett erőfeszítésekre. A vadászatra vonatkozó nemzeti szabályozásnak figyelembe kell vennie a vadászatnak ezt a potenciálisan zavaró vonatkozását. Ezt a rendelkezést a szóban forgó „védelmi erőfeszítések” jellegének és földrajzi kiterjedésének fényében kell értékelni, mivel azok helyi szinttől nemzetközi szintig terjedhetnek (pl. a vonulási útvonalak kezelési terve).
- 2.4.3 E pont szemléltetésére példa a cigányréce, *Aythya nyroca*, amely világszerte veszélyeztetett, nem vadászható faj. E faj szaporodási időszaka későre esik, ami sérülékennyé teheti a más fajokat érintő vadászidény megnyitásával szemben azokon a területeken, ahol költési időszaka még tart.
- 2.4.4 A fajok elterjedési területe tekintetében világos, hogy a legtöbb faj esetében ez nem csak a vadászattal foglalkozó tagállamra, hanem a faj teljes elterjedésére vonatkozik. Ez különösen a vonuló fajok esetében bír jelentőséggel. Ha a fajokat a vonulási útvonalukon kiterjedten vadásszák, az hatással lehet a másutt, többek között az Európai Unión kívül tett védelmi erőfeszítésekre.
- 2.4.5 Az irányelv alkalmazási területe a Szerződés alá tartozó tagállamok európai területe. Azon fajok esetében viszont, amelyek elterjedési területe az irányelv hatálya alá tartozó területen kívülre nyúlik, ebben az összefüggésben a Közösség által tett nemzetközi kötelezettségvállalások szintén lényegesek lehetnek.

ÉSSZERŰ HASZNOSÍTÁS

- 2.4.6 Az ésszerű hasznosítás meghatározása nem szerepel a madárvédelmi irányelvben. Az ésszerű hasznosítás fogalmának az ORNIS bizottsággal együttműködésben kialakított magyarázatát az irányelv alkalmazásáról szóló második jelentés adja meg²³. Ez a vadászat lehetséges hatásait mind a fajok állománya, mind pedig élőhelyhasználatára szintjén vizsgálta.
- 2.4.7 A vadászat összefüggésében az ésszerű hasznosítás egyértelműen a fenntartható, fogyasztó jellegű hasznosítást jelenti, hangsúlyt helyezve a fajok állományainak kedvező védeltségi helyzetben történő fenntartására. Úgy tűnik, a fogalom nagyrészt megegyezik a fenntartható használat fogalmának a biológiai sokféleségről szóló egyezményben (CBD)²⁴ szereplő meghatározásával: „a biológiai sokféleség komponenseinek olyan módon és ütemben történő használatát jelenti, mely nem vezet a biológiai sokféleség hosszú távú csökkenéséhez, ezzel fenntartva a benne lévő lehetőséget a jelen és jövő generációk igényeinek és törekvéseinek kielégítésére”. A madárvédelmi irányelv az Európai Unió egyik jogi eszköze a fenti egyezmény végrehajtására.
- 2.4.8 Az ésszerű hasznosítás kérdése tekintetében a ramsari egyezményen belül is útmutatást alakítottak ki. Az egyezmény szerződő felei konferenciájának 3. ülésén (1987) megállapodás született a fogalom meghatározásáról, amely kimondja, hogy „a vizes területek ésszerű hasznosítása az emberiség javára, oly módon végzett fenntartható használatuk²⁵, amely összeegyeztethető az ökoszisztéma természetes tulajdonságainak fenntartásával”.
- 2.4.9 Ezért indokolt az a következtetés, hogy az ésszerű hasznosítás fogalma megegyezik a természetes erőforrások megőrzésével összeegyeztethető „fenntartható használat” fogalmával, és így megfelel a fenntarthatóságnak a Közösség 5. környezetvédelmi cselekvési programjában megállapított fogalmával.
- 2.4.10 Az élővilág fogyasztó jellegű hasznosítását jelentő vadászatot ezért az erőforrások fenntartható használatának tágabb összefüggésében kell vizsgálni. Az ésszerű hasznosítás fogalmát nem feltétlenül kell a fogyasztó jellegű

²³ Második jelentés a 79/409/EGK irányelv alkalmazásáról (COM(93)572 végleges), 8–9. o. Ez az útmutató ezt a magyarázatot használta fel és fejlesztette tovább.

²⁴ A „fenntartható használat” célkitűzését az egyezmény érdemi cikkeinek zöme említi, amelyek többek között előírják a fenntartható használat beépítését a nemzeti döntéshozatalba; a biológiai erőforrások oly módon végzett szabályozását és kezelését, hogy biztosítsák azok megőrzését és fenntartható használatát; a biológiai sokféleségre kifejtett káros hatások elkerülését vagy minimálisra csökkentését célzó intézkedések elfogadását; a vonuló fajok, illetve gazdasági értékkel bíró vagy kulturális jelentőségű fajok számára szükséges ökoszisztémák és élőhelyek monitoringját; a fenntartható használatot elősegítő kutatás ösztönzését.

²⁵ A fenntartható használat meghatározása: „valamely vizes terület emberek általi használata oly módon, hogy az folyamatosan a legnagyobb hasznot eredményezhesse a jelen generációi számára, fenntartva potenciálját a jövőbeli generációk szükségleteinek és törekvéseinek kielégítésére”. A ökoszisztéma természetes tulajdonságainak meghatározása: „fizikai, biológiai vagy kémiai komponensek, mint a talaj, a víz, a növények, az állatok és a tápanyagok, valamint a közöttük kialakuló kölcsönhatások”.

hasznosításra korlátozni. Fel kell ismerni, hogy a madármegfigyelők, a természetkedvelők, a tudósok és a társadalom szintén törvényes joggal rendelkeznek az élővilág élvezetére vagy megismerésére, mindaddig, amíg e jogot felelős módon gyakorolják. Általánosan elfogadott, hogy a környezeti erőforrások értékébe mind a hasznosítás értéke, mind a létezés értéke beletartozik. Az ésszerű hasznosítás elvének így ki kell terjednie annak biztosítására is, hogy vidéken a nem vadászó felhasználók is hozzáférjenek az élővilághoz és élvezhessék azt, amelyet ezért fenntartható módon kell kezelni, arra is törekedve, hogy a helyi közösségek javát szolgálja²⁶.

- 2.4.11 Az alábbi szakaszokban az ésszerű használatnak a vadászható madárfajokat érintő vonatkozásait vizsgáljuk. Ebbe beletartoznak az állományokra kifejtett hatások, az élőhelyhasználat, a vadgazdálkodás, illetve a fajok védeltségi helyzete. Ezek a szakaszok hangsúlyozzák, milyen kihívást jelent az ésszerű hasznosítás fogalmának alkalmazása mind a vonuló, mind az állandó madárfajok esetében. Végül kiemelik az oktatás, a képzés és a tudatosság növelésének az ésszerű hasznosítás előmozdítása terén betöltött fontos szerepét.

- **A vadászható fajokat érintő vonatkozások**

- 2.4.12 A vadászat fenntarthatóságára vonatkozó tudományos munka zöme a vízimadarakra (a sirályok kivételével), a fajdfélékre és a foglyokra irányult (az utóbbi két, gyakran „szárnyasvad”-nak nevezett csoport a tyúkalakúak rendjébe tartozik). E madarak ökológiájuk és viselkedésük terén jelentősen eltérnek egymástól. A legtöbb vízimadár hosszú távú vonuló; Észak-Európában nagy területeken költ, és foltszerűen elhelyezkedő vizes területeken tel a mérsékelt övi vagy trópusi régiókban. Mivel csapatokba gyűlnek, a vadászat által okozott jelentős zavarás²⁷ a vadászat során ténylegesen leölt madarak többszörösét érinti. A madarak energetikai élettanáról szóló új keletű tudományos irodalmi áttekintés azonban kétségbe vonta azt a feltételezést, hogy a vadászat mindig olyan zavarást eredményez, ami a vadon élő madarak túlélését jelentősen veszélyezteti (lásd a 2.6.17. szakaszt). Ezen felül a helyi szintre korlátozódó nagy vadászteríték hosszú távon nem feltétlenül befolyásolja ezeket a helyi állományokat – feltéve, hogy elegendő táplálék áll rendelkezésre –, amennyiben a lelőtt madarakat máshonnan érkező madarak vagy más biológiai kompenzáló mechanizmusok helyettesítik. Ez az eset viszont nem feltétlenül áll fenn, ha a vadászat által okozott nagy mértékű nyomás a faj elterjedésének nagyobb részén érvényesül.

²⁶ Az IUCN elvi nyilatkozata a vadon élő erőforrások fenntartható használatáról (A 2. 29-i állásfoglalás melléklete, Amman, 2000) nemrégiben szintén megállapította, hogy „A biológiai sokféleség fogyasztó, illetve nem fogyasztó jellegű hasznosítása egyaránt alapvető fontosságú a gazdaság, a kultúra, valamint valamennyi nemzet és nép jóléte szempontjából.”

²⁷ A vizes területeken élő madarak vadászatból eredő jelentős zavarása az élőhely erőforrásainak számottevő alulhasználatához vezethet, nyomást gyakorolva a nem vadászott fajokra is. A helyi áttelepülések és a rövidebb pihenőidők akár a vonulási útvonalak szintjén hathatnak az állományokra, az áttelelés egyedszámfüggése miatt. A zavarás által a vonuló állományok szintjén kifejtett hatás azonban jelenleg kevésbé ismert, és ezért további kutatásra érdemes.

2.4.13 Ezzel szemben azon szárnyasvadaknál, amelyek állandó fajok, néha összetett szociális rendszerek figyelhetők meg, így a vadászat megfelelő irányítása nagymértékben a helyi állományok javára válhat. A nagy vadászteríték az állomány csökkenését eredményezheti. Európában a vízimadarak és a szárnyasvadak a leginkább vadászott fajok, a II. mellékletben szereplő taxonok 71%-át teszik ki. A II. mellékletben szereplő fennmaradó kategóriák a sirályok (7%), a galambok (6%) és a verébalkatúak (15%).

- **Az ésszerű hasznosítás és az állományokra kifejtett hatások**

2.4.14 Mivel az irányelv átfogó célkitűzése az, hogy a madárállományt kedvező védeltségi helyzetben tartsa fenn²⁸, ennek tükröződnie kell az ésszerű hasznosítás elvében. A populációdinamika általános ismeretei és a vonuló madarak elejtésének elmélete alapján levonható, hogy kisszámú elejtett állat valószínűleg kis hatással lesz a tavaszi állomány nagyságára²⁹. Nem valószínű, hogy a közepes szintek a vadászható fajok állományainak fogyását okozzák, de csökkentik a tavaszi állomány nagyságát. A nagyon nagy számú elejtett állat valószínűleg az állományok fogyáshoz vezet. Az elejtett állatok számának ez a szintje a legtöbb faj esetében nem ismert³⁰.

2.4.15 Annak érdekében, hogy a vadászat ne okozza a vadászható fajok egyedszámának csökkenését, az élővilág kezelésére vonatkozó általános szemlélet szerint biztosítani kell, hogy egyes fajok vadászata ne lépjen túl a „maximális” és „optimális” fenntartható hozam közötti tartományon³¹. Ez a fogalom valószínűleg könnyebben alkalmazható az állandó fajokra, mint a vonulóakra. Az állandó és vonuló fajok populációdinamikájára és a vadászterítékre vonatkozó megfelelő információk hiányában a nagymértékű hasznosítást általában kerülni kell.

2.4.16 Ezenfelül megfelelő, tudományos alapú monitoring mechanizmusokra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy minden hasznosítást olyan szinten

²⁸ Bár a „kedvező védeltségi helyzet” kifejezést az irányelv kifejezetten nem említi (az élőhelyvédelmi irányelv vezette be 1992-ben), az irányelv 2. cikkének követelményeiből egyenesen következik.

²⁹ Ez az elejtés idejétől függ. Tavasszal, amikor az állomány mérete általában a legalacsonyabb éves szinten van, a kis teríték is aránytalan hatással lehet az állomány szerkezetére, ha a faj differenciált vonuló.

³⁰ Az Ornis bizottság XI/189/91. sz. munkadokumentuma, a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv alkalmazásáról szóló második jelentésben szereplő változatban (COM (93) 572, 1993.11.24., 11. oldal).

³¹ A fenntartható hozam úgy határozható meg, mint erőforrások olyan sebességgel történő eltávolítása a környezetből, amely lehetővé teszi azok természetes folyamatok révén zajló kiegyensúlyozott pótlását. Rendes feltételek mellett az egyedszámtól függő folyamatok a madárállományokat stabil szinten tartják. Egy faj „hozama” annak szaporodási rátájával és túlélési rátájával áll közvetlen kapcsolatban. Bár az éves hasznosítás az állomány aránylag tetemes részét eltávolíthatja, ezt az alacsonyabb természetes halálozás és/vagy a nagyobb szaporodási ráta ellensúlyozhatja. Az egyes években vadászható madarak maximális száma akkor érhető el, ha a legnagyobb számú madár szaporodik a lehető leggyorsabb rátával. Ez akkor érhető el, ha a költőállomány jelentősen az élőhely eltartóképesége alá csökken (Newton, I. 1998. Population limitation in Birds). A vadászat általában csökkenti az alacsony természetes halálozású madarak (K-stratégiájú fajok, pl. ludak) költőállományait, de azok szaporodási rátája magasabb, mint a nem vadászott állományoké. Ezt *maximális fenntartható hozamnak* nevezik. Az ökológiai rendszerek kiszámíthatatlansága miatt a hasznosítás mértékét általában valamivel alacsonyabb szinten állapítják meg, amelyet *optimális fenntartható hozamként* határoznak meg. Az állományok megfelelő kezelése növelheti ezt a hozamot.

tartsanak, amely a vadon élő állományok számára elviselhető, és nincs káros hatással a fajnak az ökoszisztémában betöltött szerepére vagy magára az ökoszisztémára. A monitoring mechanizmusokban szerepelniük kell a vadászszákmányra vonatkozó statisztikáknak, amelyek jelenleg az Európai Unió területén megtalálható fajok legtöbbje esetében hiányoznak vagy kidolgozatlanok³².

- **Ésszerű hasznosítás és élőhelyhasználat**

2.4.17 A vadászból vagy más emberi tevékenységekből eredő jelentős zavarás valószínűleg csökkenti azon élőhelyek használatát, ahol azok zajlanak. Ez azzal járhat, hogy a vadászat célpontjául szolgáló madaraknak nagyobb távolságokat kell megtenniük, vagy viselkedésüket a vadászat elkerülése érdekében meg kell változtatniuk. Akár azt is eredményezheti, hogy meghiúsul azoknak az élőhelyeknek a használata, ahol viszonylag magas emberi jelenlét jellemző. Ezért fontos biztosítani, hogy az ilyen tevékenységek irányítását oly módon végezzék, ami megakadályozza a szóban forgó területek védelmi értékeire jelentős hatást kifejtő zavarást (lásd az útmutató 1.5. szakaszát is).

2.4.18 Ez különösen a vizes területeken érdekes, ahol a vadon élő madarak egyedsűrűsége magas, beleértve a vadászható fajokat is. A vizes területek ésszerű hasznosításáról és megőrzéséről szóló bizottsági közleményben³³ a vizes területek erőforrásként történő ésszerű hasznosítását a vizes területekre vonatkozó kulcsfontosságú kérdések egyikeként határozták meg. Külön hivatkozik a madarak hasznosítására: „*A vízimadarak vadászata az európai vizes területeken népszerű szabadidős tevékenység, és a vizes területek tulajdonosai számára jelentős jövedelemforrás lehet. A vadászszövetségek méltán válnak egyre inkább a vizes területek megőrzésének fontos hajtóerejévé. A vízimadarak erőforrásként történő, fenntartható felhasználásának elve jelentősen hozzájárulhat a vizes területek megőrzéséhez, feltéve, hogy az nem mérgező lövedékek használatával, a vadászszákmány korlátainak megállapításával, a vadak számára bűvőhelyek megfelelő hálózatának kialakításával, valamint a vadászidényeknek a fajok ökológiai igényeihez történő igazításával történik. Ezek a szempontok a vadon élő madarak védelméről szóló [...] tanácsi irányelvben is szerepelnek.*”

2.4.19 Az ésszerű hasznosítás fogalmán belül szintén foglalkozni kell a lőszerekből származó ólomsörétek által okozott környezetszennyezés kérdésével. Egyre inkább felismert, hogy az ólomsörétek használata jelentős veszélyt jelent a vadon élő madarakra és azok élőhelyeire, különösen a vizes területekre³⁴. Mivel a madárvédelmi irányelv nem tesz kifejezett említést az ólomsörétekről, a különleges védelmi területeken annak bármilyen használata, amely az

³² Egyes fajok esetében egyéb információ is lényeges lehet, például a sebesülések gyakoriságára, valamint a madarakban lévő sörétek túlélésre kifejtett hatására vonatkozó vizsgálatok (lásd pl. Madsen, J. and H. Noer 1996. Decreased survival of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus* carrying shotgun pellet. Wildlife Biology 2 : 75-82.

³³ A vizes területek ésszerű hasznosítása és megőrzése (COM (95) 189, 1995.5.29.))

³⁴ Lásd például az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodás hírlevelének külön kiadását: Kilőtt ólomsörétek lenyelése révén kialakuló ólommérgezés vízimadarakban. 1. különkiadás, 2002. szeptember

élőhelyek állapotának romlásához vagy a madarak jelentős zavarásához vezet, összeegyeztethetetlen az e területek védelmére vonatkozó követelményekkel. Nemzetközi fórumokon – mint a Ramsari Egyezmény vagy az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodás – már elismerték, hogy az ólomsórétek vizes területeken történő használatát fokozatosan meg kell szüntetni.

- **Vadászat és vadgazdálkodás**

2.4.20 Az ésszerű használat fogalmának magában kell foglalnia azt a pozitív szerepet, ami a vadgazdálkodásból eredhet. Ez egy sor intézkedést jelent, úgymint jobb élőhely, jobb táplálék, kevesebb ragadozó, kevesebb betegség vagy kevesebb orvvadászat biztosítása, amelyek egyaránt javítják a vadászható fajok és más fajok életfeltételeit. Mivel az éves kilövések az állomány tetemes részét érinthetik, ezt ellensúlyozhatja az alacsonyabb természetes halálozásból és/vagy nagyobb szaporodási rátából eredő növekedés. Az ésszerű hasznosítás elvével összhangban végzett hatékony gazdálkodási gyakorlatnak figyelembe kell vennie a nem vadászható fajok és az ökoszisztéma szükségleteit is. Ennek eredményeként a vadak és más fajok állományai a gazdálkodás területén lényegesen nagyobbak lehetnek, mint azokon a területeken, ahol nem folyik gazdálkodás. Ez az elv éles ellentétben áll azzal, amikor az élővilág erőforrásait olyan helyzetben hasznosítják, ahol gazdálkodást nem végeznek. Egy vadászott állomány, még ha stabil is és fenntartható módon hasznosítják, elkerülhetetlenül alacsonyabb egyedszámon tartható fenn, mint egy hasonló feltételek mellett élő, nem hasznosított állomány. A vadgazdálkodás jótékony hatásai leginkább az állandó fajok esetében szembetűnők³⁵.

2.4.21 Európában az élővilág szempontjából legfontosabb helyek némelyike a vadgazdálkodás érdekeinek köszönhetően élte túl a fejlődés és a pusztítás által okozott terhelést. Például az Egyesült Királyságban található egész Európa legnagyobb kiterjedésű hangás mocsárvidéke. Fennmaradása főként fajdvadászati értékének tudható be, ami szilárd alapot adott ezen élőhely gazdasági célú erdősítése és más veszélyek miatti eltűnésének megakadályozásához. Spanyolországban az ibériai sas, *Aquila adalberti* megmaradt állományai főként olyan nagy méretű, magántulajdonban lévő vadászterületeken éltek túl, ahol a vadászat korábban szinte kizárólag a nagyvadakra irányult. Franciaország bizonyos régióiban, ahol intenzív gazdálkodás folyik (pl. *Beauce*, *Picardie*), nagyok a fogoly, *Perdix perdix* vadon élő állományai. Ez a gazdálkodási erőfeszítések, különösen a vadászok anyagi támogatásával megvalósított, több ezer hektárnyi „élővilág-tartalék” kialakításának eredménye.

2.4.22 A vadászat így az ésszerű hasznosításon keresztül hozzájárulhat a védelemhez. A célfaj helyzetének javítása érdekében tett lépések nemcsak a fenntartható hozamot képesek növelni, hanem számos, hasonló igényű állat és növény javát

³⁵ El kell ismerni azonban, hogy bizonyos vizes területeken a vonuló vízimadarak tekintetében aktív gazdálkodás folyik (pl. *Camargue* Franciaországban). Lápok esetében is zajlik a sárszalonna, *Gallinago gallinago* vadászatához közvetlenül kapcsolódó gazdálkodás.

is szolgálhatják. Az olyan erdőterületeken, ahol fácánok (*Phasianus colchicus*) miatt folytatnak gazdálkodást, nagyobb a diverzitás, mint a kizárólag erdészeti célból kezelt erdőterületeken. A foglyok (*Perdix perdix*) érdekében kezelt szegélyterületek a vadvirágok, lepkék és más gerinctelenek javát is szolgálják.

- 2.4.23 Az egyetlen faj állományszintjének mesterséges növelésére összpontosító vadgazdálkodás más fajokra nézve káros hatású lehet, különösen, ha ahhoz a ragadozó madarak illegális üldözése társul.

- **A vadászható fajok ésszerű hasznosítása és védettségi helyzete**

- 2.4.24 A madárfajok akkor tekinthetők kedvezőtlen védettségi helyzetűeknek³⁶, ha egy adott fajt érintő hatások összessége hosszú távon kedvezőtlenül befolyásolja állományai eloszlását és sűrűségét. Idetartozik az a helyzet is, amikor a populációdinamikai adatok azt mutatják, hogy a faj nem képes hosszú távon fenntartani magát természetes élőhelyeinek életképes alkotórészeként³⁷. Természetesen általában véve nem tanácsos ilyen fajokra vagy állományokra vadászni, még akkor sem, ha kedvezőtlen védettségi helyzetüknek nem a vadászat az oka, illetve ahhoz a vadászat nem járul hozzá. Egy faj vadászatának engedélyezése azonban erős ösztönző erő lehet az élőhelyek, valamint az állomány egyedszámának csökkenéséhez hozzájáruló más tényezők kezelésére, ezáltal hozzájárulhat az állományok kedvező védettségi helyzetének visszaállítására irányuló célkitűzéshez.

- 2.4.25 A kedvezőtlen védettségi helyzetű fajok további vadászatának engedélyezése kérdése az irányelv II. melléklete utolsó javasolt módosításának megvitatása során merült fel. Az Európai Parlament környezetvédelmi, közegészségügyi és fogyasztóvédelmi bizottsága által a madárvédelmi irányelv módosításáról szóló, 1991. évi bizottsági javaslatáról³⁸ készített jelentés³⁹ 2.7. szakaszában kijelentették, hogy „Amennyiben egy faj egyedszáma csökken, a vadászat eleve nem lehet fenntartható, hacsak nem képezi egy megfelelően végrehajtott kezelési terv részét, amelybe az élőhelyek megőrzése és az egyedszám

³⁶ Egy faj védettségi helyzetét a 92/43/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének i) pontja a következőképpen határozza meg: „a fajt érintő azon hatások összessége, amelyek ... hosszú távon befolyásolhatják a faj populációinak eloszlását és sűrűségét”. Akkor tekintjük kedvezőnek, ha „az érintett faj populációinak dinamikájára vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a faj képes hosszú távon fenntartani magát természetes élőhelyének életképes alkotórészeként, továbbá a faj természetes előfordulási területe nem csökken, és valószínűleg a belátható jövőben sem fog csökkenni, továbbá kellő nagyságú élőhely áll rendelkezésre jelenleg és valószínűleg a jövőben is a faj populációinak hosszú távú fennmaradásához”. Bár ezt a kifejezést a 79/409/EGK irányelv kifejezetten nem említi, az alapját képező elvek ugyanígy alkalmazhatók ezen irányelv célkitűzéseivel kapcsolatban.

³⁷ A kedvező védettségi helyzet feltételezi a populáció életképességét: az „életképes” populáció egyedszáma a kipusztulással szemben a túlélés felé mutat (Fiedler & Jain 1992, Conservation Biology). A populációk életképessége az irányelv 2. cikkében megállapított követelmény lényege, amely általános kötelezettséget ír elő a populációk fenntartására. Az életképes populációk nélkülözhetetlenek a biztos védettségi helyzet igazolásához, de ez többet jelent egy pusztán stabil populációnál. A külső hatások, mint az élőhely pusztulása, a túlzott hasznosítás, valamint a betelepített fajokkal fennálló versengés, gyakran vezetnek a populáció egyedszámának csökkenéséhez. A populáció méretének csökkenésével párhuzamosan növekvő véletlenszerű fluktuációk még olyan populációk esetében is kipusztuláshoz vezethetnek, amelyeknél a populáció növekedése összességében pozitív, ám mérete az egyensúlyi populációméret alatt van.

³⁸ COM (91) 0042 – C3 – 0180/91

³⁹ PE 154. 220 végl.

csökkenését lelassító, majd végül visszafordító egyéb intézkedések is beletartoznak.”

- 2.4.26 Amennyiben ilyen kezelési terveket készítenek a fajok állományszintjének helyreállítása céljából, azoknak valamennyi állományra vonatkozniuk kell, az elterjedési terület határán és annak központjában élőkre egyaránt. Sőt, az elterjedési terület határán élő állományok különösen fontos szerepet játszhatnak abban a folyamatban, amelynek révén a fajok a környezet változásaihoz alkalmazkodnak. Európát tekintve ez a folyamat alapvető fontosságú. Ezenfelül az ilyen tervek különböző területi szinteken létezhetnek (pl. uniós, nemzeti vagy helyi szinten).
- 2.4.27 Jelenleg készülnek azokra a II. mellékletben szereplő fajokra vonatkozó közösségi kezelési tervek, amelyek védettségi helyzetét kedvezőtlennek minősítették. Azok a tervek, amelyeket a tagállamok az ORNIS bizottság keretében már jóváhagytak, elérhetők a Környezetvédelmi Főigazgatóság honlapján. Ezeknek a keretterveknek az irányelv szerint nincs különálló jogállása. Ugyanakkor végrehajtásuk sikeressége, illetve az, hogy milyen mértékben állítják meg vagy fordítják vissza a vadászható fajok egyedszámának – megfelelő monitorozással igazolható – csökkenését, végső soron meghatározhatja, hogy az irányelv értelmében indokolt-e e fajok vadászatának folytatása, vagy más intézkedésekre van szükség.
- 2.4.28 A fajok állományainak helyreállítását célzó kezelési terveket olyan monitoring programokkal kell alátámasztani, amelyek képesek az érintett faj védettségi helyzetében bekövetkező változások kimutatására. A monitoringnak ki kell terjednie a vadászteríték vizsgálatára, valamint az állomány dinamikájában játszott szerepére.
- 2.4.29 Végül meg kell jegyezni, hogy bizonyos – nem feltétlenül a vadászat eredményeként – kedvezőtlen védettségi helyzetű fajok vadászatának átmeneti betiltása, amit a tagállamok a vadászszövetségekkel egyetértésben vezettek be, potenciálisan fontos megközelítést jelent. Amennyiben ezt a megközelítést a fajokra vonatkozó védelmi cselekvési programmal kombinálják, erős ösztönzést jelenthet a különböző érdekcsoportok számára, a vadászokat is beleértve, hogy együtt munkálkodjanak a fajok kedvező védettségi helyzetének visszaállításán. A vadászok számára lényeges szempont, hogy ezt a tilalmat „átmenetiként” lássák és értékeljék, és ne úgy, hogy az többé-kevésbé automatikusan tartós vadászati tilalomhoz vezet.

- **Az ésszerű hasznosítás és az oktatás, képzés és tudatosság**

- 2.4.30 A természetes erőforrások ésszerű hasznosításának fogalmába a megfelelő tudás és szakismeret is beletartozik. A vadászokat megfelelően tájékoztatni kell a fajok pontos azonosításának szükségességéről, a helyes gyakorlatokról, a vadászat és a jog viszonyáról, a jelentéstétel szükségességéről stb. Az illegális tevékenységek (védett fajok kilövése, illegális csapdázó eszközök használata, vadászhidnyen kívül vagy tiltott területen végzett kilövés, mérgek illegális használata) ellentétesek az „ésszerű hasznosítás elvével”, és nem

állnak összhangban a fenntartható hasznosítás révén végzett védelem elvével. Továbbá a vadászok egy kis csoportjának tulajdonítható illegális cselekmények a vadászati tevékenység egészére nagy szegényt hoznak. Mivel a vadászok a vadászatnak otthont adó területek leghatékonyabb őrei, hosszú távon érdekükben áll, hogy fokozottabban szálljanak szembe az ilyen tevékenységekkel, és ezt jól látható módon tegyék. Szükség van arra is, hogy az embereket tájékoztassák a fenntartható hasznosítás révén végzett védelem elvéről.

ÖKOLÓGIAILAG KIEGYENSÚLYOZOTT ÁLLOMÁNSZABÁLYOZÁS

- 2.4.31 Ennek az elvnek a meghatározása nem szerepel az irányelvben. A madárvédelmi irányelv 8. preambulumbekzdéséből azonban az következik, hogy a fogalom elsősorban nem feltétlenül a rekreációs célú hasznosításra utal, hanem az állományoknak a faj védelmét célzó kezelésére: *„mivel a védelem célja a természeti erőforrások, mint az európai népek örökségének része, hosszú távú védelme és fenntartása; mivel ez lehetővé teszi a természeti erőforrások felügyeletét, és irányítja felhasználásukat a fajok közötti természetes egyensúly lehetőségeihez mért fenntartása és szabályozása révén”*.
- 2.4.32 Az 1. cikk továbbá „védelmet, kezelést és ellenőrzést” említ, míg a 2. cikk szerint intézkedéseket kell tenni, hogy az állományokat megfelelő szinten fenntartsák vagy megfelelő szintre hozzák, „amely megfelel különösen az ökológiai, tudományos és kulturális igényeknek, mialatt figyelembe veszi a gazdasági és rekreációs igényeket is.” Ez utóbbi azt jelentheti, hogy a szabályozás nemcsak a „fajok közötti egyensúlyra” összpontosít, hanem a gazdasági érdekek védelmét is célozhatja (pl. a károk megelőzését).
- 2.4.33 Az „ökológiaailag kiegyensúlyozott állományszabályozás” azt jelenti, hogy a megtett intézkedéseknek ökológiaailag megalapozottnak és a megoldandó problémával arányosnak kell lenniük, figyelembe véve az érintett faj védettségi helyzetét. A szabályozó intézkedésekre a II. mellékletben szereplő fajok közül csak néhány esetében lehet szükség (pl. varjak, galambok, sirályok). A jelek szerint ez volt a fő ösztönző erő, ami miatt az irányelv 1994. évi kiigazításával öt, a *Corvidae* családba tartozó fajt vettek fel a II. melléklet 2. részébe.
- 2.4.34 Ezzel szemben a más vadászott fajokra vonatkozó kezelési intézkedések célja többnyire az állomány egyedszámának növelése vagy helyreállítása, mind a védelmi, mind pedig a vadászattal kapcsolatos érdekek miatt.
- 2.4.35 Ennek az elvnek a 7. cikk (4) bekezdése keretében történő alkalmazása tágabb lehetőségeket nyújt a vadon élő növény- és állatfajok védelme érdekében tett állományszabályozó intézkedések terén; ilyen intézkedéseket a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontjában szereplő eltérési szabályok szerint lehet tenni. Nem egyértelmű viszont, hogy a kárt okozó fajok állományait kizárólag a rendes vadászidény alatt milyen mértékben lehet hatékonyan szabályozni. Más módszerek vizsgálatára van szükség – mint például a madarak elijesztése –,

amelyek legalább átmenetileg és helyi szinten képesek megoldani a károkozás problémáját.

- 2.4.36 Mérlegelni kell az ökológiailag kiegyensúlyozott állományszabályozás egyéb vonatkozásait. Ide tartozik, hogy milyen mértékben kell ennek vonatkoznia adott faj demográfiaileg kiegyensúlyozott hasznosításának biztosítására (pl. egyik nemből vagy korosztályból sem távolítanak el többet). Biztosítani kell továbbá, hogy a vadászott állományokat érő hatások ne okozzák az ökoszisztéma egyensúlyának felborulását (ami más fajok fejlődésére nézve a versengés hiánya miatt kedvező hatású).

2.5 A vadászhidények kijelölésére vonatkozó egyedi feltételek

- 2.5.1 Az irányelv 7. cikkének (4) bekezdése számos kulcsfontosságú elvet állapít meg a vadászhidények kijelölése tekintetében. Ezek célja annak biztosítása, hogy a vadászat ne a vadászható fajok éves ciklusának abban az időszakában történjen, amikor a faj a legsérülékenyebb.
- 2.5.2 Az állandó fajokra nézve előírja, hogy azokat a fiókanevelési időszak alatt vagy a szaporodás különböző szakaszai során ne vadásszák. A vonuló fajok esetében előírja, hogy azokat ne vadásszák szaporodási időszakukban vagy a fiókanevelési területükre történő visszatérésük során.
- 2.5.3 A Bíróság kijelentette, hogy „az irányelv 7. cikke (4) bekezdése második és harmadik mondatának célja, hogy **teljes körű védelmi rendszert** biztosítson azokban az időszakokban, amikor a vadon élő madarak túlélése különösen veszélyeztetett. Következésképpen a vadászati tevékenységekkel szemben az általános szaporodási ciklusok és vonulási mozgások alapján meghatározott védelem nem korlátozódhat adott fajhoz tartozó madarak túlnyomó részére.”⁴⁰

KULCSFOGALMAK: SZAPORODÁSI IDŐSZAK ÉS A SZAPORODÁS ELŐTTI VONULÁS IDŐSZAKA

- 2.5.4 A Bizottság és az ORNIS bizottság a Bíróság 1994. évi döntése fényében felismerte, hogy a 7. cikk (4) bekezdésében szereplő fenti fogalmak, illetve ezeknek a II. mellékletben szereplő madárfajokra való alkalmazása módjának világos értelmezésére van szükség, és már elvégezte a II. mellékletben szereplő valamennyi faj szaporodás előtti vonulásának és szaporodásának időszakára vonatkozó információk felülvizsgálatát minden olyan tagállam esetében, ahol az adott faj előfordul⁴¹. Az ORNIS

⁴⁰ C-157/89 sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1991. január 17-én hozott ítélet (EBHT 1991., 57. o., 14. bekezdés) A következő ítéletek is hivatkoznak a teljes körű védelem fogalmára: C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire and Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet (EBHT 1994., 67. o.) és a C-38/99 sz. Bizottság kontra Franciaország ügyben 2000. december 7-én hozott ítélet (EBHT 2000., 10941. o.)

⁴¹ A 79/409/EGK irányelv 7. cikkének (4) bekezdésében szereplő kulcsfogalmak. A II. mellékletben szereplő madárfajok szaporodásának és szaporodás előtti vonulásának időszaka az EU-ban. 2001.

bizottság jóváhagyta ezt a felülvizsgálatot, ami fogalommeghatározásokat tartalmaz mind a „szaporodási időszakra”, mind a „költőterületre történő visszatérésre” vonatkozóan, amelyek alább szerepelnek.

- **Szaporodási időszak**⁴²

2.5.5 A „költési időszak”⁴³ kifejezést Cramp & Simmons (1997)⁴⁴ definíciójának segítségével határozták meg: „a költési időszak az az időszak, amely során egy faj egyedei lerakják és kiköltik tojásaikat, és röpképes korukig nevelik fiókáikat”. A „szaporodási időszak” azonban nemcsak a költési időszakot fedi le, hanem magában foglalja a költőterületek elfoglalását, valamint azt az időszakot, amikor a fiatal madarak a fészek elhagyása után még nem önellátók (ezt korábban a madárvédelmi irányelv alkalmazásáról szóló 1993. évi bizottsági jelentés ismerte el)⁴⁵. Az „ORNIS bizottság” megállapodott egy a szaporodás különböző szakaszait felölelő rendszerről, mint a szaporodási időszakra nézve megfelelő általános rendszerről (lásd a 2. ábrát). Ezen általános rendszer sorrendje és elemeinek jelentősége a költés biológiájában mutakozó eltéréseknek megfelelően fajoként különböző.

- **Visszatérés a költőterületekre**⁴⁶

2.5.6 A költőterületekre való visszatérés a madarak egy vagy több szakaszban zajló éves helyváltoztatása telelőterületeikről vissza a fészkelőhelyükre. A telelési időszak a telelőterületek elhagyásával zárul le, ahol a vonuló madarak a szaporodás utáni (őszi) vonulás befejeződése óta többé-kevésbé egy területen tartózkodtak. A költőterületekre való visszatérést gyakran hívják „szaporodás előtti vonulásnak” vagy „tavaszi vonulásnak”.

2.5.7 Európában a visszatérő vonulás főként északra, északkeletre vagy északnyugatra irányul. Ez azt jelenti, hogy az afrikai telelőhelyekről érkező vonuló madarak először átrepülnek a Földközi-tengert, majd Közép-Európán áthaladva érik el észak-európai költőterületeiket. Ez a vonulás általában hetekig tart (beleértve a pihenőhelyeken való megállást az út során), de egyes egyedek képesek egy vagy néhány nap alatt megtenni az

szeptember (a dokumentum elérhető a

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/key_concepts_en.htm címen)

⁴² Megjegyzendő, hogy a 7. cikk (4) bekezdése egyaránt említi a „fiókanevelés időszakát” és a „szaporodás különböző szakaszait”. (vö. francia változat „*les différents stades de reproduction et de dépendance*”; német változat „*Einzelnen Phasen der Brut - und Aufzuchtzeit*”); holland változat „*zolang de jonge vogels het nest nog niet hebben verlaten*”).

⁴³ E kifejezést a 7. cikk (4) bekezdésében használt „fiókanevelés időszaka” kifejezéssel egyenértékűnek tartják, viszont pontosabb annál.

⁴⁴ Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (szerk.) 1977. *Birds of the Western Palearctic*, 1. kötet. Oxford, Oxford University Press. 722. o.

⁴⁵ COM (93) 572 végleges. *Második jelentés a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK tanácsi irányelv alkalmazásáról*. Brüsszel, 1993. november 24.

⁴⁶ A „visszatérés a költőterületekre” kifejezés a „visszatérés a fiókanevelési területre” szinonimájaként értendő.

utat. A vonulási időszak kezdetét, végét és időtartamát az adott országban számos biológiai, földrajzi és módszertani tényező határozza meg.

2.5.8 Ami a szaporodás előtti vonulás kezdetét illeti, adott faj ugyanazon régióban tartózkodó összes egyede számára nem egyszerre ér véget a telelési időszak. Nemcsak egyedi különbségek vannak, hanem egyetlen telelőterületen belül is a különböző állományokhoz tartozó, különböző éves ciklusú madarak gyűlnek össze. Az északi állományokhoz tartozó madarak például gyakran sokkal később kezdik meg a visszarepülést, mint a délebbre költő madarak. Egy kirívó eset az úgynevezett „bakugró” vonulás (pl. a piros lábú cankó (*Tringa totanus*) esetében): az északabbi szélességeken költő madarak nagyobb távolságokat tesznek meg és délebbre eső telelőterületekre vonulnak, mint azok, amelyek délebbre költenek.

2.5.9 Az a tény, hogy a madarak elhagyják a telelőterületet, nem feltétlenül jelenti azt, hogy megkezdik a visszafelé vonulást. A helyi ökológiai feltételek megváltozása, a táplálékforrások kimerülése, zavarás vagy az időjárási viszonyok megváltozása miatt más telelőterületekre vonulhatnak. Ha ugyanazon a telelőterületen ugyanahhoz a fajhoz tartozó vonuló és állandó madarak egyidejűleg megtalálhatók, a helyzet még összetettebb lehet. Így a nagy országokra vonatkozó adatok között szembeötlő eltérések lehetnek. A szomszédos régiók között mutatkozó jelentős különbségek inkább ökológiai különbségeket tükrözhetnek, mint a vonulás ideje közötti tényleges különbségeket. Például annak ellenére, hogy Spanyolország (*Andalúzia*) és Olaszország (*Szicília*) déli részei ugyanazon a szélességi fokon (37.) találhatók, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a vonuló egyedek hasonló időpontban érkeznek, hiszen különböző állományokról lehet szó.

2.5.10 A vonulási időszak hossza nem kizárólag a szóban forgó ország észak-déli kiterjedésén, hanem a pihenőhelyek rendelkezésre állásán és használatán is múlik. Jellemző példa a kis goda (*Limosa lapponica*), amely az afrikai telelőhelyekről vonul szibériai költőterületeire. A nyugat-afrikai *Banc d'Arguin*-ből indulva, folyamatos repülés után több hétig a Watt-tengernél időznek. A vonulási időszak hosszát az érintett madarak mennyisége és földrajzi elterjedése is meghatározza: egy kis állomány néhány nap alatt is megteszi az utat, míg egy nagy egyedszámú, kiterjedt költőterülettel rendelkező faj elnyújtott vonulási időszaka több hónapon át húzódhat. Sőt, a vonulási időszak akkor is megnyúlhat, ha egy országon több, különböző időrend szerint vonuló állomány halad át.

- **A „kulcsfogalmak” meghatározásainak alkalmazása a II. mellékletben szereplő különböző fajokra**

2.5.11 A vonuló fajok esetében a szaporodásnak a szaporodási időszak kezdetét jelző szakasza általában a „költőhelyek elfoglalása”. A költőhelyek elfoglalása azonban általában nehezen értelmezhető, ha a faj jellemzően állandó az adott helyen, vagy ha az állandó és a vonuló állományok

keverednek. Ilyen esetekben a szaporodási időszak kezdetét jelző szakasz a „fészeképítés”. Olyan helyzetekben, amikor az alapul vett szakaszt terepen nehéz felismerni, a tojásrakás kezdetétől számított dekádok megfelelő számát említik (ez a legtöbb faj esetében jól ismert).

2.5.12 A szaporodási időszak végének azonosítására használt szakasz általában a „fiatal madarak teljes röpképessége”, azaz valamennyi fészekalj kirepülése, néhány fajnál a második vagy harmadik fészekaljat is beleértve (pl. guvatfélék/*Rallidae*, galambok/*Columbidae*, rigók/*Turdidae*). A teljes röpképesség azt jelenti, hogy a fiatal madarak a felnőtt madarakhoz hasonló mértékben képesek tartósan, folyamatosan repülni, és a „fiatal madarak függetlenné válásának” felel meg. Bizonyos fajok fiókái (pl. varjak/*Corvidae*) azonban a teljes röpképességet a „fiatal madarak függetlenné válása” előtt elérik. A fiatal madarak akkor válnak függetlenné, ha a szülői gondoskodás és/vagy etetés megszűnése nem csökkent jelentősen a fiatalok túlélési esélyeit. Olyan esetekben, amikor a teljes röpképességet vagy a fiatal egyedek függetlenné válását a terepen nehéz megállapítani, a kikelés végétől számított dekádok megfelelő számát említik.

2.5.13 Biológiájuk figyelembevételével a II. mellékletben szereplő madarak mindegyikére vonatkozóan meghatározták a szaporodási időszak kezdetének és végének azonosítására használt időszakot. Ez alapján, valamint a különböző tagállamoktól kapott rendelkezésre álló információk alapján minden fajra vonatkozóan meghatározták a szaporodás előtti és a szaporodási időszakokat⁴⁷. Ismeretes, hogy az egyes fajokra vonatkozó adatok minősége országonként valószínűleg különbözik az EU-n belül, és ezen összesítés rendszeres frissítésére lesz szükség, figyelembe véve az ismertté váló új és pontosabb adatokat. A rendszeres felülvizsgálat mellett szükség lesz a vonulás vagy a költés ideje terén mutatózó, az éghajlat változásának hatására kialakuló esetleges változások figyelembevételére, valamint az időzítésben más környezeti hatások miatt bekövetkező változások figyelembevételére.

2.6 Teljes körű védelmet adó rendszer biztosítása, ha a kezdő és záró időpontokra lépcsőzetesen kerül sor

2.6.1 A Bíróság következetes esetjogának megfelelően *„az irányelv nem hatalmazza fel a nemzeti hatóságokat, hogy a vadászidény végének időpontját úgy jelöljék ki, hogy az a madárfajoktól függően változzon, kivéve, ha az érintett tagállam az egyes esetekre vonatkozó tudományos és műszaki adatok alapján igazolni tudja, hogy a vadászidényt lezáró*

⁴⁷ Az egyes fajokra vonatkozó adatok szemléltetése tekintetében számos általános elvet alkalmaztak (lásd a kulcsfogalmakról szóló jelentés 7. oldalát). Ahol időpontok tartománya vonatkozik a szaporodás előtti vonulás vagy a szaporodás időzítésére, a legkorábbi időpontot választották. Ehhez hasonlóan, ahol adott éven belül rendszeresen jelentős különbségek fordulnak elő, a legkorábbi időszakok adatait használták. Amennyiben különböző állományok vonulnak át egy országon, a legkorábban vonuló állományt vették figyelembe. Megjósolhatatlan jellegük miatt a szélsőséges, kiugró és hibás adatokat figyelmen kívül hagyták.

*időpontok lépcsőzetessé tétele nem gátolja a lépcsőzetesség által feltehetőleg érintett madárfaj teljes körű védelmét*⁴⁸. Azzal a feltétellel, hogy „a faj teljes körű védelmét” garantálják, a Bíróság azt is megállapította, hogy „az irányelvvel összeegyeztethető olyan záró időpontok kijelölése, amelyek a tagállam területének különböző részei között eltérnek”⁴⁹.

- 2.6.2 A C-435/92. és C-38/99. sz. ügyben a Bíróság két nehézséget említett a záró időpontok lépcsőzetessé tételével kapcsolatban, amelyek a kezdő időpontokra is vonatkoznak: a más fajok zavarását és a fajok összetévesztésének kockázatát. Ezek részletezése, valamint a kezelésükre javasolt megközelítés alább szerepel.

AZ ÖSSZETÉVESZTÉS KOCKÁZATA

- 2.6.3 Ez a jelenség számos tényezőtől függ, különösen azon vadászható fajok hasonlóságától, amelyek vadászidénye éppen tart, illetve amelyeké már befejeződött vagy később kezdődik, továbbá függ a vadászat feltételeitől és a vadászok szakértelmétől.
- 2.6.4 A C-435/92. sz. ügyben⁵⁰ a Bíróság megállapította, hogy azon kockázat tekintetében, hogy bizonyos fajok, amelyek vadászidénye már befejeződött, közvetett károsításnak vannak kitéve amiatt, hogy azokat összetévesztik olyan fajokkal, amelyek vadászidénye még tart, hangsúlyozni kell, hogy az irányelv 7. cikke (4) bekezdésének harmadik mondata kifejezetten célozza e fajok védelmét a vadászat okozta károsítás kockázatától a szaporodás előtti vonulás időszakában, kötelezve a tagállamokat, hogy ebben az időszakban az összes szükséges intézkedést tegyék meg mindennemű vadászat megakadályozására.
- 2.6.5 A különböző madárfajok összetévesztésének kockázata jól ismert, és ezzel már több szakértői határozókönyv foglalkozott⁵¹. Olyan kritériumok alapján, mint a megjelenés és a tollazat hasonlósága, az élőhelyhasználat és a viselkedés (beleértve a hívóhangokat), a vadászható fajokat az összetévesztés kockázatának minimálisra csökkentése érdekében „hasonló” fajok csoportjaira lehet osztani. Ezt a vadászidények

⁴⁸ C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet, (EBHT 1994., 67. o., 22. bekezdés), C-38/99. sz. Bizottság kontra Franciaország ügyben 2000. december 7-én hozott ítélet, (EBHT 2000., 10941. o., 43. bekezdés)

⁴⁹ C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet, (EBHT 1994., 67. o., 27. o.)

⁵⁰ C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet (EBHT 1994., 67. o., 18. bekezdés.)

⁵¹ A madárfajok nehezen azonosítható csoportjainak meghatározására összpontosító útmutatókra jó példa a „The Macmillan Guide to Bird Identification”, Alan Harris, Laurel Tucker és Keith Vinicombe. 1989. ISBN 1-85627-641-4 és ennek társkötete, „The Macmillan Birder's Guide to European and Middle Eastern Birds”, Alan Harris, Hadoram Shirihai és David Christie, 1996.

engedélyezéséért felelős illetékes hatóság felelősségi körébe kell sorolni. A 3. ábra az ilyen osztályozás egy lehetséges rendszerét mutatja be.

- 2.6.6 Ha a vadászat időpontjainak lépcsőzetessé tételét engedélyezik, a kezdő és záró időpontokat a „hasonló” fajok minden csoportja esetében úgy kell kijelölni, hogy azok ne kerüljenek átfedésbe az irányelv szerint nem engedélyezhető időszakokkal.
- 2.6.7 A hasonló fajok bármilyen csoportosítását a vadászat végzésének időbeli és helyi körülményeihez kell igazítani. Először is ahhoz, hogy a kockázat valós legyen, a vadászható fajoknak (vagy fajok egy csoportjának) a szóban forgó időszakon belül az adott területen megtalálhatónak és vadászhatónak kell lenniük. Másodszor szintén kiszámítható és jelentős kell legyen az egyéb „összetéveszthető” fajok jelenléte – amelyek vadászidénye már befejeződött.
- 2.6.8 Ezenfelül a kora ősszel végzett vadászat esetében meg kell jegyezni, hogy az úszórécék ekkor főleg nyári tollruhájukat viselik (a hímek tollazata a vedlés során a tojókéhoz válik hasonlóvá), ami átmenetileg jelentősen megnehezíti a megkülönböztetésüket.
- 2.6.9 Emellett az összetévesztés problémáját az a tény teszi összetetté, hogy a különböző madárfajok gyakran együtt élnek. Például a récék, a parti madarak és a rigók gyakran több fajból álló vegyes csapatokban mozognak. Egy récecsapat négy vagy akár öt különböző fajból is állhat, ezért ilyen körülmények között a „szelektív” kilövés igen nehézé válhat.
- 2.6.10 Az összetéveszthető fajok kategóriái az irányelv II. mellékletében felsorolt vadászható fajok különböző csoportjaira összpontosítanak. Meg kell jegyezni azonban, hogy bizonyos területeken, ahol vadászat folyik, az összetévesztés kockázata nem kizárólag a vadászható fajokra korlátozódik, hanem veszélyt jelenthet bizonyos érzékeny vagy veszélyeztetett fajok védettségre is (pl. cigányréce, *Aythya nyroca*, márványos réce, *Marmaronetta angustirostris*, kis lilik, *Anser erythropus*, bütykös szárcsa, *Fulica cristata*). Ezzel a problémával a területek kezelésének átfogó összefüggésében kellene foglalkozni.
- 2.6.11 A második mérlegelendő tényező a vadászat feltételrendszere. Olyan tényezőkre gondoljunk, mint például a megfigyelési távolság. Minél távolabb van a madár a vadásztól, annál nehezebb meghatározni a jellegzetes tulajdonságokat (méret, tollazat stb.). A repülő madarak azonosítása a madár láthatóságának idejétől függ, ami igen rövid is lehet. Ezért a vadászat típusa valószínűleg hatással van az összetévesztés kockázatának mértékére.
- 2.6.12 Ehhez hasonlóan a fényviszonyok is fontos szerepet játszhatnak. Napkeltekor és napnyugtakor, illetve éjszaka a rossz látási viszonyok

jelentősen ronthatják a madárfajok megkülönböztetésének képességét⁵². Bizonyos időjárási feltételek, például a köd és az eső szintén csökkentik a madarak helyes terepi határozásának lehetőségét.

- 2.6.13 Végezetül szintén lényeges hatással bírnak a vadász szakismeretei. Ezek a vadász képzettségétől és tapasztalatától függnnek. Ez a tényező a vadászidény alatt mindenkor fennáll, valamint a vadászható és nem vadászható fajok megkülönböztetése szempontjából is lényeges (pl. a sarki partfutó, *Calidris canutus* megkülönböztetése az összes többi parti madártól; a mezei pacsirta, *Alauda arvensis* megkülönböztetése a többi pacsirtától). A vadászokat a fajok azonosítása terén segítő képzési és tudatosságnövelő programok indítását ösztönözni vagy – ahol már léteznek – fejleszteni kell. A vadászok nem lőhetnek egy madárra, amíg biztosan nem azonosították. Számos vadász azonban madarak meghatározott csoportjaira szakosodik, és ritkán vadászik olyan fajokra, amelyekkel kapcsolatban nincsenek korábbi tapasztalatai. A vadászok így a kedvenc célfajuk azonosításának szakértőivé válnak.

A ZAVARÁS KOCKÁZATA

- 2.6.14 Ez a jelenség többek között a vadászat típusától, intenzitásától, gyakoriságától és időtartamától, az érintett fajoktól és a használt élőhelyektől, valamint az alternatív menedékterületek elérhetőségétől függ.
- 2.6.15 A C-435/92.⁵³ sz. ügyben a Bíróság megállapította, hogy a vadásztevékenység az élővilág zavarásához vezethet, és hatással lehet az érintett fajok védettségi helyzetére, függetlenül attól, milyen mértékben csökkenti azok egyedszámait. A Bíróság kijelentette, hogy e tevékenység következményei „különösen súlyosak a madarak azon csoportjaira nézve, amelyek a vonulás és a telelés időszakában hajlamosak csapatokba gyűlni, és olyan területeken pihennek, amelyek gyakran igen korlátozottak vagy éppen körülfartak. A vadászat által okozott zavarás arra kényszeríti ezeket az állatokat, hogy energiájuk nagy részét más helyekre való átjutásra és menekülésre fordítsák, a vonulás érdekében táplálkozással és pihenéssel töltött idő rovására. Ezek a zavaró hatások jelentések szerint hátrányosan befolyásolják az egyes egyedek energiaháztartását és valamennyi érintett állomány halálozási rátáját. A más fajokhoz tartozó madarak vadászata által okozott zavarás hatásai különösen azon fajok esetében jelentősek, amelyek visszafelé irányuló vonulására korábban kerül sor”.
- 2.6.16 A megítélés szerint a zavarás leginkább az éves ciklus olyan időszakaiban van hatással a madárállományokra, amikor a táplálék kevésbé vagy egyáltalán nem érhető el, és a madaraknak nehézséget okoz energia- és

⁵² E témában a vadászok azonosító útmutatókat készítettek (pl. „Reconnaitre les oiseaux la nuit”, Philippe du Cheyron, az „Association Picarde des chasseurs de gibier d’eau” számára)

⁵³ C-435/92. sz. Association pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de Loire-Atlantique ügyben 1994. január 19-én hozott ítélet (EBHT 1994., 67. o., 17. bekezdés.)

tápanyagigényük fedezése⁵⁴. Ez akkor a legkritikusabb, amikor a madaraknak a nagy energia-befektetést igénylő időszakok előtt, például vonulás előtt, szélsőséges időjárási körülmények között, illetve a szaporodás megkezdése előtt tartalékokat kell felhalmozniuk⁵⁵. A szélsőséges időjárási körülmények esetében a különböző tagállamokban rendelkezések vonatkoznak „a hideg időjárás miatti vadászati tilalom” bevezetésére.

2.6.17 A madarak energetikai élettanáról szóló új keletű tudományos irodalmi áttekintés kétségbe vonta azt az állítást, miszerint a vadászat minden esetben a madárállományok túlélését jelentősen veszélyeztető zavarást eredményez⁵⁶. A madarak energiaegyensúlya kulcsfontosságú tényező a madarak szaporodási sikerének és túlélési valószínűségének meghatározásában. Ez az áttekintés azt igazolja, hogy a madarak bizonyos feltételek mellett magas fokú élettani és viselkedési alkalmazkodásra képesek – a táplálékfelvétel mértékének növelése, valamint az éjszakai táplálkozásról nappalira történő átállás, vagy fordítva – annak érdekében, hogy a zavarásból, többek között a vadászat okozta zavarásból eredő jelentős energetikai és tápanyag-ellátási terheket ellensúlyozzák. Amíg a madaraknak elegendő táplálékforrás áll rendelkezésükre, akár csak időszakosan is (azaz a zavarás mértéke és a rendelkezésre álló táplálék mennyisége elfogadható), képesek kompenzálni energiaegyensúlyuk zavarás hatására kialakuló változásait (lásd például a nagy sekély tavon bukórécékre vonatkozóan végzett vizsgálatot)⁵⁷. Az energiaegyensúlyra kifejtett hatás még akkor is csekély, ha a zavarás jelentős viselkedésszerű változásokat okoz.

2.6.18 A zavarásra adott viselkedési válaszok azonban összetettek, és előfordulhat, hogy azokat alulbecsülik, különösen ott, ahol a vadászat intenzív. Például a leszállás és a táplálkozás folytatása között elvesztett idő akár egy óra is lehet (és ismételt zavarás esetén akár 2 óra is). Ez más viselkedési tevékenységeket is befolyásolhat (társas viselkedés, tollázkodás, pihenés, pázás). A zavarás valószínűleg fokozottabb éberséget is eredményez, a táplálkozás rovására. Jelenleg kevés vizsgálat áll rendelkezésre annak az állításnak az igazolására is, hogy a madaraknak

⁵⁴ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. Ibis 137, Suppl 1 : 67-74.

⁵⁵ Mainguy, J., Bety, J., Gauthier, G. és Giroux, J.-F. (2002) Are body condition and reproductive effort of laying greater snow geese affected by the spring hunt? The Condor 104: 156-161

⁵⁶ Boos, M., J.-P. Arnauduc, J.-P. Robin. 2002 „Effets du dérangement sur l'énergétique chez les oiseaux et les possibilités de compensation nutritionnelles” Rapport final de convention de recherche CNRS/FNC. Centre d'Ecologie et Physiologie Energétiques, France. A vizsgálat következtetéseit alátámasztó állítások között a következők szerepeltek: az olyan zavarás átlagos gyakorisága, amelyre a madarak repüléssel aktívan reagálnak, óránként 1–2,5 zavarás; a repülés átlagos időtartama zavarásonként 1–2 perc volt; a zavarás időtartama meghaladta a napi 10 órát; a táplálékellátás nem volt korlátozó tényező; a madarak nem voltak a szaporodásra, különösen a tojásrakásra való felkészülés előrehaladott szakaszában.

⁵⁷ Evans, D.M. and K.R. Day (2001) Does shooting disturbance affect diving ducks wintering on shallow lakes? A case study on Lough Neagh, Northern Ireland. Biological Conservation 98 : 315-323. Evans, D.M. and K.R. Day (2002). Hunting disturbance on a large shallow lake: the effectiveness of waterfowl refuges. Ibis 144 : 2-8. Meg kell jegyezni, hogy e vizsgálatban a madarak a vadászat során a tó parttól távoli, nagy területeit használták menedékterületként, és a legtöbb faj éjjel táplálkozott, amikor vadászat nem zajlott.

szabad és bőséges táplálékforrás áll rendelkezésükre a kompenzálás érdekében. A madarak jellemzően más, zavarástól mentes területeket keresnek, amelyek nem feltétlenül vannak a közelben, és nem biztos, hogy táplálékbőségük megfelelő. Ezenfelül a madarak különböző csoportjainak érzékenysége a zavarással szemben biológiájuk és viselkedésük, valamint a különböző élőhelyektől való függésük szempontjából eltérő. Mindamellett, bár a táplálkozási viselkedés megzavarható, nem végeztek olyan vizsgálatokat, amelyek meghatároznák, hogy a madarak rövid, illetve hosszú távon hatékonyan tudnak-e táplálkozni, különös tekintettel arra, hogy a táplálékfelvétel révén végzett energiabevitelt mind rövid, mind hosszú távon vizsgálni kell.

2.6.19 Az energiahány által a fajok szaporodási sikerére és túlélésére gyakorolt következményeket empirikus vizsgálatok hiányában még mindig nem ismerjük teljesen. A fent említett irodalmi áttekintés következtetései szerint a madarak nem tudnak kompenzálni, ha a zavarásból eredő energiavesztés mellett a következő napokban nem férnek hozzá a táplálékforrásokhoz (pl. rossz időjárási feltételek miatt), illetve a szaporodás előtti és alatti aktív periódus során. Ez utóbbi nézetet ludakkal végzett vizsgálatok támasztják alá (amelyek ún. „capital breeder”-ek – azaz a szaporodóhelyre való megérkezés előtt felhalmozott energiatartalékokat használják fel); ezek azt mutatták, hogy a zavarás számottevően csökkentheti a szaporodási sikert⁵⁸.

2.6.20 Úgy tűnik, hogy a vadászydények időpontjai lépcsőzetessé tételének engedélyezése a szaporodás előtti vonulás ideje alatt nagyobb kockázatot jelent a madarakra, mint a szaporodási időszak végén, valószínűleg amiatt, hogy a madarak energiaszükséglete az előbbi idő alatt nagyobb. Más tényezők is szerepet játszhatnak (pl. februárban rövidebbek a nappalok, mint augusztusban, így kevesebb idő jut a nappali táplálkozásra). Az éves ciklus alatt folytatott energiastratégia fontos tényező. Különböző vízimadarak esetében kimutatták, hogy februárban még korlátlan táplálékmenyiség esetén is bekövetkezik a szervezet tartalékainak spontán, belső programozás szerinti leépülése. A szervezet tartalékainak említett szabályozása a táplálékfelvétel önkéntes csökkentéséhez kapcsolódik⁵⁹. Emellett az állomány demográfiája általában jelentősen különbözik a fenti két időszakban: tavasszal viszonylag magas a felnőtt korosztály, vagyis a lehetséges szaporodó egyedek aránya, ősszel pedig nagy arányban társulnak hozzájuk fiatal, ivaréretlen madarak.

2.6.21 A vonulási útvonalak szintjén a megbízható információk és kutatások hiánya akadályozza a zavarások, például a vadászat által a madárállományokra és azok védettségi helyzetére kifejtett hatások

⁵⁸ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. *Ibis*. 139 : S67-S74. Mainguy, J., J. Bêty, G. Gauthier, J-F Giroux. 2002. Are body condition and reproductive effort of laying Greater Snow Geese affected by the Spring hunt? *The Condor*. 104 : 156-161. Meg kell jegyezni, hogy ezek a vizsgálatok a tavaszi nagymértékű zavarásra vonatkoznak.

⁵⁹ M. Boos, személyes közlés.

megfelelőbb értékelését⁶⁰. Számos vizsgálat igazolta, hogy a nem megfelelően irányított vadászat súlyosan csökkentheti a vizes területek eltartóképességét a vízimadarak vonatkozásában. Szintén lényeges lehet, hogy a táplálkozóterületekhez képest hol helyezkednek el azok a területek, amelyeken vadászat folyik.

- 2.6.22 Az emberi zavarással a lépcsőzetes vadászhidék alatt a madárállományokra kifejtett lehetséges hatások minimálisra csökkentése érdekében teljes mértékben figyelembe kell venni, hogy zavarástól mentes, kiegészítő menedékterületekre van szükség, amelyek az érintett madarak pihenési és táplálkozási igényeit egyaránt kielégítik. E területek kialakításának elegendő lehetőséget kell biztosítani a jó minőségű táplálkozásra és más tevékenységekre. Ezt a tulajdonságot a lépcsőzetes vadászhidék által érintett vadászható fajok ökológiai, viselkedési, tápanyag- és energiaszükségleteit figyelembe véve területenként kell vizsgálni. A közelmúltban fokozott kutatás és fejlesztés folyt a meglévő menedék- és puffertérületek kezelésére szolgáló megfelelő és hatékonyabb módszerek terén, különösen a vizes élőhelyeken⁶¹.

MILYEN FELTÉTELEKNEK KELL TELJESÜLNIÜK, HA A TAGÁLLAMOK ÉLNI KÍVÁNNAK AZ IRÁNYELV 7. CIKKÉNEK (4) BEKEZDÉSE SZERINT FOLYTATOTT VADÁSZAT KEZDŐ ÉS/VAGY ZÁRÓ IDŐPONTJAINAK LÉPCSŐZETESSÉ TÉTELÉVEL?

- 2.6.23 Annak biztosítása érdekében, hogy a lépcsőzetessé tétel összeegyeztethető a teljes körű védelem elvével, a Bíróság értelmezése szerint a tagállamoknak képesnek kell lenniük igazolni a megfelelő földrajzi szinten – amelyen a lépcsőzetességet alkalmazni kívánják –, hogy a fajok összetévesztésének és a zavarásnak kockázata elhanyagolható.
- 2.6.24 Az összetévesztés kockázata miatt szükség van az ugyanazon élőhelytípusokat ugyanabban az időben használó, „hasznoló” vadászható fajok csoportokba sorolására, valamint e csoportok vadászata esetében ugyanazon kezdő és záró időpontok oly módon történő kijelölésére, hogy ne legyen átfedés a nem megengedhető időszakokkal. Elengedhetetlen azt biztosítani, hogy a vadászat folytatásának feltételei ne vezessenek a különböző vadászható fajok összetévesztésének jelentős kockázatához.
- 2.6.25 A zavarás kockázata tekintetében azt kell igazolni, hogy a vadászat intenzitása, gyakorisága és időtartama egyensúlyban áll a megfelelő

⁶⁰ Lásd például: Hill, D., D. Hockin, D. Price, G. Tucker, R. Morris, J. Treweek. 1997. Bird disturbance: improving the quality and utility of disturbance research. J. Appl. Ecol. 34, 275-288.

⁶¹ Például az alábbi vizsgálatok: Fox, A.D. and J. Madsen (1997). Behavioural and distributional effects of hunting disturbance on waterbirds in Europe: implications for refuge design. J. Appl. Ecol. 35: 386-397. Madsen, J. 1998a. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. I. Baseline of the disturbance effects of recreational activities. J. Appl. Ecol. 35 : 386-397. Madsen, J. 1998b. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects. J. Appl. Ecol. 35 : 398-417. Rogers, J.A. Jr, et H.T. Smith. 1997. Buffer zone distances to protect foraging and loafing waterbirds from human disturbance in Florida. Wildl. Soc. Bull. 25 : 139-145.

táplálkozó és pihenőterületet kínáló, elegendő zavarás nélküli terület elérhetőségével és közelségével.

- 2.6.26 A fenti rendelkezések tiszteletben tartásának biztosításához megfelelő végrehajtó intézkedésekre van szükség.
- 2.6.27 Végezetül azokon a területeken, ahol a vadászikények lépcsőzetesek lehetnek⁶², a kezelés értékes eszköze lehet az olyan integrált tervezés, amely a madarakat, illetve a természetes erőforrások madarak általi használatát érintő vadászat és más potenciális zavarások figyelembevételével zajlik. A tervezésnek az érintett madárfajokra kifejtett lehetséges hatások felmérése érdekében tudományos monitoringot is magában kell foglalnia.
- 2.6.28 A lépcsőzetes kezdő és záró időpontok összeegyeztethetősége biztosításához szükséges feltételek figyelembevételére javasolt rendszert a 4. ábra ismerteti.

2.7 Átfedések elemzése

- 2.7.1 A meglévő vadászikények időszakai és a vadászható fajokra nézve megállapított szaporodás előtti és szaporodási időszakok előzetes összevetése az egyes tagállamokban azt mutatja, hogy széles a lehetséges vagy tényleges átfedések köre⁶³, amelyek mértéke a különböző fajok esetében változik. Minden tagállam érintett, bár többségük esetében csak viszonylag kevés fajnál áll fenn probléma. Az átfedések problémája azokban a tagállamokban tűnik összetettebbnek, ahol a vadászat időpontjait regionális szinten jelölik ki. Meg kell azonban jegyezni, hogy a fajok túlnyomó részénél a különböző tagállamokban nincs átfedés.
- 2.7.2 A szaporodási időszakra és a szaporodás előtti vonulás időszakára vonatkozó adatokat a „kulcsfogalmak” elemzéséről szóló jelentésben tíznapos időszakokban (dekádokban) ábrázolják. A pontosság mértéke következésképpen 10 nap. Ezért a vadászat időszaka és a szaporodás előtti vonulás vagy a szaporodás időszaka közötti egy dekádnyi átfedést „elméleti átfedés”-ként osztályozzák, mivel ezen időszak alatt lehetséges, hogy nincs tényleges átfedés. Az 1 dekádnál hosszabb átfedést jelentő időszakoknál nincs ilyen bizonytalanság, ezért az „valódi átfedés”.
- 2.7.3 Ezenfelül, mivel az átfedések elemzését a tagállamok szintjén végzik, előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor egy nagyobb tagállam meghatározott régióiban végzett vadászat valójában összhangban áll a 7. cikk (4) bekezdésével, mivel a szaporodási időszak ott hamarabb befejeződhet, vagy a visszafelé történő vonulás később kezdődhet, mint az ország egészében.

⁶² Az ilyen tervezés léptékét a lépcsőzetesség által érintett terület földrajzi alkalmazási köre tekintetében kell meghatározni.

⁶³ Átfedések elemzése – Környezetvédelmi Főigazgatóság, 2002

- 2.7.4 Ez az elemzés rámutat, hogy az átfedések problémája a szaporodás és a szaporodás előtti vonulás időszakában egyaránt jelentkezik. A vadászatra vonatkozó jelenlegi szabályozások némelyike engedélyezi az olyan vadászatot, amely:
- kiterjed a szaporodás előtti vonulás időszakra (és néha a szaporodási időszakra is)
 - a szaporodási időszak vége előtt kezdődik
 - a szaporodási időszak más időpontjaiban zajlik.
- 2.7.5 A leginkább problémás faj az örvös galamb, *Columba palumbus* (átfedés 13 tagállamban, Írországból akár 15 dekádnyi is). A jelek szerint a tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) is nyolc tagállamban jelent problémát (akár 5 dekádnyi átfedés). Több tagállamban a *Corvidae* családba tartozó számos faj esetében átfedés (vagy elméleti átfedés) fordul elő (akár 9 dekádnyi).
- 2.7.6 Úgy tűnik, a fenti átfedések közül több a hosszú szaporodási időszakú (vagy későn szaporodó) és/vagy korán vonuló fajokhoz kötődik. Az átfedések más lehetséges magyarázatai ahhoz kapcsolódhatnak, hogy a rendes időszakban folytatott vadászat nem helyénvaló, vagy a vadászható fajok ebben az időszakban nincsenek jelen. Az átfedések különböző kategóriáit részletesen a 3. fejezet tárgyalja.
- 2.7.7 Az is lehetséges, hogy a fajoknak a 7. cikk (4) bekezdése szerint folytatott vadászata bizonyos esetekben az irányelv 9. cikke (1) bekezdése szerint a kárt okozó fajok állományszabályozásának összefüggésében indokolható.

- **Lehetséges megoldások az átfedések problémájára**

- 2.7.8 Az átfedések valamennyi esetében teljes mértékben be kell tartani a 7. cikk (4) bekezdésének követelményeit. Ezért minden esetben szükség van arra, hogy a vadászat időpontjait az irányelv 7. cikkének (4) bekezdése szerint kijelölő nemzeti és/vagy regionális jogszabályokat összehangolják.
- 2.7.9 El kell ismerni azonban, hogy az adatok értelmezése terén némi korlátozott rugalmasságot lehet gyakorolni a vadászidények kezdő és záró időpontjainak az irányelv 7. cikke (4) bekezdésének megfelelő meghatározása céljából. A „kulcsfogalmak”-ról szóló dokumentum lehetővé teszi a hibás, kiugró vagy szélsőséges adatok figyelmen kívül hagyását a szaporodás előtti és vonulási időszakok különböző vadászható madárfajok esetében végzett meghatározása során. Ezenfelül lehetőség van az egy dekádnyi átfedések figyelmen kívül hagyására, mivel az adatok pontosságának mértéke alapján ezek elméleti átfedéseknek tekinthetők (lásd a 2.7.2. szakaszt).
- 2.7.10 Ha a vadászidényeket az ország egészére nézve határozzák meg, a „kulcsfogalmak”-ról szóló dokumentum szerint azok nem lehetnek átfedésben a költés és a visszafelé vonulás időszakaival. Ha a regionális vadászidények átfedésben vannak a szaporodás vagy visszafelé vonulás nemzeti szinten megállapított időszakaival, tudományos és műszaki adatokkal lehet igazolni, hogy ez az átfedés ténylegesen nem következik

be, mivel az adott régióban a költés korábban fejeződik be, vagy a visszafelé vonulás később kezdődik. Ez különösen azokban az országokban fordulhat elő, ahol a déli és az északi részek között alapvető éghajlati különbségek állnak fenn⁶⁴ és/vagy hasonló éghajlati különbségek jellemzőek a különböző magasságban található régiók között. Minden olyan esetben szükség van a régiók megkülönböztethetősége egyértelmű bizonyítására, ahol a szaporodás előtti vonulás és/vagy a szaporodás időszakára vonatkozó egyértelmű tudományos adatok alapján indokolható a fenti eltérő kezdő és záró időpontok megállapítása. Az átfedések elemzésének regionális adatok hiányában nemzeti adatokon kell alapulnia (ha ezek nem állnak rendelkezésre, Európa szomszédos részeire vonatkozó adatokra kell hivatkozni; vö. C-157/89. sz. ügy, következtetés, 16. bekezdés). Meg kell azonban jegyezni, hogy nagy távolságok megléte adott országon belül önmagában nem bizonyíték a vonulási mintázatok regionális eltéréseire, mivel a vonuló madarak egy nap alatt könnyedén megtesznek több száz kilométert.

2.7.11 Ehhez hasonlóan, amennyiben egy elnyújtott szaporodási időszakkal rendelkező faj költőterülete földrajzilag egyértelműen korlátozott egy tagállamon belül, és a faj adott helyen későn költ, e területeken kívül lehetőség van engedélyezni, hogy a faj vadászidénye kezdetének dátumát korábbra jelöljék ki. Ilyen körülmények között a földrajzi területek nagyságának megfelelőnek kell lennie annak biztosítására, hogy a későn szaporodó fajok élőhelyeire a vadászidény a szaporodási időszak befejeződéséig ne terjedjen ki.

2.7.12 Külön említést érdemel a tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) helyzete, amelynek kombinált szaporodás előtti és szaporodási időszaka néhány tagállamban elnyújtott (lásd a 3.4.33. szakaszt és a 7. ábrát is). Néhány országban az állomány nagy része fogságban tenyésztett egyedekből áll⁶⁵. A fogságban tenyésztett egyedekre nem vonatkoznak az irányelv feltételei (amit a C-149/94. sz. ügyben⁶⁶ a Bíróság határozata is megerősített). Az irányelv alkalmazása során azonban figyelembe kell venni a fogságban tenyésztett és a vadon élő állományok keveredését. Nagyszámú fogságban tenyésztett egyed szabadon engedése az állomány rendellenes viselkedését eredményezheti, beleértve a szaporodás előtti vonulás és a szaporodás időszakában mutatott viselkedést is. A jelek szerint a faj elnyújtott szaporodási időszaka esetében különösen ez a helyzet⁶⁷. Figyelembe véve azt a tényt, hogy a nagyban mesterséges, emberi eredetű tényezők elnyomják a biológiai mintázatokat, helyénvalónak tűnik, hogy azokban az országokban, ahol a mesterséges állomány aránya magas, és ez a szaporodás előtti vonulásra és költésre vonatkozó adatok torzulását

⁶⁴ Svédországban például a tavakon a jég feltöredezésének időszaka március 15. (déli területek) és június 15. (északi hegyvidéki területek) között változhat. Ez a különbség akár 9 dekádnyi is lehet, és alapvető fenológiai következményekkel jár.

⁶⁵ Míg például Franciaországban a tőkés réce szaporodó állományát 30 000–60 000 párba becsülik, a vadtenyésztők minden évben 1,4 millió tőkés récét nevelnek (forrás: Y.Ferrand, Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage)

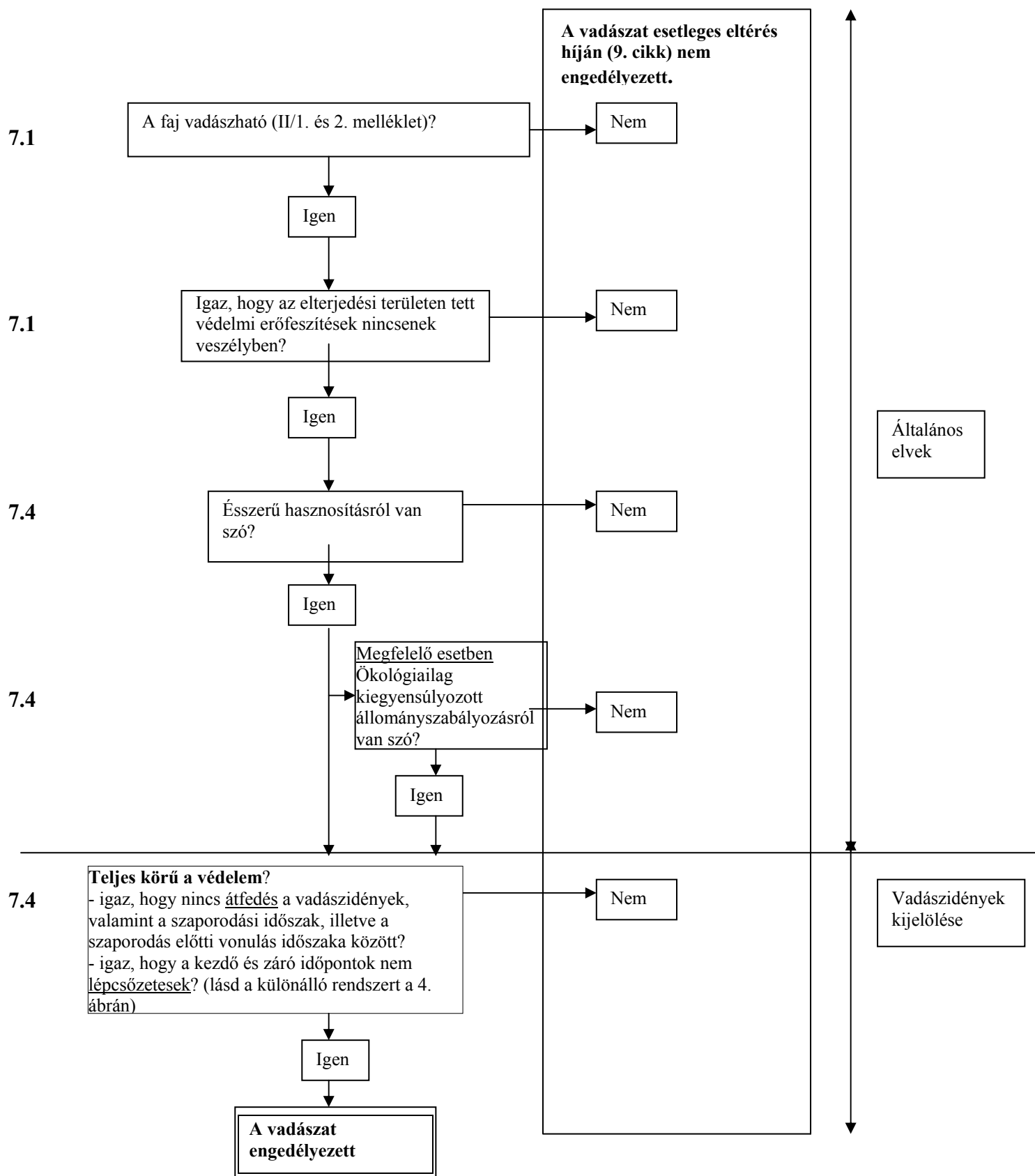
⁶⁶ C-149/94. sz. Didier Vergy elleni büntetőeljárás ügyben 1996. február 8-án hozott ítélet (EBHT 1996., 299. o.)

⁶⁷ Cramp and Simmons KEL, Birds of the Western Palearctic, 1977, p.516 Oxford University Press

okozhatja, a faj vadászidényének a 7. cikk szerinti kijelölését a hasonló úszórécék vadászidényével össze kell hangolni. Ez hozzáadott értéket jelenthet, mivel ebben az időszakban csökkenti a tőkés récénél kisebb egyedszámú más fajokra a vadászat miatt háruló terhelést.

- 2.7.13 Egy másik igen kézenfekvő megoldás a 7. cikk (4) bekezdése szerinti átfedés elkerülésére a vadászidény lerövidítése vagy eltolása, ami szükség szerint a vadászattal tölthető napok számának arányos növelésével kombinálható (amennyiben a vadászatot a hét bizonyos napjaira korlátozzák).
- 2.7.14 Ezeket a megoldásokat minden esetben meg kell vizsgálni, ha a 9. cikk szerinti eltérést tartanak szükségesnek. Az útmutató következő fejezete az irányelv 9. cikkének eltérésrendszere szerint folytatott bizonyos mértékű vadászat engedélyezésének lehetőségét vizsgálja. Számos kárt okozó faj, amelyeknél a vadászat időpontjaiban jelenleg átfedés mutatkozik, megfelelőbben lenne kezelhető az irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontja szerint. Az útmutató következő fejezete bizonyos fajoknak a rendes vadászidényen kívüli, a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő „ésszerűen megindokolható hasznosítás” formájában végzett, korlátozott mértékű vadászatának lehetőségével is foglalkozik.

A vadászat 7. cikk szerinti engedélyezéséhez és a vadászhidények kijelöléséhez mérlegelendő kérdések összefoglalása

3 A 9. CIKK RENDELKEZÉSEI

A 9. cikk szövege

„(1) A tagállamok, ha nincs más kielégítő megoldás, eltérhetnek az 5., 6., 7. és 8. cikk rendelkezéseitől a következő okok miatt:

- a)
 - a közegészség és közbiztonság érdekében,
 - a légi közlekedés biztonsága érdekében,
 - a növényi kultúrák, az állatállomány, az erdők, a halgazdaságok és a vizek súlyos károsodásának megelőzése érdekében,
 - a növény- és állatvilág védelme érdekében;
- b) a kutatás és oktatás, az állományfeljavítás, a visszatelepítés és az esetlegesen ezekhez szükséges tenyésztés céljából;
- c) szigorúan szabályozott feltételek mellett és szelektív alapon, egyes madarak kisszámú befogásának, tartásának vagy egyéb ésszerűen megindokolható hasznosításának engedélyezése érdekében.

(2) Az eltérések esetében meg kell határozni:

- a fajokat, amelyekre az eltérések vonatkoznak,
- a befogás vagy megölés engedélyezett eszközeit, eljárásait vagy módszereit,
- a kockázati tényezőket, valamint az időbeli és térbeli körülményeket, amelyek mellett ilyen eltérések engedélyezhetők,
- a hatóságot, amely felhatalmazást kap annak kinyilvánítására, hogy a szükséges feltételek teljesülnek és annak meghatározására, hogy milyen eszközök, eljárások vagy módszerek alkalmazhatóak, milyen korlátok között és ki által,
- az elvégzendő ellenőrzéseket.

(3) A tagállamok minden évben jelentést küldenek a Bizottság részére e cikk végrehajtásáról.

(4) A Bizottság a rendelkezésére álló információk, és különösen a (3) bekezdés alapján hozzá juttatott információk alapján mindenkor biztosítja, hogy ezen eltérések hatásai ne legyenek összeegyeztethetetlenek ezen irányelvvel. E célból megteszi a szükséges intézkedéseket.”

3.1 Bevezetés

- 3.1.1 Az eltérések olyan „kivételek”, amelyek némi rugalmasságot tesznek lehetővé a jog alkalmazásában. Ilyen eltérések révén korlátozott számú, és a madárvédelmi irányelv (5–8. cikke) szerint rendes esetben tiltott

tevékenység megengedhető olyan esetekben, ahol különös problémák vagy helyzetek állnak fenn vagy keletkezhetnek. Az ilyen eltérések alkalmazásának lehetősége korlátozott, ezeket indokolni kell az irányelv átfogó célkitűzéseire való tekintettel, továbbá meg kell felelniük az eltérésekre vonatkozó, a 9. cikkben előírt egyedi feltételeknek. A tagállamoknak az eltérések alkalmazása előtt nem kell egyeztetniük a Bizottsággal, de az eltérésekről szóló éves jelentésekben minden eltérést kötelesek jelenteni az Európai Bizottságnak.

- 3.1.2 Ez a fejezet az eltérések alkalmazásával kapcsolatos főbb szempontokkal foglalkozik, különösen a vadászat vonatkozásában. Először a formai jogi szempontokat vizsgálja. Másodszor elmagyarázza az eltérésekre vonatkozó feltételek teljesülése biztosításának szükségességét. Ezután az eltérések alkalmazásának három fő feltételét tárgyalja. Ezek a következők: a „nincs más kielégítő megoldás” kérdése; az, hogy szükség van a 9. cikk (1) bekezdése a)–c) pontja szerint megengedett okok egyikének igazolására; ez után pedig a 9. cikk (2) bekezdésében meghatározott formai feltételek teljesítésének szükségességével foglalkozó szakasz következik. Végül szó esik az eltérésekről szóló tagállami jelentésekről a 9. cikk (3) bekezdése szerint, valamint a Bizottság 9. cikk (4) bekezdésében említett szerepéről annak biztosítása terén, hogy az eltérések összeegyeztethetők legyenek az irányelv követelményeivel.

3.2 Formai jogi szempontok

- 3.2.1 Az eltérések bármilyen alkalmazásánál figyelembe kell venni bizonyos alapvető formai szempontokat.
- 3.2.2 Az eltérések alapját képező nemzeti jogszabályoknak teljes mértékben és pontosan tükrözniük kell a 9. cikk rendelkezéseit. Az irányelv átültetésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatnak⁶⁸ megfelelően a Bíróság kijelentette, hogy *„a tagállamok által az irányelvben megállapított tilalmak alóli eltérések érdekében teljesítendő feltételeknek szerepelniük kell az egyedi nemzeti rendelkezésekben, mivel a hű átültetés különösen fontos azokban az esetekben, amikor a közös örökség kezelése saját területükön belül a tagállamok feladata”*. A C-159/99. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben, amely szintén az irányelv átültetésére vonatkozott, a Bíróság megállapította, hogy *„az irányelvek rendelkezéseit megkérdőjelezhetetlenül kötelező hatállyal, valamint a jogbiztonság követelményeinek betartásához szükséges specifikussággal, pontossággal és egyértelműséggel kell végrehajtani”*⁶⁹.
- 3.2.3 A C-339/87. sz. ügyben a Bíróság megerősítette azt is, hogy a 9. cikk követelményeinek gyakorlati betartása nem helyettesíti a megfelelő formai átültetést. Megállapította, hogy *„a pusztán közigazgatási*

⁶⁸ Például: C-339/87. sz. Bizottság kontra Hollandia ügyben 1990. március 15-én hozott ítélet, (EBHT 1990., 851. o., 28. bekezdés); C-60/05 sz. WWF Italia és társai ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., 24. bekezdés)

⁶⁹ C-159/99. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 2001. május 17-én hozott ítélet (EBHT 2001., 4007. o., 32. bekezdés)

gyakorlat, ami jellegénél fogva a hatóságok kívánsága szerint megváltoztatható, a Szerződés 189. cikke szerint nem tekinthető az irányelv címzettjei közé tartozó tagállamok kötelezettségei megfelelő betartásának”.⁷⁰

- 3.2.4 Az eltéréseket nem szabad megkérdőjelezni azáltal, hogy nem tartják be azokat a rendelkezéseket, amelyekről az eltérésre lehetőség van. Különösen a tilalmakat és egyéb követelményeket, amelyekről eltéréseket állapítottak meg, kell megfelelően átültetni a nemzeti jogba. Ezenkívül az általános jogi elvekkel összhangban az eltéréseket indokló okokat szigorúan kell értelmezni, hogy azok ne hiúsítsák meg az irányelv fő rendelkezéseit.
- 3.2.5 A Bíróság megerősítette⁷¹, hogy a 9. cikket úgy kell értelmezni, hogy az felhatalmazza a tagállamokat, hogy az irányelv 5. és 7. cikkében megállapított védett fajok vadászatának általános tilalmától eltérjenek, de kizárólag olyan intézkedések révén térhetnek el, amelyek kellő részletességgel térnek ki a 9. cikk (1) és (2) bekezdésében említett tényezőkre. Az irányelv 9. cikkével összhangban az eltérések engedélyezésére vonatkozó hatáskörük gyakorlásakor a tagállamok hatóságainak a földrajzi, éghajlati, környezeti és biológiai tényezőkkel és különösen a faj szaporodási helyzetével és a természetes okokból bekövetkező teljes éves halálozási rátájával kapcsolatosan számos kritériumot figyelembe kell venniük⁷². Az engedélynek vagy az eltérést magában foglaló egyéb okiratnak teljes körűen és egyértelműen ki kell térnie az eltérés által teljesítendő feltételekre.
- 3.2.6 Ez lehetővé teszi a Bizottság, a Bíróság⁷³ és főként a nemzeti hatóságok számára, hogy felügyeljék az engedélyezett eltéréseket. Szem előtt kell tartani, hogy az EK-Szerződés 242. és 243. cikke alapján a Bíróság elrendelheti a megtámadott jogi aktus végrehajtásának felfüggesztését és az elé terjesztett ügyekben bármely szükséges ideiglenes intézkedést elrendelhet, ha a körülmények alapján azt szükségesnek tartja. Egy közelmúltbeli ügyben⁷⁴, a Bíróság elrendelte Olaszország számára a vadászatra vonatkozó eltérést engedélyező regionális jogszabály felfüggesztését.

⁷⁰ C-339/87. sz. Bizottság kontra Hollandia ügyben 1990. március 15-én hozott ítélet, (EBHT 1990., 851. o.) Ez az álláspont a Bíróság 429/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1988. február 23-án hozott ítéletében szereplő korábbi határozatot tükrözi, (EBHT 1988., 843. o.)

⁷¹ C-118/94. sz. Associazione Italiana per il WWF és mások kontra Regione Veneto ügyben 1996. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1996., 1223. o., 21. bekezdés) és C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 10. bekezdés

⁷² A C-60/05 sz. WWF Italia és társai ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet, (EBHT 2006., 5083. o., 25. bekezdés)

⁷³ A Valenciái Közösségben (Spanyolország) lépvesszővel történő vadászat („parany” néven ismert módszer) ügyében például a Bíróság a megtámadott rendelet eltérést engedélyező preambulumbekezdésére hivatkozik (a C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o.)).

⁷⁴ A C-503/06R Bizottság kontra Olaszország ügyben 2006. december 19-én hozott végzés (EBHT 2006., 141. o.).

- 3.2.7 Eltérések engedélyezésekor a nemzeti hatóságokra hárul a bizonyítási teher⁷⁵ és egyértelműen és kielégítő módon indokolniuk kell döntésüket. A Bíróság szerint „az e tárgyban irányadó nemzeti szabályozásnak egyértelműen és pontosan meg kell határoznia az eltérés feltételeit, és köteleznie kell a végrehajtásukkal megbízott hatóságokat azok betartására. A kivételek rendszerével kapcsolatban, amely megszorítóan értelmezendő, és amely a megkövetelt feltételek minden egyes eltérés esetében történő teljesülésével kapcsolatos bizonyítási terhet az arról határozatot hozó hatóságra rója, a tagállamok kötelesek annak biztosítására, hogy védett fajt érintő beavatkozás engedélyezésére kizárólag pontos és megfelelő, az irányelv 9. cikkének (1) és (2) bekezdésében meghatározott okokra, feltételekre és követelményekre utaló indokolást tartalmazó határozattal kerülhet sor”⁷⁶.
- 3.2.8 A Bíróság ezenkívül hasznos értelmezést nyújtott az eltéréseket engedélyező határozatok ellenőrzésére szolgáló nemzeti mechanizmusok hatékonyságára vonatkozóan. A C-60/05 sz. ügyben⁷⁷ a bíróság kihangsúlyozta, hogy „az e téren irányadó nemzeti eljárási rendnek nemcsak azt kell biztosítania, hogy az irányelvben szabályozott védelmi rendszertől való eltéréseket engedélyező határozatok jogszerűsége ésszerű határidőn belül megvizsgálható legyen, hanem azt is, hogy betartsák az említett határozatokhoz rendelt feltételeket”. Arra az igényre alapozva, hogy az illetékes nemzeti hatóságok hatásköre az ésszerű időn belül történő, hatékony beavatkozásra biztosított legyen, a Bíróság megkövetelte „az előírt közigazgatási eljárások oly módon történő megszervezését, hogy mind az illetékes hatóságok eltérés folytán lehetséges felhasználást engedélyező határozatai, mind pedig e határozatok végrehajtásának módja ésszerű időben lefolytatott, hatékony ellenőrzésnek legyen alávetve”.

3.3 Az eltérésekre vonatkozó valamennyi feltétel teljesülésének biztosítása

- 3.3.1 Mielőtt a 9. cikk szerint érvényes eltérést lehetne megállapítani, az illetékes nemzeti hatóságnak az eltérés előzetes indoklása és későbbi alkalmazása tekintetében számos feltételt kell mérlegelnie és megfelelően kezelnie.
- 3.3.2 A C-118/94. sz. *Associazione Italiana per il World Wildlife Fund és mások kontra Regione Veneto* ügyben a Bíróság megállapította⁷⁸, hogy a 9. cikk alkalmazására három feltétel vonatkozik: „Fontos azt is szem előtt

⁷⁵ Lásd például a finnországi tavaszi vadászattal kapcsolatos ügyet (a Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o.)), amelyben a finn kormány nem támasztotta alá bizonyítékkal az állításait (pl. 35., 39. és 41. bekezdés).

⁷⁶ A C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., 34. bekezdés).

⁷⁷ A C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., főként a 42-47. bekezdés).

⁷⁸ Lásd az ítélet 21. bekezdését.

tartani, hogy a Bíróság kijelentette, a vadászatra vonatkozó megszorításoktól, valamint az irányelv 5., 6. és 8. cikkében szereplő megszorításoktól és tilalmaktól való eltérés 9. cikkben előírt lehetőségére három feltétel vonatkozik. Először: a tagállamnak az eltérést olyan esetekre kell korlátoznia, amelyekre nézve nincs más kielégítő megoldás. Másodszor: az eltérésnek a 9. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában kimerítő jelleggel felsorolt okok legalább egyikén kell alapulnia. Harmadszor: az eltérésnek meg kell felelnie a 9. cikk (2) bekezdésében meghatározott pontos formai követelményeknek, melyek célja, hogy az eltéréseket a szigorúan szükséges esetekre korlátozzák, és lehetővé tegyék a Bizottság számára azok felülvizsgálatát. Bár a 9. cikk így széles körű eltéréseket engedélyez a védelem általános rendszere alól, azt a pontos követelmények és egyedi helyzetek megfelelő kezelése érdekében helyénvaló módon kell alkalmazni (a 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben hozott ítélet (EBHT 1987., 3029. o., 7. bekezdés, és a 262/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet (EBHT 1987., 3073. o., 7. bekezdés)).”

- 3.3.3 Az eltérést érvénytelenné teheti, ha e feltételek bármelyikét nem tartják tiszteletben. A tagállamok hatóságainak ezért gondosan meg kell vizsgálniuk mindhárom feltétel alkalmazhatóságát, tekintet nélkül a területükön lévő, a rendelkezés alkalmazásáért felelős hatóságok számára és identitására⁷⁹. A fenti 3.2.5. bekezdésben említettek szerint valamennyi eltérésnek egyértelműen utalnia kell ezekre a feltételekre. Az útmutató szerkezetének 3.4., a 3.5. és a 3.6. szakasza foglalkozik ezzel a három feltétellel.

3.4 Az eltérések első feltétele: annak igazolása, hogy „nincs más kielégítő megoldás”

- 3.4.1 A fenti 3.3.2. bekezdésben említettek szerint eltérések megállapítására kizárólag olyan esetekben van lehetőség, ha nincs más kielégítő megoldás. Ez olyan átfogó feltétel, amelynek valamennyi eltérésnek meg kell felelnie.

ÁLTALÁNOS SZEMPONTOK

- 3.4.2 Az „igaz-e, hogy nincs más kielégítő megoldás” kérdés elemzését három részre bonthatjuk: Mi a kezelésre váró probléma vagy különleges helyzet⁸⁰? Vannak egyéb megoldások? Ha igen, megoldják-e ezek a problémát vagy különleges helyzetet, amely miatt eltérést kívánnak megállapítani? Mielőtt választ keresnénk a második és harmadik részre, tisztázni kell, hogy a probléma vagy különleges helyzet a 9. cikk (1) bekezdése a)–c) pontja alá tartozik-e.

⁷⁹ Lásd különösen a C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., 41. bekezdés).

⁸⁰ Az irányelv preambulumbekendése az eltérések lehetőségét „bizonyos különleges helyzetek”-hez köti.

- 3.4.3 Ezt a megközelítést a C-10/96. sz. *Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux ASBL, Société d'Etudes Ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne* ügy⁸¹ szemlélteti – ez máig a Bíróság legkiterjedtebb határozata a „nincs más kielégítő megoldás” esetéről. Bár az ügyben igen egyedi körülmények álltak fenn, számottevő segítséget nyújt bármely arra vonatkozó általános elemzéshez, hogyan kell kezelni ezt a feltételt, ezért érdemes részletesebben megvizsgálni.
- 3.4.4 A háttérben a Vallon régió által hozott két végzés ellen a belga bíróságon emelt kifogás állt; a végzések többek között meghatározott feltételek mellett engedélyezték bizonyos, az irányelv által védett madárfajok befogását. A szóban forgó eltérés célja az volt, hogy vad példányokkal lássa el a madártartókat a fogságban végzett tenyésztés nagyobb sikeressége érdekében. A végzések érvényességét vitató *Ligue Royale* és az AVES azzal érvelt, hogy az irányelv elviekben tiltja a vadon élő madarak befogását, és ettől a tilalomtól a 9. cikknek megfelelően kizárólag akkor engedélyezhető eltérés, ha nincs más kielégítő megoldás, például a fogságban végzett tenyésztés. Azt állították, hogy számos megfelelő lehetőség akad azon faj tenyésztésére, amelynek befogását a megtámadott végzések engedélyezték.
- 3.4.5 A belga hatóságok két érvet hoztak fel a tekintetben, hogy miért nincs más kielégítő megoldás, mint a vadon élő madarak befogásának engedélyezése. Az első érv az a nehézség volt, amit a madártartóknak a kizárólag fogságban tenyésztett madarak használatával végzett sikeresebb tenyésztés biztosításához szükséges változtatások megtételére való, azonnali kötelezése jelentene. A második érv a fogságban tenyésztett állományok genetikai változatosságának hiányából eredő kockázatokra vonatkozott. Ez a két indoklás megjelenik a belga *Conseil d'État* által értelmezés céljából a Bírósághoz intézett kérdésekben⁸².
- 3.4.6 A Bíróság lényegében elutasította az első érvelést, de számos kikötéssel elfogadta a beltenyésztés problémáját kezelő eltérések lehetőségét⁸³.

⁸¹ C-10/96. sz. *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne* ügyben 1996. december 12-én hozott ítélet, (EBHT 1996., 6775. o.)

⁸² A Bírósághoz intézett kérdések a következők voltak:

„1. A vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelv 5., 9. és 18. cikke lehetővé teszi-e a tagállamok számára, hogy csökkenő alapon és meghatározott időtartamig figyelembe vegyék azt a tényt, hogy a madarak kedvtelési célú befogásának tilalma számos állatbarátot arra kényszerítene, hogy berendezéseit megváltoztassa és bizonyos szokásokról lemondjon, amennyiben az adott állam elismeri, hogy a tenyésztés lehetséges, de a fenti okból széles körben még nem kivitelezhető?

2. A 79/409/EGK irányelv 5., 9. és 18. cikke lehetővé teszi-e a tagállamok számára, és ha igen, milyen mértékben, hogy engedélyezzék az Európa területén vadon élő, természetesen előforduló madarak befogását annak érdekében, hogy megakadályozzák a beltenyésztés problémáját, amely a madarak kedvtelési célból végzett tenyésztése során a túl sok endogén kereszteződésből eredne?

⁸³ A Bíróság a feltett kérdésekre a következőképpen válaszolt:

„1. A vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelvet, és különösen annak 9. cikke (1) bekezdése c) pontját úgy kell értelmezni, hogy a tagállamok csökkenő alapon és meghatározott időtartamig nem engedélyezhetik bizonyos védett fajok befogását, hogy lehetővé tegyék a madárbarátok számára röpdéik benépesítését, amennyiben e fajok fogságban végzett tenyésztése és

- 3.4.7 A más megoldások kérdésének elemzésekor a Bíróság megállapította, hogy az eltérés szerint engedélyezendő tevékenységek (ebben az esetben a vadon élő madarak kedvtelési célú befogása) az „ésszerűen megindokolható hasznosítás” példái, és így a C-118/94. sz. ügyben említett második feltételt képező kimerítő jellegű okok közé tartoznak (lásd a fenti 3.3.2. bekezdést), azaz az eltérésnek a 9. cikk (1) bekezdése a), b) és c) pontjában kimerítő jelleggel felsorolt okok legalább egyikén kell alapulnia⁸⁴. Ez a más kielégítő megoldások kérdése és az eltérések indokai közötti kapcsolatot hangsúlyozza. Valójában nincs sok értelme a más megoldások kérdését mérlegelni, ha az eltérés által érintett tevékenységek nem tartoznak a 9. cikk (1) bekezdése a)–c) pontjának alkalmazási körébe.
- 3.4.8 A Bíróság megállapította, hogy az eset konkrét körülményei között más megoldás is lehetséges, mint a vadon élő madaraknak az eltérés szerint végzett befogása, nevezetesen a kizárólag fogságban élő példányok használatával végzett tenyésztés.
- 3.4.9 A Bíróság ekkor megvizsgálta, kielégítőnek tekinthető-e ez a másik megoldás, megállapítva:
- „20. Az adott körülmények között a fogságban végzett tenyésztést és szaporítást csak akkor lehet úgy tekinteni, hogy nem minősül „más kielégítő megoldás”-nak, ha megállapítanak, hogy amennyiben nem kerülne sor a vadon élő madarak befogására, ezek a tevékenységek nem lehetnének sikeresek.*
- 21. Következésképpen az a tény, hogy a szóban forgó fajok fogságban végzett tenyésztése és szaporítása széles körben még nem kivitelezhető a madárbarátok berendezései és rögzült szokásai miatt – mely szokásokat ráadásul az irányelv általános rendszerétől eltérő hazai szabályok ösztönöztek –, önmagában nem elegendő ahhoz, hogy kétséget ébresszen a vadon élő madarak befogása alternatív megoldásának kielégítő jellegét illetően.”*
- 3.4.10 E szakasz, valamint a főtanácsnok megjegyzései alapján nyilvánvaló, hogy amennyiben létezik másik megoldás, az annak nem „kielégítő”

szaporítása lehetséges, de széles körben azon oknál fogva még nem kivitelezhető, hogy számos állatbarát arra kényszerülne, hogy berendezéseit megváltoztassa és bizonyos szokásokról lemondjon.

2. A 79/409/EGK irányelv, és különösen annak 9. cikke (1) bekezdése c) pontja felhatalmazza a nemzeti hatóságokat, hogy engedélyezzék védett fajok egyedeinek befogását, hogy megakadályozzák a beltenyésztés problémáját, amely a madarak kedvtelési célból végzett tenyésztése során a túl sok endogén kereszteződésből eredne, feltéve, hogy nincs más kielégítő megoldás, és tudomásul véve, hogy a befogható egyedek számát olyan szinten kell megállapítani, amely ésszerűen szükséges a fenti problémák megoldásához, továbbá tiszteletben tartja a fenti rendelkezésben említett „kis számú” egyed megszorítást.”

⁸⁴ A Bíróság indoklásában a következő szerepel: „15. Először is hangsúlyozni kell, hogy a Bíróság a 262/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletében (EBHT 1987., 3073. o.), rámutatott, hogy a vadon élő madarak abból a célból végzett befogása és értékesítése, hogy azokat élő családekként történő felhasználásra vagy vásárokon és piacokon kedvtelési célra tartsák, az irányelv 9. cikke (1) bekezdése c) pontja által engedélyezett ésszerűen megindokolható hasznosításnak minősülhet.

16. Ezért nem zárható ki, hogy bizonyos védett fajok kedvtelési célú befogása, például abból a célból, hogy az állatbarátok számára lehetővé tegyék a röpdék benépesítését, a 9. cikk (1) bekezdése c) pontja értelmében szintén ésszerűen megindokolható hasznosításnak minősülhet.”

mivoltára vonatkozó valamennyi érvnek erősnek és megalapozottnak kell lennie. A főtanácsnok megállapítása szerint: „A 9. cikk (1) bekezdése a), b) és c) pontjának alapvető közös jellemzője, hogy az irányelv által a madarak védelme érdekében megállapított tilalomnak más követelményekkel szemben esetleg engednie kell; az e rendelkezés szerint megállapított eltérés ezért csak legvégső megoldás lehet. Ebben az összefüggésben a »kielégítő« jelző úgy értelmezendő, hogy a megoldás a nemzeti hatóságoknál jelentkező konkrét problémát megoldja, ugyanakkor a lehető legnagyobb mértékben tiszteletben tartja az irányelvben megállapított tilalmakat. Eltérés csak akkor engedélyezhető, ha más olyan megoldást nem lehet elfogadni, amely nem hagyja figyelmen kívül ezeket a tilalmakat.”

3.4.11 Ezért egyértelmű, hogy egy másik megoldást nem szabad pusztán azért nem kielégítőnek tekinteni, mert az eltérés kedvezményezettjei számára nagyobb kellemetlenséget okoz, vagy viselkedésük megváltoztatására kényszeríti őket. A főtanácsnok megjegyezte: „A környezetvédelem jellegéből adódik, hogy emberek bizonyos csoportjainak egy általánosan helyes cél érdekében meg kell változtatniuk viselkedésüket; erre az esetre példa a Belgium által a berni egyezmény ratifikálásakor oly eltökélten védett »tenderie« vagy a „madarak kedvtelési célból történő befogása” eltörlése az irányelv következményeként. Az, hogy ezek a tevékenységek esetleg »ősi« jellegűek, vagy »történelmi és kulturális hagyomány« részét képezik, nem elegendő az irányelvtől való eltérés indoklására.”

3.4.12 Másrészt a beltenyésztés kockázatán alapuló eltérés lehetőségének a Bíróság általi körütekintő⁸⁵ elfogadása igazolja, hogy bizonyos körülmények között teljesülhet az a feltétel, miszerint nincs más kielégítő megoldás. A főtanácsnok kijelentette⁸⁶: „Annak megállapítása, hogy adott valós helyzetben létezik-e más kielégítő megoldás, természetesen a nemzeti bíróság feladata. A megállapítást véleményem szerint olyan tárgyilagosan igazolható tényezőkre kell alapozni, mint a Bizottság által javasolt tudományos és műszaki szempontok.” Ezt a háttérrel figyelembe véve ésszerűnek látszik általános javaslatként kijelenteni, hogy egy másik megoldás nem kielégítő voltának bármilyen meghatározását tárgyilagosan igazolható tényezőkre kell alapozni, és nagy figyelmet kell fordítani ezen tényezők tudományos és műszaki értékelésére. A C-79/03 sz. ügyben⁸⁷ a Bíróság ezekre a tényezőkre összpontosított a spanyol Valenciái Közösségben a lépvesszővel történő vadászatot engedélyező eltérés összeegyeztethetőségének értékelésekor. Úgy tűnik, a vadászat „mélyen gyökerező hagyományára” épülő érvek nem elegendők az eltérés

⁸⁵ A Bíróság körütekintése egyértelműen kitűnik a következő szakaszból: „25. Ezt követően szem előtt kell tartani, hogy az ítélet 17. bekezdésében már említettek szerint az irányelv 5. cikkének a) pontjától eltérés csak akkor állapítható meg, ha nincs más kielégítő megoldás. Ez a feltétel különösen nem teljesülne, ha a beltenyésztés problémáit lehetséges volna együttműködés és a tenyésztő létesítmények között a példányok cseréje révén megakadályozni.”

⁸⁶ C-10/96. sz. Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne ügyben Fennelly főtanácsnok 1996. november 7-i véleménye, 39. bekezdés.

⁸⁷ A C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o.).

szükségességének igazolásához⁸⁸. Ezenkívül a Bíróság 2003. október 16-i ítéletében szigorúan foglalt állást az eltérések „szükségessége” és „célja” tekintetében⁸⁹. A C-10/96. sz. ügyben hozott határozatból⁹⁰ egy utolsó pont érdemel említést: az eltérést a kezelendő probléma megoldásához szükséges mértékre kell korlátozni. Így, mivel elképzelhető, hogy nincs más megoldás a beltenyésztés kockázatára, mint vadon élő madarak egy kiegészítő állományát befogni, az érintett példányok számát *„olyan szinten kell megállapítani, amely objektíve szükségesnek bizonyul a fenti problémák megoldásához”*. Ez a korlátozás eltér a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában a „kisszámú” egyedre vonatkozó korlátozástól, bár a kis számra vonatkozó korlátozást általános „felső érték”-ként kell betartani.

„NINCS MÁS KIELÉGÍTŐ MEGOLDÁS” A VADÁSZAT TEKINTETÉBEN

3.4.13 Felmerül egy alapvető kérdés, miszerint tény- és jogi kérdésként ez a feltétel teljesíthető-e valaha a vadászat, különösen a vadászidények javasolt kiterjesztései tekintetében. A kedvtelési célú vadászat esetében ez a kérdés elválaszthatatlanul összekapcsolódik azzal, hogy az ilyen vadászatot a 9. cikk (1) bekezdése c) pontja alkalmazásában „ésszerűen megindokolható hasznosításnak” lehet-e tekinteni. A Bíróság a francia *Conseil d'État* által benyújtott előzetes kérelemből eredő C-182/02. sz., *Ligue pour la protection des oiseaux és mások*⁹¹ ügyben hozott ítéletében adott erre vonatkozóan értelmezést. A Bíróság, megerősítette, hogy a kedvtelési célú vadászat „ésszerűen megindokolható hasznosítás”-nak minősülhet (lásd az alábbi 3.5. szakaszt), és kijelentette, hogy a 9. cikk (1) bekezdése c) pontja szerint csak akkor állapítható meg eltérés, ha nincs más kielégítő megoldás.

3.4.14 A Bíróság végül nem részletezte, hogy a kedvtelési célú vadászat esetében milyen körülmények között teljesülne a „nincs más kielégítő megoldás” feltétele. Az ítélet 16. bekezdésében azonban a Bíróság lényeges értelmezést ad, megállapítva, hogy ez a feltétel

„nem tekinthető teljesítettnek, ha az eltérés szerinti vadászidény szükségtelenül egybeesik azokkal az időszakokkal, amelyekben az irányelv különleges védelem biztosítására törekszik (lásd e célból a Bizottság kontra Olaszország ügyet, 39. bekezdés). Ennek szükségessége nem merül fel, ha a vadászatot

⁸⁸ A C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o., 27. bekezdés).

⁸⁹ A C-182/02. sz. *Ligue pour la protection des oiseaux és mások* kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 16. bekezdés. A Bíróság a következő ítéleteiben megerősítette ezt a megközelítést: a C-135/04. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. júniusában hozott ítélet (EBHT 2005., 5261. o., 19. bekezdés) és a C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o., 33. bekezdés.)

⁹⁰ C-10/96. sz. *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL* kontra Région Wallonne ügyben 1996. december 12-én hozott ítélet, (EBHT 1996., 6775. o.)

⁹¹ C-182/02. sz. *Ligue pour la protection des oiseaux és mások* kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet

engedélyező eltérés kizárólagos célja, hogy bizonyos madárfajok esetében kiterjessze a vadászhidényeket azokon a területeken, amelyeken az irányelv 7. cikkével összhangban kijelölt vadászhidények során azok már megtalálhatók.”

- 3.4.15 Az eltérés „szükségességének” és „céljának” említése a C-10/96. sz. ügyben hozott ítélethez⁹² hasonlóan hangsúlyozza, hogy fontos igazolni, hogy kényszerítő okok indokolják az eltérést. Ezt a megközelítést megerősítették a Bíróság alábbi döntései, a spanyol Guipúzco tartományban az örvös galamb vadászata⁹³ és Finnországban a tavaszi vadászat tekintetében⁹⁴.
- 3.4.16 Ezenfelül az második idézett mondat egyértelműen kizárja az eltérés lehetőségét, ha az egyedüli cél a rendes nyitott idény alatt vadászható vadon élő madarak vadászhidényének kiterjesztése. A Bíróság készen mutatkozott arra, hogy ellenőrizze az eltérések megállapításának lehetőségét (*contrôle d’opportunité*)⁹⁵.
- 3.4.17 A C-344/03 sz. ügyben a Bíróság azt is kimondta, hogy egy faj „helyett” az előforduló más madárfajok őszi vagy tavaszi vadászatának engedélyezése nem tekinthető az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti más kielégítő megoldásnak. A Bíróság szerint „*egy ilyen megoldás ugyanis e rendelkezés – legalábbis részben – kiüresítésének kockázatával járna, minthogy lehetővé tenné egyes területeken bizonyos madárfajok vadászatának megtiltását akkor is, ha kis számú egyed elejtése elméletileg nem veszélyezteti a faj populációjának megfelelő szinten tartását, tehát megfelel e fajok ésszerűen megindokolható hasznosításának (lásd ilyen értelemben a fent hivatkozott Ligue pour la protection des oiseaux és társai ügyben hozott ítélet 17. pontját). Ezenkívül, hacsak nem feltételezzük, hogy a vadászat szempontjából minden madárfaj egyenértékű, az említett megoldás akárhogyan is, jogbizonytalanság forrása lenne, mivel az alkalmazandó szabályozás alapján nem helyettesíthető valamely faj vadászata más faj vadászatával.*”⁹⁶.

LEHETSÉGES TÁRGYILAGOSAN IGAZOLHATÓ TÉNYEZŐK, ILLETVE TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI MEGFONTOLÁSOK

⁹² C-10/96. sz. Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne ügyben 1996. december 12-én hozott ítélet, (EBHT 1996., 6775. o.)

⁹³ A C-135/04. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. június 9-én hozott ítélet (EBHT 2005., 5261. o., 19. bekezdés).

⁹⁴ A C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o., 33. bekezdés).

⁹⁵ Annak vizsgálata, hogy meghatározott körülmények között indokolt-e az eltérés.

⁹⁶ A C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o., 44. bekezdés).

3.4.18 Figyelembe véve a Bíróság C-182/02. sz. ügyben hozott ítéletét⁹⁷, meg kell vizsgálni, fennáll-e olyan szükséghelyzet – vagy a főtanácsnok C-10/96. sz. ügyben adott ítéletében szereplő kifejezésekkel élve, objektívan igazolható tényező, illetve tudományos és műszaki megfontolás⁹⁸ – amely a vadászatra vonatkozóan azon az alapon indokolná az eltérést, hogy a konkrét helyzetre nincs más kielégítő megoldás.

• Nem kedvtelési céllal indokolt vadászat

3.4.19 Általánosan elfogadott, hogy néhány vadászható madárfaj a 7. cikk szerint engedélyezett vadászidényen kívül is veszélyeztetheti a 9. cikk (1) bekezdése a) pontjában említett érdekeket. Az is általánosan elfogadott, hogy ezen érdekek védelme érdekében elképzelhető, hogy néha nincs más megoldás, mint a madarak elpusztítása. Ebben az összefüggésben ésszerűnek tűnhet, hogy a vadászat alkalmazása jogszerű eszköz a 9. cikk (1) bekezdése a) pontjában említett érdekek védelmében. Természetesen ebben az esetben a vadászat nem kedvtelési célt szolgál (hanem kármegelőzést).

3.4.20 Azokat a fajokat, amelyek esetében olykor a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontjára hivatkoznak, „kártévő fajoknak” is szokás nevezni. Szabályozásukat indokolja többek között „a növényi kultúrák, az állatállomány, az erdők, a halgazdaságok és a vizek súlyos károsodásának megelőzése”, valamint „a növény- és állatvilág védelme”. Különösen az első indoklás vonatkozik fajok széles körére, beleértve a *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnidae*, *Laridae* és *Anseridae* család tagjait⁹⁹. Az érintett fajok közül sok igen elterjedt és viszonylag nagy egyedszámú, védettségi helyzetüket pedig kedvezőnek ítélik (lásd az 5. ábrát).

• Kedvtelési célból végzett vadászat

3.4.21 A kedvtelési célból végzett vadászat tekintetében ésszerűnek látszik úgy tekinteni, hogy a tárgyilagosan igazolható tényezőket, illetve tudományos és műszaki megfontolásokat illetően az átfedésekre vonatkozó elemzés (lásd a 2. fejezetet) megállapításai mérvadók.

3.4.22 Az átfedések elemzéséből már kiderült, hogy néhány tagállamban jelentős mértékben engedélyezett a vadászat a 7. cikk (4) bekezdése szerint eleve kizárt időszakokban, így lépésekre van szükség annak biztosítására, hogy a vadászidényeket az irányelv követelményeihez igazítsák.

⁹⁷ C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet

⁹⁸ C-10/96. sz. Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne ügyben Fennelly főtanácsnok 1996. november 7-i véleménye, 39. bekezdés

⁹⁹ Ebbe a kategóriába a II. mellékletben nem szereplő fajok is beletartoznak, mint például a kormorán, *Phalacrocorax carbo*.

3.4.23 Az első és fő reakciónak természetesen annak kell lennie, hogy biztosítsák a 7. cikk (4) bekezdésének betartását. Ez összhangban állna a C-182/02. sz. ügyben hozott ítélet¹⁰⁰ 16. bekezdésének második mondatával.

3.4.24 Ekkor felmerül az a kérdés, hogy fennállnak-e olyan tényezők, amelyek az átfedések kapcsán indokolnák az eltérések alkalmazhatóságának mérlegelését. Úgy tűnhet, hogy az átfedések néhány esetben számos biológiai és védelmi tényezővel hozhatók kapcsolatba, és létezhetnek érvek a tekintetben, miért kell ezeket lehetséges tárgyilagosan igazolható tényezőnek tekinteni. Mivel ezeket a tényezőket fajonkénti alapon kell vizsgálni, az átfedéseknek számos tág kategóriája fordulhat elő, amelyeket figyelembe kell venni. Az egyes fajokra vagy állományokra nézve a különböző kategóriák közül egyidejűleg több is vonatkozhat.

3.4.25 Hangsúlyozni kell, hogy amikor e tényezőket a 9. cikk (1) bekezdése szerinti eltérési lehetőségek céljából vesszük figyelembe, mindig szükséges elvégezni a faj állományainak alapos vizsgálatát, és különös figyelmet kell fordítani a körülményekre. Ezenfelül ismét hangsúlyozni kell, hogy az eltérések célja a kivételes helyzetek kezelése, és az említett tényezőket nem szabad úgy tekinteni, hogy azok az általános kényelem érdekében a vadásziidények általános, rendszeres kiterjesztését indokolják. Mielőtt bármilyen eltérést állapítanának meg, eseti alapon és egyértelmű tudományos bizonyítékokra támaszkodva értékelést kell végezni. Ez a megközelítés összhangban van a Bíróság vonatkozó esetjogával¹⁰¹.

A kérdés megértésének elősegítése érdekében alább egy sor lehetséges helyzet leírása szerepel. Hangsúlyozni kell, hogy e helyzetek bemutatása nem jelenti azt, hogy a Bizottság elfogadja, hogy ezek eltérések alapját képezzék.

- *Olyan fajok, amelyek esetében a vadászat a rendes időszak jelentős részében kivitelezhetetlen vagy nem helyénvaló*

3.4.26 Néhány hideg éghajlaton élő faj esetében például nem volna kivitelezhető vagy helyénvaló a vadászat engedélyezése a hosszan tartó élettani stresszel járó hideg időszakok idején. A példák közé tartozhatnak a fajok családjának (*Tetraonidae*) hegyvidéki környezetben élő fajai. Védelmi szempontból e fajokra nézve kevésbé káros némi korlátozott vadászat engedélyezése a zárt

¹⁰⁰ C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet. Annak mérlegelése érdekében, hogy olyan esetekre korlátozta-e Franciaország az eltérést, amelyekben nem volt más kielégítő megoldás, a Bíróság megvizsgálta, szükséges volt-e, hogy az eltérés szerinti vadászidőszak egybeessen olyan időszakokkal, amelyekben a madárvédelmi irányelv különleges védelem biztosítására törekszik. A Bíróság szerint „ennek szükségessége nem merül fel, ha a vadászatot engedélyező eltérés kizárólagos célja, hogy bizonyos madárfajok esetében kiterjessze a vadászidényeket azokon a területeken, amelyeken az irányelv 7. cikkével összhangban kijelölt vadászidények során azok már megtalálhatók.”

¹⁰¹ Lásd különösen a következő ítéleteket: , C-118/94. sz. Associazione Italiana per il WWF és mások kontra Regione Veneto ügyben 1996. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1996., 1223. o., 21. bekezdés); C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 13–19. bekezdés.

időszakokban, mint a rendes vadászdíny alatt¹⁰². Ugyanakkor a kérdés felvetésekor mindig teljes mértékben figyelembe kell venni a fajnak a rövid nyár alatt fennálló igényeit, amelyek a sikeres szaporodást, a vedlést és a télre való felkészülést biztosítják, és az érvelést egyértelmű tudományos bizonyítékokra kell alapozni. Ezenfelül a C-182/02. sz. ügyben hozott ítélet egyértelművé teszi, hogy a kizárólag a vadászdíny meghosszabbítása céljából végzett kiterjesztés jogellenes.

- *Olyan fajok, amelyek elterjedési területük egy részén a rendes vadászdíny nagyobb részében esetleg nincsenek jelen*

3.4.27 Bizonyos régiókban a vonulási mintázatok miatt egy faj hiánya a rendes vadászdíny alatt szintén olyan tényező lehet, amelyet figyelembe kell venni. A C-182/02. sz. ügyben hozott ítéletében¹⁰³ a Bíróság nem zárta ki a 7. cikkkel összhangban kijelölt rendes vadászdínyeken kívül eltérés alapján végzett vadászat lehetőségét. Ez a vadászat olyan „területeken” engedhető meg, amelyet a madarak a rendes vadászdíny alatt nem használnak.

3.4.28 Azon területeket, amelyekre a fenti eltérések alkalmazhatók, az érintett faj mozgásával és elterjedésével arányosan kell kijelölni. Ki kell térni az adott faj meghatározott régió belül végzett vadászatára nyíló lehetőségek mérlegelésére is. Az eltéréseknek a faj „helyi” területeken jelentkező hiánya alapján történő megállapítása nem lenne helyénvaló, ha ez a faj a rendes vadászdíny alatt ott megtalálható. A Bíróság ezt az érvelést is megerősítette a spanyol Guipúzcoa tartományban az örvös galamb vadászatával kapcsolatos C-135/04 sz. ügyben¹⁰⁴.

3.4.29 Minden ilyen eltérést eseti alapon kell értékelni. Néhány vonuló faj esetében, amelyek a telet nem az adott tagállamban töltik, következetesen jó lehetőségek nyílnak az ilyen területeken a vadászdínyre, mialatt a faj a szaporodás utáni vonulást végzi. Ez lényeges tényező a rendes megengedhető időszakokon kívüli vadászdínyek engedélyezésének bármilyen mérlegelésekor.

3.4.30 A C-344/03. sz. ügyben a Bíróság a madarak szaporodás előtti vonulása során végzett vadászat megengedhetősége és az alkalmazandó feltételek kérdésében döntött¹⁰⁵. Az ügy a következő fajokat érintette: pehelyréce (*Somateria mollissima*), kerceréce (*Bucephala clangula*), örvös bukó (*Mergus serrator*), nagy bukó (*Mergus merganser*), füstös réce (*Melanitta fusca*) és kontyos réce (*Aythya fuligula*). A Bíróság fajonként értékelte a helyzetet annak ellenőrzése céljából, hogy az eltérés kizárólagos célja az volt-e, hogy az említett madárfajok esetében kiterjessze a vadászdínyeket azokon a területeken, amelyeken az irányelv 7. cikkével összhangban kijelölt vadászdínyek során

¹⁰² Néhány tagállamban az elhúzódó, hideg időjárású időszakok esetén kötelező jelleggel felfüggesztik a vadászatot.

¹⁰³ C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 16. bekezdés.

¹⁰⁴ A C-135/04. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. június 9-én hozott ítélet (EBHT 2005., 5261. o., 20–22. bekezdés).

¹⁰⁵ A C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o., 29–46. bekezdés).

azok már megtalálhatók. A rendelkezésre álló tudományos adatok alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó fajok összesen vadászhatók és kimondta, hogy az eltérés nem felelt meg annak a feltételnek, miszerint nincs más kielégítő megoldás.

- *Olyan fajok, amelyek (szaporodás előtti és) szaporodási időszaka elhúzódik*

3.4.31 Ebbe a kategóriába viszonylag kisszámú faj tartozik, amelyek elhúzódó szaporodási időszakuk alatt több fészekaljat nevelnek. Ehhez társulhat a szaporodás előtti vonulás időszaka, bár a költési időszak időtartama a legjelentősebb tényező. A példák közé tartozik az *Anas platyrhynchos*, az *Aythya fuligula*, a *Columba palumbus*, a *Streptopelia decaocto*. Ez a kategória különösen az utóbbi két fajra vonatkozik. Annak ellenére, hogy az örvös galamb (*Columba palumbus*) és a balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) költési időszaka 6-8 hónapot is felölel, a költési tevékenység csúcsa két hónapra esik¹⁰⁶. E fajok közül több igen nagy egyedszámú és kedvező védettségi helyzetű (lásd az 5. ábrát).

3.4.32 E fajok nagyobb részénél a nagyon késői fészekalj a második vagy akár harmadik fészekalj, vagy lehet pótköltés is. Általában a későn kikelt fiókák életképessége az őszi időjárási viszonyok, valamint a telet megelőző megfelelő fejlődéshez és táplálék-felhalmozáshoz szükséges idő rövidsége miatt valószínűleg igen alacsony. Ilyen körülmények között kismértékben járulhatnak hozzá az állomány szaporulatához. A kései fészekaljak előfordulása azonban az adott időszakban a bőséges táplálékellátás elérhetőségéhez is kapcsolódhat, ilyenformán jelentős mértékben hozzájárulhat az állomány növekedéséhez. Például Németország keleti részén a balkáni gerlek költési sikere a márciusi 32%-ról az időszak során augusztusra-októberre 70%-ra nőtt. Ezért szükségesnek tűnhet megállapítani a korai és késői költésnek az állomány teljes sikerében betöltött jelentőségét.

3.4.33 Néhány elhúzódó költési időszak emberi hatásoknak is tulajdonítható (pl. késői táplálékként a gabonafélék elérhetősége a *Columba palumbus* számára az Egyesült Királyságban és Hollandiában¹⁰⁷). A tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) elhúzódó költési időszaka néhány területen a hosszú költési időszakokra szelektált háziasított vonalak jelenlétével állhat összefüggésben¹⁰⁸. Ez azt bizonyítja, hogy az emberi eredetű, mesterséges tényezők elnyomhatják a biológiai mintázatokat, és azokat a szaporodási időszak elhúzódása révén torzíthatják.

¹⁰⁶ Az R.K. Murton által végzett vizsgálat (Bird Study, 5, 157-183. 1958) szerint a költés csúcsa késő júliustól szeptember végéig tartott. Egy holland vizsgálat augusztus és szeptember fordulóján egyértelmű csúcsot mutatott a tojást tartalmazó fészkek számában (Bijlsma 1980). Birds of the Western Palearctic [A Nyugat-Palearktisz madarai] (1985, 325): „Jelentős eltérések mutatkoznak még országokon belül is, így Angliában a városi madarak lényegesen korábban fészkelnek (február második felétől kezdődően), mint a vidékiek (március második felétől kezdődően április második feléig); a városi madarak esetében a tojásrakás csúcsidezőszaka április második fele és május első fele, míg a vidékieknél július első felétől szeptember első feléig tart; a különbségeket a táplálék elérhetősége okozza (Murton 1958, Cramp, S 1972. Ibis 114, 163-171).” A balkáni gerle esetében a BWP (1985, 350) csupán „elhúzódó időszakot” említ.

¹⁰⁷ Murton (1958), Bijlsma (1980)

¹⁰⁸ (Cramp, S and Simmons K.E.L, Birds of the Western Palearctic 1977, 516).

3.4.34 Az *Anas platyrhynchos*¹⁰⁹ és a *Columba palumbus* helyzetét a 6. és 7. ábra szemlélteti; a legtöbb tagállamban ezek a leginkább problémás fajok. Az ábrából kiderül, hogy a vadászidénynek a 7. cikk (4) bekezdése szerinti rendes időszakokra való korlátozása azt eredményezné, hogy e fajok éves ciklusában 35 dekádból (azaz tíznapos időszakból) akár 25-ben tilos lenne a vadászat. A biológiai tényezők olyan vadászidőszakot eredményeznek, amely 5 dekáddal rövidebb, mint számos más vadászott faj esetében. A bőséges egyedszámok és a védettségi helyzet alapján viszont úgy tűnik, nincsenek olyan védelmi szükségletek, amelyek ilyen megszorítást tesznek szükségessé. Ezek a fajok az EU sok részében a fő vadászott fajok, és az itt végzett kedvtelési célú vadászat egészében központi szerepet töltenek be. Ezenfelül a tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) házasított vonalainak jelenléte telelőterületeinek különböző részein mind a szaporodás előtti vonulás, mind a szaporodás időszaka tekintetében hozzájárulhat ehhez az eltérő viselkedéshez, bár ez a tényező további tudományos vizsgálatot igényel. Ezért ajánlott, hogy azokon a helyeken, ahol ez a felettébb mesterséges helyzet fennáll, azt részben kezeljék az irányelv 7. cikke keretében (lásd a 2.7.11–2.7.12. szakaszt).

- *Olyan fajok, amelyek szaporodási időszakában a szülői gondoskodás elhúzódik*

3.4.35 A madarak számos csoportja esetében (pl. *Tetraonidae*, *Phasianidae*, *Laridae*, *Anseridae*) a fiatalok függőségének időszaka a kikeléstől a végleges kirepülésig igencsak elhúzódhat. Az *Anseridae* családban a fiataloknál a szülők utódgondozása egészen a tavaszi vonulásig folytatódhat (ezeknél a fajoknál a fiókák kirepülését tekintik a 7. cikk (4) bekezdése alkalmazásában a függőség végének). A *Tetraonidae* család esetében igen óvatos megközelítést alkalmaztak a fiatal madarak függőségi időszakának meghatározásához, ami a kikelés után 6–9 dekádig is eltarthat. Amikor a függőség elhúzódó időszakának jelensége a késői (pót-) költéshez társul, a szaporodási időszak számos faj esetében egészen szeptember végéig eltart. E késői dátum miatt a *Tetraonidae* család ilyen késői fészekaljaiból kikelő fiókák életbenmaradási esélye a hegyvidékeken ősszel fennálló időjárási viszonyok miatt bizonytalan.

3.4.36 Annak mérlegelésekor, hogy fennállnak-e tárgyilagosan igazolható tényezők, a tudományos és műszaki megfontolások keretében helyénvaló figyelembe venni azokat a madárfajok védelme szempontjából előnyös következményeket, amelyek az eltérés megfontolt gyakorlásával járó vadgazdálkodásból fakadnak. A vadászok például önkéntes alapon gondozhatják a vadak élőhelyeit, nagy mennyiségű fészekodút helyezhetnek ki, és megfelelő alkalmakkor kiegészítő táplálékot biztosíthatnak. A vadgazdálkodás részeként a hangás fennsíkok kezelése és a ragadozók jogszerűen végzett állományszabályozása nemcsak a sarki hófajdra (*Lagopus lagopus*) nézve jótékony hatású, hanem szélesebb körű környezetvédelmi előnyökkel is jár¹¹⁰.

¹⁰⁹ A tőkés réce elhúzódó költési időszaka néhány területen a hosszú költési időszakokra szelektált házasított vonalak jelenlétével állhat összefüggésben (Cramp, S and Simmons K.E.L. 1977. Birds of the Western Palearctic 516. o. Oxford University Press).

¹¹⁰ Az Egyesült Királyság ragadozókkal foglalkozó munkacsoportjának jelentése. 2000. Peterborough. Department of the Environment, Transport and the Regions / Joint Nature Conservation Committee. ISBN 1 85397 078 6

3.5 Az eltérések második feltétele: a 9. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontja szerint engedélyezett okok egyikének igazolása

3.5.1 A 3.3.2. bekezdésben megállapítottak szerint az eltérésnek a 9. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában kimerítő jelleggel felsorolt okok legalább egyikén kell alapulnia.

ELTÉRÉSEK A 9. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK A) PONTJA ALAPJÁN

3.5.2 Az irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontja több okot sorol fel, amelyek az eltérések alkalmazását indokolhatják. Ezek a következők:

- a közegészség és közbiztonság érdekében
- a légi közlekedés biztonsága érdekében
- a növényi kultúrák, az állatállomány, az erdők, a halgazdaságok és a vizek súlyos károsodásának megelőzése érdekében
- a növény- és állatvilág védelme érdekében.

3.5.3 Ezek a rendelkezések nem korlátozódnak a vadászható (az irányelv II. mellékletében felsorolt) madárfajokra, hanem valamennyi olyan madárfajra vonatkoznak, amelyek esetében az eltérés alkalmazása indokolt. Azonban számos faj, amely a 9. cikk (1) bekezdése a) pontja szerint problémát okozhat (úgynevezett kártevő faj), szerepel az irányelv második mellékletében, ezért az irányelv 7. cikkének rendelkezéseivel összhangban megállapított rendes vadászidény során állományuk szabályozható¹¹¹.

3.5.4 Ezért a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontja elsősorban vadászható fajokra vonatkozna olyan helyzetekben, ahol a szaporodás előtti és szaporodási időszakokban szabályozó intézkedéseket kell tenni. Alkalmazásának lehetőségeit alább tárgyaljuk.

„A közegészség és közbiztonság érdekében és a légi közlekedés biztonsága érdekében”

3.5.5 Az a) pontban szereplő első és második ok „a közegészség és közbiztonság érdekeire”, illetve a „légi közlekedés biztonságának érdekeire” vonatkozik. A közegészség és a közbiztonság helyenként akkor lehet érintett, ha a madarak jelenléte vagy táplálkozása igazolható kockázatot jelent az emberek egészségére, vagy növeli a balesetek kockázatát. Sok esetben az élőhely megváltoztatása vagy a madarak eltávolítása megfelelő megoldást nyújt. Sok repülőtéren például kezelési intézkedéseket tettek, hogy megakadályozzák a madarak és a repülőgépek ütközését.

¹¹¹ A 94/24/EK tanácsi irányelv módosította a 79/409/EGK irányelv II. mellékletét, hogy abba felvegyenek öt, a *Corvidae* családba tartozó fajt, amelyek a növényi kultúrákat, az állatállományt és az állatvilágot károsíthatják, és amelyeket korábban csak a 9. cikkben szereplő eltérések szerint lehetett szabályozni. Ezek szerepeltetése a II. mellékletben megkönnyítette állományaik kiegyensúlyozott szabályozását.

- 3.5.6 Az ilyen megoldások közé tartozik az élőhelyek kezelése (hogyan csökkentse azok vonzerejét a madarak, különösen a madárcsapatok számára), valamint a különböző elriasztó technikák, néha a lövéseket is beleértve. A legtöbb esetben más kielégítő megoldások is rendelkezésre állnak, amelyek a vadászatnál hatékonyabbak és tartósabbak, a solymászat kivételével. Ezért a 9. cikk szerint e helyett azokat kell alkalmazni.

„A növényi kultúrák, az állatállomány, az erdők, a halgazdaságok és a vizek súlyos károsodásának megelőzése érdekében”

- 3.5.7 Az a) pont szerinti eltérés harmadik oka a növényi kultúrák, az állatállomány, az erdők, a halgazdaságok és a vizek súlyos károsodásának megelőzésére vonatkozik. Ez az eltérés, melynek célja a „kárt okozó madarak” szabályozása, számos vonatkozással bír. Először is, egyértelműen gazdasági érdekekre utal. Másodszor pedig célja a kár megelőzése; ezért nem a már bekövetkezett kárra jelent választ, hanem annak nagy valószínűségére, hogy ez cselekvés hiányában be fog következni. Harmadszor: megalapozottnak kell lennie annak az állításnak, hogy a kár cselekvés hiányában súlyos lenne.
- 3.5.8 A madarak általában táplálkozás (növényi kultúrák, állatállomány, halgazdaságok), pusztítás (növényi kultúrák, erdők), valamint szennyezés (víz) révén okoznak kárt.
- 3.5.9 A madarak által okozott kár fajok széles köréhez kapcsolódik, beleértve a *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnus vulgaris*, *Laridae* és *Anseridae* fajokat. A II. mellékletben szereplő ilyen fajok közül sok esetében hosszú átfedések (több mint 40 nap) állnak fenn a vadászidények, valamint a költési időszakok és a visszafelé irányuló vonulás között.
- 3.5.10 A fent említettektől eltérő érdekeket érintő károk, pl. más jellegű tulajdon vagy más kárt okozó helyzetek nem tartoznak ide.
- 3.5.11 A szóban forgó kárnak komolynak kell lennie. E tekintetben az Európai Bíróság megállapította, hogy „az irányelv ezen rendelkezésének célja nem a kisebb károk veszélyének megelőzése”¹¹². Két szempontot lehet megemlíteni: a kár valószínűségét és mértékét. A kár bekövetkezésének lehetősége nem elegendő indok. Ha a kár még nem nyilvánvaló, korábbi tapasztalatokkal kell igazolni a kár bekövetkezésének nagy valószínűségét. Ezenfelül gazdasági érdekeket érő súlyos kárnak kell lennie, ami arra utal, hogy a pusztító kellemetlenség vagy a megszokott üzleti kockázat nem tartozik ide.
- 3.5.12 Mint az eltérések esetében mindig, itt is figyelembe kell venni a rendelkezésre álló megoldásokat. A vadászat nem mindig hatékony megoldás. Minden szabályozó módszer hibája, hogy az eltávolított

¹¹² „Az a tény, hogy bizonyos fokú kárra van szükség az általános védelmi rendszertől történő ilyen eltéréshez, összhangban áll az irányelv által biztosítani kívánt védelem fokával.” (247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet, (EBHT 1987., 3029. o., 56. bekezdés)

madarak máshonnan pótlódnak, és a kilőtt madarak helyére némi idő elteltével más madarak érkeznek.

3.5.13 A spanyol Valenciai Közösségben a növénykultúrák súlyos károsodásának megelőzésére irányuló, lépvesszővel való vadászattal kapcsolatos C-79/03. sz. ügyben a Bíróság döntött más lehetséges megoldások létezéséről és a károk elkerülését célzó vadászattípus indokoltságáról¹¹³. A Bizottság szerint a rigók által a szőlő- és olajfakultúrákban okozott állítólagos súlyos károk megelőzésére léteznek más kielégítő megoldások is (pl. a Spanyolország más autonóm közösségeinek területén sikerrel alkalmazott puskával történő vadászat és a madárriasztó ágyúk). A spanyol hatóságok azt állították, hogy a lépvesszővel történő vadászat a károk megelőzésére szolgáló kielégítő megoldás, mivel a madárriasztó ágyúk ára a bekövetkezett kár mértékéhez képest túl magas, ráadásul használatuk erdőtüzeket okozhat, a puska használata pedig a vadászengedélyek számának növekedéséhez és a vadászati idény meghosszabbodásához vezetne.

3.5.14 A Bíróság megállapította, hogy Spanyolország ugyanezekkel a problémákkal szembenéző más régiói (ahol nagy számban természetesen olajfát és szőlőt, és ahol jelentős rigópopuláció él) nem engedélyezett a lépvesszővel történő vadászat, de a rigókra puskával vadászhathatnak, ami válogatással történő selejtezési módszer. A Bíróság azt is megjegyezte, hogy az elhelyezett lépvesszők 80%-a egyetlen vidéken található, ebből 69,5% olyan területeken, ahol nincs sem olajfa-, sem szőlőkultúra; az e kultúrák súlyos károsodásának megelőzésén alapuló igazolás tehát nincs összhangban ezzel a körülménnyel. A Bíróság tehát úgy ítélte meg, hogy a lépvesszővel történő vadászat nem igazolható az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontjával¹¹⁴.

3.5.15 Léteznek azonban olyan esetek, amikor a madarak vadászata a kár szabályozása érdekében indokolt. A kár megelőzésének maximalizálása céljából az adott kárt okozó fajra vonatkozó szabályozó intézkedések hatékonysága valószínűleg akkor a legnagyobb, amikor az állomány egyedszáma az időszakos minimumon van, és a madarak pótlódásának lehetősége a legkisebb – ez jellemzően a költési vagy a költés előtti időszak. A kártevőket szabályozó stratégiák kidolgozásakor logikusnak tűnik, hogy első megközelítésben a szabályozást időben és térben a kár előfordulásának területére kell korlátozni. Azon elterjedt fajok esetében, amelyek nagy területeken okozhatnak kárt – mint az örvös galamb (*Columba palumbus*) –, indokolt lehet olyan eltérések alkalmazása, amelyek területi kiterjedése általánosabb¹¹⁵.

„A növény- és állatvilág védelme érdekében”

¹¹³ A C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o.).

¹¹⁴ A C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o., 25. és 28. bekezdés).

¹¹⁵ Az ilyen helyzetek kezelése céljából általános engedélyek használatát részletesebben tárgyalja a 3.6.10–12. szakasz a 9. cikk (2) bekezdésével kapcsolatban.

3.5.16 Az a) pont szerinti eltérés negyedik oka a növény- és állatvilág védelmével kapcsolatos. A növény- és állatvilág jellege nincs meghatározva, de úgy tűnik, eltér a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontjában szereplő más rendelkezések hatálya alá tartozó, gazdasági érdekeket hordozó növény- és állatvilágtól. Az eltérés alkalmazásának esete valószínűleg akkor a leginkább megalapozott, ha az ritka vagy veszélyeztetett fajok állományainak fenntartásához kapcsolódik, de nem korlátozódik ilyen fajokra. Ezenfelül úgy tűnik, ebben az esetben nem szükséges súlyos hatások valószínűségét igazolni az eltérés alkalmazása előtt.

3.5.17 A madarak a növény- és állatvilágra az állatok és növények elfogyasztása, pusztítása, eltaposása, valamint az ürülék-felhalmozódás stb. révén hathatnak. Ezekért viszonylag kisszámú faj okolható: pl. az ezüstsirály (*Larus argentatus*), a kormos varjú (*Corvus corone*) és a szarka (*Pica pica*)¹¹⁶. A más növény- és állatállományokra kifejtett hosszú távú hatás csak akkor valószínű, ha helyhez kötött előfordulásról van szó. Minden esetet alaposan mérlegelni kell, és a természetvédelmi hatóságok tanácsa alapján kell dönteni. A döntéseket az elérhető lehető legjobb tudományos információkra kell alapozni. A következő kérdéseket lehet felvetni:

- ◆ Kedvezőtlen védettségi helyzetű, természetesen előforduló fajok veszélyeztetett, ritka vagy más állományairól van szó?
- ◆ A szóban forgó „növény- és állatvilág” védettségi helyzete rosszabb, mint azé a fajé, amelyre vonatkozóan az eltérést alkalmazni kívánják?
- ◆ Érint a biológiai sokféleséggel kapcsolatos más lényeges szempontokat?
- ◆ Megfelelő tudományos bizonyíték áll rendelkezésre az érintett állomány(ok)ra kifejtett hosszú távú hatásról?
- ◆ Nem áll rendelkezésre „más kielégítő megoldás”, így szükséges-e az állományszabályozás az „ökológiai kár” hatékony csökkentéséhez vagy megelőzéséhez?

3.5.18 A „más kielégítő megoldások” tekintetében mérlegelni kell, hogy milyen mértékben játszik közvetlen szerepet a predáció az élőhelyek elvesztésében, állapotromlásában vagy megváltozásában (pl. a növénytakaró eltűnése), illetve mérlegelni kell más környezeti tényezőket is. Ahol ilyen közvetlen kapcsolat áll fenn, helyénvaló lehet mérlegelni a ragadozók szabályozását, az élőhelyek helyreállításával és az emberi tevékenységek megfelelőbb kezelésével kombinálva. A csérfajok (*Sterna*) kolóniáinak sirályfajok (*Larus*) általi predációja a sirályállományok általános megnövekedésével állhat kapcsolatban, ami a nem megfelelően kezelt hulladéklerakók nyújtotta bőségesebb táplálékra vezethető vissza.

3.5.19 Ha a védelem kérdését kényszerítő tényezők is alátámasztják, mérlegelni lehet a szabályozást (amibe a vadászat is beletartozhat). Ezért úgy tűnik, hogy kizárólag a természetvédelmi hatóságok vagy azok ügynökségei

¹¹⁶ Egyes, az irányelv II. mellékletben nem szereplő fajok is idetartoznak (pl. a kormorán, *Phalacrocorax carbo*).

által meghatározandó egyedi helyzetekben lehet helyénvaló kezelő intézkedés a madarak állomány szabályozása, amely megfelelő földrajzi léptékű és azon negatív hatások hatékony csökkentése érdekében történik, amelyeket egyes madárfajok gyakorolnak az érzékeny növény- és állatfajokra.

ELTÉRÉSEK A 9. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK B) PONTJA ALAPJÁN

3.5.20 A 9. cikk (1) bekezdése b) pontja lehetővé teszi eltérések alkalmazását a kutatás és oktatás, az állományfeljavítás, a visszatelepítés és az esetlegesen ezekhez szükséges tenyésztés céljából. A fenti lehetőségek és a vadászat közötti kapcsolat valószínűleg igen korlátozott, bár jelentős lehet olyan esetekben, ahol állományfeljavítás vagy visszatelepítés céljából vadtenyésztési programok zajlanak. Elképzelhetők olyan esetek is, amikor egyéb, vadászattal kapcsolatos kutatási projektek indokolhatják az ilyen típusú eltérés alkalmazását.

ELTÉRÉSEK A 9. CIKK (1) BEKEZDÉSE C) PONTJA ALAPJÁN

3.5.21 A 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja lehetővé teszi eltérések alkalmazását egyes madarak befogásának, tartásának vagy egyéb ésszerűen megindokolható hasznosításának céljából. Az általános feltételeken kívül négy egyedi feltételt kell tiszteletben tartani a 9. cikk (1) bekezdése c) pontja szerinti eltérés alkalmazása érdekében. „Ésszerűen megindokolható hasznosításnak” kell lennie; „kisszámú” egyedeket kell érintenie; csak akkor megengedhető, ha „szabályozott feltételek mellett” végzik; végezetül pedig „szelektív alapon” kell történnie. A Bíróság döntése a C-60/05. sz. ügyben számos kérdést tisztáz a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő feltételekkel és a rendelkezés hatékony végrehajtásához szükséges nemzeti közigazgatási keret típusával kapcsolatban¹¹⁷.

• „Egyes madarak”

3.5.22 Bár a szöveg szerint ezt az eltérést „egyes madarakra” lehet alkalmazni, az irányelv ezeket nem határozza meg. Az irányelv elfogadásához vezető tárgyalások során arra hivatkoztak, hogy szükséges olyan eltérést biztosítani, amely lehetővé teszi a ragadozó madarak befogását solymászat céljából¹¹⁸. Levonható azonban az a következtetés, hogy ezt az eltérést más madárfajokra is alkalmazni lehet, amelyekre nézve az ésszerűen megindokolható hasznosítás igazolt. A C-182/02. sz. ügyben a

¹¹⁷ A C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o.).

¹¹⁸ A Gazdasági és Szociális Bizottság a madarak védelméről szóló tanácsi irányelv javaslatáról adott, 1977. május 25-i véleményében (HL C 152/3. 1977.6.29.) kijelentette: „2.8.1. Megállapították a madarak solymászat céljából történő befogását célzó eltérés lehetőségének hiányát. A Bizottság figyelmét felhívták, hogy ez egy jogszerű és ősi sport, amely megfelelő szabályozás esetén sem a ragadozó madarak állományait, sem pedig a solymászat keretében üzött madarak populációit nem károsítja. Ezért rendelkezéseket kell hozni annak engedélyezésére, hogy ez szabályozott keretek között folytatódhasson.”

Bíróság megállapította¹¹⁹, hogy „az egyes madarak kisszámú” egyedére vonatkozó feltétel „nem teljesíthető, ha a vadászatra vonatkozó eltérés nem biztosítja az érintett faj állományának kielégítő szinten történő fenntartását”. Ezért nehéz olyan körülményeket elképzelni, amikor a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti eltérés egy kedvezőtlen védeltségi helyzetű faj esetében indokolt lenne.

- **Ésszerűen megindokolható hasznosítás**

3.5.23 Felmerül az az alapvető kérdés, hogy a vadászat a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásában „ésszerűen megindokolható hasznosításnak” minősülhet-e. Ezt a kérdést a Bíróság a C-182/02. sz., *Ligue pour la protection des oiseaux és mások* ügyben már megválaszolta. A korábbi esetjog alapján¹²⁰ a Bíróság kijelentette:

„A fentiek alapján egyértelmű, hogy a vadon élő madarak kedvtelési célból végzett vadászata az irányelv 7. cikkének (4) bekezdésében említett időszakokban az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontja által engedélyezett, ésszerűen megindokolható hasznosításnak minősülhet, csakis, mint a vadon élő madarak befogása és értékesítése, akár a vadászidényen kívül is, azzal a céllal, hogy azokat élő csalétekként történő felhasználásra vagy vásárokon és piacokon kedvtelési célra tartsák”¹²¹.

3.5.24 Ugyanezen ítélet alapján egyértelmű, hogy a kedvtelési célból végzett vadászat nem minősül automatikusan ésszerűen megindokolható hasznosításnak. Tudomásul véve a vadászatra vonatkozó eltérés szükségességét az érintett állomány kielégítő szinten tartásának biztosítása érdekében, a Bíróság megállapította, hogy:

„Amennyiben ez a feltétel nem teljesül, a madarak kedvtelési célú vadászatra történő hasznosítása az irányelv (11) preambulumbekkezdésének alkalmazásában semmilyen esetben sem tekinthető ésszerűen megindokolhatónak és ennek megfelelően elfogadhatónak.” 32 60/05

3.5.25 Az irányelv nem határozza meg az ésszerűen megindokolható hasznosítást, bár a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja alapján egyértelmű, hogy abba beletartozhat egyes madarak befogása és tartása. Érdeemes megjegyezni, hogy míg az irányelv angol változatában a „use” (hasznosítás) szó a 7. cikkben szereplő „wise use” (ésszerű hasznosítás) kifejezésben, valamint a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő „judicious use” (ésszerűen megindokolható hasznosítás) kifejezésben ismétlődik, más nyelvi változatok különböző szavakat használnak ebben a két kifejezésben. Több változatban a

¹¹⁹ C-182/02. sz. *Ligue pour la protection des oiseaux és mások* kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 17. bekezdés.

¹²⁰ Lásd különösen: 262/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet, (EBHT 1987., 3073. o., 38. bekezdés), valamint 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1987., 3029. o., 7. bekezdés) és C-118/94. sz. *Associazione Italiana per il WWF és mások* kontra Regione Veneto ügyben 1996. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1996., 1223. o., 21. bekezdés)

¹²¹ Lásd az ítélet 11. bekezdését. Ezt nemrég megerősítette a C-60/05. sz. *WWF Italia és mások* ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., 32. bekezdés).

„judicious use” kifejezésben a „use” szó megfelelője a „kihasználás” mellékjelentést is hordozza¹²². A Bizottság korábban kijelentette: *„Ebbe a fogalomba olyan tevékenységek tartoznak, amelyek alapvetően hozzájárulnak az irányelv által létrehozott, a vadon élő madarak védelmét szolgáló általános rendszer hatékonyságának javításához. Más hasznosítás is idetartozhat, feltéve, hogy az nem veszélyezteti az irányelv általános célkitűzéseit, és idetartozhat a solymászat keretében ragadozó madarak használatával végzett vadászat”*¹²³. Ugyanakkor a „hasznosítás” szó „kihasználás” konnotációját az „ésszerűen megindokolható” kifejezéshez társuló felelősség, mértékletesség és helyes megítélés jelentéstartalommal kell ellensúlyozni. Ezt erősíti meg a Bíróság C-182/02. sz. ügyben hozott, a fenti 3.5.22. bekezdésben említett megállapítása.

3.5.26 A solymászat jó példája azon körülményeknek, amelyek az 5. cikk (vadon élő madarak elpusztításának vagy befogásának tilalma) és 7. cikk (vadászható fajok) előírásaival ellentétesek, de ezzel együtt a Bizottság megítélése szerint „ésszerűen megindokolható hasznosításnak” minősülnek. Bár a solymászatot az irányelv 7. cikkének (4) bekezdése kifejezetten említi, a gyakorlat az érintett tagállamok esetében az irányelv II. mellékletének 1. és 2. részében felsorolt vadászható fajokra korlátozódik. Az Egyesült Királyságban a kis sólyom (*Falco columbarius*) egyik fő zsákmányfaja a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*). A kis sólyom használatával végzett solymászatot gyakorolják, de a mezei pacsirta nem szerepel a II. melléklet 2. részében e tagállamra nézve felsorolt fajok között. Ez okból az Egyesült Királyság eltérés révén engedélyezi a mezei pacsirta kisszámú egyedének kis sólyommal végzett vadászatát. A Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő „ésszerűen megindokolható hasznosítás” szerint indokolható, mivel a kis sólyom természetes hajlama, hogy mezei pacsirtára vadásszon. Meg kell jegyezni, hogy nem ez az egyetlen eset, amikor a 9. cikk (1) bekezdése c) pontjának megfelelően megállapított eltérés vadászatra vonatkozhat.

- **Kisszámú egyed**

3.5.27 A 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő követelmények teljesítése érdekében az eltérések kizárólag „kisszámú” egyedre vonatkozhatnak. Ezért célszerű volna, ha meg lehetne határozni egy küszöbértéket jelentő mennyiséget, amely alatt az eltérést automatikusan úgy tekintik, hogy teljesíti a „kisszámú” egyed követelményét.

3.5.28 A 252/85. sz., *Bizottság kontra Franciaország*¹²⁴ ügyben a Bíróság az alábbi szakaszban foglalkozott a kisszámú egyed kérdésével: *„E tekintetben a 2. cikk alapján az irányelv (11) preambulumbekkezdésével összefüggésben világos, hogy a kis mennyiségekre vonatkozó kritérium nem abszolút kritérium, hanem*

¹²² Más nyelveken: „utilisation raisonnée”, illetve „exploitation judicieuse” (FR); „fornuftig udnyttelse”, „fornuftig anvendelse” (DK); „saggia utilizzazione”, „impieghi misurati” (IT); „utilizaci3n razonable”, „explotaci3n prudente” (ES); „f3rnuftigt utnyttjande”, „f3rnuftig anv3ndning” (SE); „ορθολογική χρησιμοποίηση”, „ορθολογική εκμετάλλευση” (GR).

¹²³ A madárvédelmi irányelvr3l szóló második jelentésb3l (9–10. o.)

¹²⁴ 1988. 3prilis 27-i ítélet, Bizottság/Franciaország, 252/85. sz. 3gy, EBHT 1988, 2243. o.

inkább a teljes állomány szintjének fenntartására, valamint az érintett faj szaporodási helyzetére utal.” A korábban megállapítottak szerint a C-182/02. sz. ügyben a Bizottság kijelentette¹²⁵, hogy az „egyes madarak kisszámú” egyedére vonatkozó feltétel „nem teljesíthető, ha a vadászatra vonatkozó eltérés nem biztosítja az érintett faj állományának kielégítő szinten történő fenntartását”.

- 3.5.29 A Bizottság ezért úgy ítéli meg, hogy a „kisszámú” egyed fogalma szükségszerűen relatív. Egy mennyiség nem lehet kicsi vagy nagy, csak egy másik mennyiséghez viszonyítva. Ugyanakkor semmiképpen nem lehet káros hatással az állomány szintjének fenntartására, és teljes mértékben figyelembe kell vennie az érintett faj védettségi helyzetét. Közelmúltbeli ítéleteiben a Bíróság megerősítette a Bizottság megközelítését és további jogi értelmezést adott a kisszámú egyed kérdésével kapcsolatban.¹²⁶

A mennyiség meghatározása

- 3.5.30 Felmerül a kérdés, hogy milyen mennyiséghez kell viszonyítani a „kisszámú” egyedet. Mivel az eltérések valamennyi esete a madarak elejtésére vonatkozik, azaz éves veszteséget jelent az érintett állományra nézve, a leginkább megfelelő megoldás az elejtés által érintett egyedszámokat a teljes éves halálozási számhoz viszonyítani, amelyet a természetes okból, valamint adott esetben a madarak 7. cikk szerinti elejtése miatt bekövetkező elhullások összegeként határozhatunk meg.
- 3.5.31 Ezért a javaslat szerint a „kis mennyiség” küszöbértékét az eltérés által érintett állomány(ok) teljes éves halálozásának százalékában kell megadni.
- 3.5.32 Az „érintett állomány” az állandó fajok esetében az abban a földrajzi régióban megtalálható állomány, amelyben az eltérést alkalmazni kívánják. Az éppen vonuló fajok esetében azon régiók állományát jelenti, amelyekből a legnagyobb számú vonuló madár érkezik azt megelőzően, hogy áthaladnak azon a régión, amelyben az eltérést az időszak alatt alkalmazni kívánják. A téli időszak alatt az abban a régióban megtalálható legkisebb áttelelő állományt jelenti, amelyben az eltérést alkalmazni kívánják. Olyan esetekben, amikor az állomány több tagállam között oszlik meg, előfordulhat, hogy különböző országokban eltéréseket alkalmaznak a vonuló madarak ugyanazon állományára. Ilyen körülmények között az érintett állományt a kumulatív hatások minimálisra csökkentése érdekében az eltérés alá tartozó területen az elejtés idején megtalálható állományra kell korlátozni.

¹²⁵ C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Premier ministre és Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement. ügyben 2003. október 16-án hozott ítélet, 17. bekezdés.

¹²⁶ Lásd a következő ítéleteket: a C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o., 36. és 41. bekezdés); a C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o., 53–54. bekezdés); C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o., 25-27. bekezdés).

- 3.5.33 Az eltérés alkalmazásának idején megtalálható referenciaállomány meghatározásának időbeli vonatkozása is van. Például az örvös galamb (*Columba palumbus*) őszi elejtése, amikor több a fiatal madár, igencsak különbözik a tengeri récék tavaszi vonulás alatt végzett elejtésétől, amikor a hatások a szaporodás előtt álló felnőtt állományra nézve arányosan magasabbak lesznek. Lehetnek olyan esetek is, amikor egy fajon belül eltérő a vonulás (pl. pajzsoscankó, *Philomachus pugnax*), és ezt a referenciaállomány meghatározásakor figyelembe kell venni.
- 3.5.34 A küszöbérték pontos meghatározása érdekében két megközelítés alkalmazható:
- az értéknek jóval, legalább egy nagyságrenddel alacsonyabbnak kell lennie, mint a madarak 7. cikk szerint végzett elejtésére jellemző értékek. Az 1%-os érték teljesíti ezt a feltételt.
 - az elejtés hatásának elhanyagolhatónak kell lennie az érintett faj populációdinamikájára. Az 1%-os vagy ennél kisebb érték teljesíti ezt a feltételt, mivel a populációdinamikai paraméterek egy százalékpontonál kisebb pontossággal ritkán ismertek, és az 1%-nál kevesebb egyedet kitevő elejtett madarak a modellvizsgálatokban matematikai szempontból figyelmen kívül hagyhatók.
- 3.5.35 A vadászszákmányra vonatkozóan statisztikák csak néhány tagállamban és néhány fajra nézve léteznek, és adataik minősége változó. Míg a vadászszákmány általában arányos az állomány méretével, a vadászat által okozott terhelés nem feltétlenül jelent megfelelő megközelítést, mivel ez arra ösztönösít, hogy a vadászteríték alapján határozza meg az eltérésre vonatkozó küszöbértéket, és nem az állomány mérete alapján. Az a feltevés sem tekinthető helyes védelmi gyakorlatnak, hogy minél nagyobb a vadászteríték egy régióban, annál több az eltérés alapján vadászható madár. Ez a megközelítés ráadásul hátrányosan különböztetné meg azokat a régiókat, ahol a rendes vadászidény alatt a vadászati lehetőségek korlátozottak.
- 3.5.36 A teljes éves halálozás megfelelő paraméter a kisszámú egyed meghatározásához, mivel figyelembe veszi az állomány méretét, helyzetét és populációdinamikáját. Ebben a kontextusban a „kisszámú” egyed úgy kell tekinteni, hogy a vadászható fajok éves halálozásának 1%-a körüli elejtést jelent, tudomásul véve, hogy az irányelv 9. cikkének teljesülése minden esetben a cikk többi rendelkezésének betartásától függ.

A Bíróság ugyanazt a megközelítést alkalmazza a 9. cikk alkalmazása tekintetében mint amelyet a C-60/05. sz. ügy 25–27. bekezdésében összefoglalt¹²⁷:

- 25 „Azt is meg kell jegyezni, hogy a tagállami hatóságok az eltéréseknek az irányelv 9. cikke szerinti engedélyezésére irányuló hatáskörük gyakorlaskor figyelembe kell, hogy vegyenek számos olyan értékelési tényezőt, amely földrajzi, éghajlati, környezetvédelmi, biológiai, valamint, különösen, a fajok

¹²⁷ A C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o.).

éves szaporulatával és természetes okokra visszavezethető halálozásával kapcsolatos adatokon nyugszik.

- 26 Ezen értékelési tényezőkkel kapcsolatban a Bíróság a C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-11619. o.] 36. pontjában, és a C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet [az EBHT-ban még nem tették közzé] 53. pontjában megállapítja, hogy a Bizottságnak »[a] vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv alkalmazásáról szóló második jelentés« [COM(93) 572 végleges] címet viselő, 1993. november 24-i dokumentuma szerint a »kis számú« [madár] alatt az érintett populáció teljes éves halálozásának 1 %-ánál (átlagos érték) alacsonyabb számú elejtett egyedeket kell érteni a nem vadászható fajok vonatkozásában, és körülbelül 1 %-ának megfelelő elejtett egyedeket a vadászható fajok esetében. A Bíróság ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy ezek a mennyiségi adatok az ORNIS bizottság munkáján alapulnak, amely az irányelvnek a tudományos és műszaki fejlődéshez történő hozzáigazításával foglalkozó, annak 16. cikkével összhangban létrehozott bizottság, és amely a tagállamok képviselőiből áll
- 27 A fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ítélet 41. pontjából, illetve Bizottság kontra Finnország ítélet 54. pontjából az is következik, hogy igaz ugyan, hogy a fentebb említett százalékarány jogilag nem bír kötelező erővel, azonban a jelen ügyben, az ORNIS-bizottság tevékenységének tudományos tekintélye alapján, és mivel nincs más ezzel ellentétes tudományos bizonyíték, a Bíróság felhasználhatja azt viszonyítási alapként annak megítélése érdekében, hogy az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerint engedélyezett eltérés megfelel-e ennek a rendelkezésnek (lásd értelemszerűen a tudományos adatok relevanciájával kapcsolatban az ornitológia területén a C-3/96. sz. Bizottság kontra Hollandia ügyben 1998. május 19-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-3031. o.] 69. pontját, valamint a C-374/98. sz. Bizottság kontra Franciaország ügyben 2000. december 7-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-10799. o.] 25. pontját)."

Az éves halálozási ráta kiszámítása

- 3.5.37 Az éves halálozásnak a kisszámú egyed becslésére történő alkalmazásában az egyik egyértelmű nehézséget az okozza, hogy a halálozási rátákat csak korlátozott számú faj esetében, és általában csak állományaik egy részére vonatkozóan írták le. Jóllehet az éves halálozásra vonatkozó becslések elérhetősége és minősége változó, a legtöbb vadászható faj esetében rendelkezésre állnak (lásd a 8. ábrát, amely az e fajokra vonatkozóan az alábbi két alapvető tudományos szakirodalmi forrásban közzétett halálozási rátákat összegzi: „Birds of the Western Palearctic” és „Kompendium der Vögel Mitteleuropas”).
- 3.5.38 Ezenfelül a biológiai szempontból hasonló fajokra vonatkozóan elérhető tudományos irodalom alapján ki lehet számítani becsült értékeket azokra a fajokra nézve, amelyekről jelenleg nem állnak rendelkezésre adatok (lásd a *Rallus aquaticus* tekintetében kidolgozott példát a 9. ábrán).

3.5.39 A különböző fajok és állományok éves halálozására vonatkozó adatok finomítására és tökéletesítésére lesz szükség, beleértve a gyűrűzési adatok használatának fejlesztését is¹²⁸. Az állományok méretére és a természetes halálozásra vonatkozó, jó minőségű tudományos információk elérhetősége a megbízható számítások előfeltétele. Olyan esetekben, amikor ezek az adatok hiányoznak vagy nem teljesek, a legjobb rendelkezésre álló adatok alapján az állomány méretére és a halálozási rátákra vonatkozó minimális becsléseket kell használni. Emellett az eltérések valamely fajra vonatkozó bárminemű alkalmazását az érintett állományok megbízható monitoringjával kell alátámasztani, ami biztosítja, hogy az elejtés ne legyen káros hatással védettségi helyzetükre.

Kisszámú egyed és a fajok védettségi helyzete

3.5.40 Nem szabad eltérést megállapítani olyan fajokra vagy állományokra vonatkozóan, amelyek védettségi helyzete kedvezőtlen, vagy egyedszáma csökken az Európai Unióban (vagy abban a tagállamban, amely ilyen eltéréseket szeretne alkalmazni), vagy amely elterjedési (költő- vagy telelő-) területe csökken, illetve állományainak szintje alacsony, kivéve, ha egyértelműen igazolható, hogy ezen eltérések alkalmazása az érintett faj/állomány védettségi helyzetére nézve előnyös hatású. Az ilyen fajokra vonatkozó eltérések alkalmazásának bármilyen mérlegelése kizárólag az azokra vonatkozó védelmi kezelési tervek keretében történhet, amelyek célja a kedvező védettségi helyzet visszaállítása. A Bizottság úgy véli, hogy ez a következtetés összhangban áll a Bíróság C-182/02. sz. ügyben hozott ítéletével (17. bekezdés). Ebben az ügyben a Bíróság ítéletének 17. bekezdésében megerősítette, hogy a vadászatra vonatkozó eltérés nem indokolható, ha az nem biztosítja a faj állományának kielégítő szinten történő fenntartását. A 9. cikk nem említi kifejezetten, hogy a faj állományának kielégítő szinten történő fenntartását biztosítani kell. A jelek szerint a Bíróság figyelembe vette a madárvédelmi irányelv általános irányultságát, mely a 2. cikkben és a (11) preambulumbekkezdésben fogalmazódik meg. Ezenfelül nyilvánvaló párhuzam mutatkozik a 92/43/EGK irányelv 16. cikkével, amely kimondja, hogy az eltérés nem „befolyásolja hátrányosan az érintett fajok populációi kedvező védettségi állapotának fenntartását az elterjedési területükön”. Ezért annak szükségessége, hogy a faj állományának kielégítő szinten történő fenntartását biztosítsák, az eltérések megállapításának előfeltételévé válik. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a 79/409/EGK irányelv 9. cikkének (4) bekezdése is kimondja, hogy az eltérések alkalmazása nem lehet összeegyeztethetetlen az irányelv célkitűzéseivel.

3.5.41 A 10. ábrán szerepel azoknak a vadászható vonuló fajoknak a felsorolása, amelyek védettségi helyzetét az Európai Unió szintjén jelenleg kedvezőtlennek ítélik.

A tagállamoknak figyelembe kell venniük a területükön élő állandó fajok védettségi helyzetét is. A 11. ábra áttekintést ad a különböző fajt- és fajtáncfajokról.

¹²⁸ Az irányelv V. mellékletében, a különleges figyelmet érdemlő kutatási területek felsorolásában szerepel „a vonuló fajok állományadatainak felsorolása a gyűrűzések alapján”.

- 3.5.42 A nagy egyedszámú, kedvező védeltségi helyzetű fajok esetében mérlegelni lehet az 1%-os küszöböt meghaladó mértékű elejtést (az éves halálozás 5%-áig) azt követően, hogy az eltérést engedélyező illetékes hatóság mélyreható tudományos elemzést végzett. Ez hivatott igazolni, hogy az eltérés nem összeegyeztethetetlen az irányelv célkitűzéseivel.

A kisszámú egyedre vonatkozó eltérések következetes alkalmazása biztosításának szükségessége

- 3.5.43 A *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia*¹²⁹ által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében a Bíróság értelmezte az irányelv 9. cikke (1) bekezdése c) pontját azon feltételek vonatkozásában, amelyek mellett a tagállamok alkalmazhatják az eltéréseket. A Bíróság a négy feltett kérdésre a következőképpen válaszolt:
- 3.5.44 Az átültetési követelmények és az eltérési rendszer hatálya alá tartozó minden helyzet szabályozásának a szükségessége tekintetében a Bíróság úgy rendelkezett, hogy a 79/409/EGK irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontja, „függetlenül attól, hogy milyen a nemzeti jogrend által az átültetéséhez szükséges intézkedések meghozatala során meghatározott belső hatáskörmegosztás, annak biztosítására kötelezi a tagállamokat, hogy az abban szabályozott eltérés alkalmazásának minden esetében, és minden védett faj vonatkozásában, az engedélyezett vadászati felhasználások ne haladják meg azt a, precíz tudományos adatok alapján megállapítandó felső értéket, amely megfelel az e rendelkezés által az említett felhasználások korlátozására meghatározott kis mennyiségnek”.
- 3.5.45 Tekintettel arra, hogy a nemzeti átültető rendelkezéseknek mennyire kell precíznek lenniük azon műszaki paraméterek vonatkozásában, amelyek alapján meghatározható a „kis számú” egyednek megfelelő mennyiség, a Bíróság úgy vélte, hogy „az irányelvet átültető nemzeti rendelkezéseknek, az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontjában szereplő »kis számú« madár fogalmára vonatkozóan lehetővé kell tenniük az adott faj esetében eltérés folytán lehetséges felhasználás engedélyezésével megbízott hatóságok számára, hogy olyan mutatókra támaszkodjanak, amelyek elegendő pontossággal meghatározzák a mennyiség tekintetében betartandó felső értéket”.
- 3.5.46 A harmadik kérdés arra vonatkozott, hogy hogyan biztosíthatják a tagállamok illetékes hatóságai, hogy a teljes nemzeti terület vonatkozásában ne lépjen túl az egy adott fajba tartozó vadászható madarak maximális számát. A Bíróság úgy válaszolt, hogy „az irányelv 9. cikke (1) bekezdése c) pontjának átültetése során a tagállamok, függetlenül az e rendelkezés végrehajtásával megbízott hatóságaik számától és típusától, kötelesek annak biztosítására, hogy e rendelkezés végrehajtása során, minden hatóság esetében és minden védett faj vonatkozásában, az engedélyezett vadászati felhasználások összege ne haladja meg azt a felső értéket, amely megfelel az e rendelkezés által az említett

¹²⁹ A C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o.).

felhasználások korlátozására az adott faj esetében a teljes nemzeti terület vonatkozásában rögzített »kis mennyiségnek«.”

3.5.47 Végül, a vadászatra vonatkozó eltérések ellenőrzése tekintetében a Bíróság megállapította, hogy *„a tagállamokat terhelő, annak biztosítására vonatkozó kötelezettség, hogy az irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c) pontjának megfelelően csak »kis számú« madár kerüljön felhasználásra, megköveteli az előírt közigazgatási eljárások oly módon történő megszervezését, hogy mind az illetékes hatóságok eltérés folytán lehetséges felhasználást engedélyező határozatait, mind pedig e határozatok végrehajtásának módja ésszerű időben lefolytatott, hatékony ellenőrzésnek legyen alávetve”.*

- **Szigorúan szabályozott feltételek mellett és szelektív alapon**

3.5.48 Tekintettel arra a tényre, hogy valamennyi eltérésnek minden esetben meg kell felelnie a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő pontos formai követelményeknek, a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában szereplő kifejezett utalás – *„szigorúan szabályozott feltételek mellett és szelektív alapon”* – szükségtelennek tűnhet. A szövegkörnyezet azonban arra utal, hogy ezzel a kifejezett utalással a jogalkotó nagyobb mértékű megszorítást kívánt kifejezni, mint ami egyébként fennállna.

3.5.49 A szigorúan szabályozott feltételek elve azt jelenti, hogy az ilyen típusú eltérés bármilyen alkalmazásához egyértelmű engedélyeknek kell társulniuk, amelyeknek konkrét személyekre, helyszínekre, időpontokra és mennyiségekre kell vonatkozniuk. Azt is jelenti, hogy az ilyen eltérések esetében az előírások betartásának biztosítása érdekében szigorú végrehajtó intézkedésekre van szükség.

3.5.50 A „szelektivitás” elve szintén alapvető fontosságú. Azt jelenti, hogy a szóban forgó tevékenységnek hatását tekintve jól körülírtnak kell lennie, azaz célja egyetlen faj (vagy közeli rokon fajok egy csoportja), vagy akár az adott faj egyik neme vagy korcsoportja (pl. csak felnőtt hímek), az összes többi kivételével.

3.5.51 Az elv azt is jelenti, hogy az alkalmazott módszer egyes műszaki vonatkozásai ellenőrizhetően biztosítják a szelektivitást. Meg kell vizsgálni azokat a módszereket, amelyek önmagukban nem teljes mértékben szelektívek (pl. bizonyos hálók használata), hacsak ehhez az azt alkalmazó személy szakismeretei és tapasztalatai vagy mindezek kombinációja nem társul. Amennyiben az elejtés módszere egyedek leölésével jár, a módszer szelektivitásának igen magas fokúnak kell lennie. Ha a madarakat élve fogják el, és ezután sértetlenül elengedhetők, szükség van annak biztosítására, hogy teljes mértékben ellenőrizhető védintézkedéseket alkalmazzanak. Ezenfelül az ilyen típusú eltérés az irányelv 8. cikkéhez is kapcsolódik, amely kimondja, hogy a madarak tömeges vagy válogatás nélküli befogását vagy megölését el kell kerülni, különös tekintettel az olyan esetekre, amikor a madárvédelmi

irányelv IV. mellékletében felsorolt tiltott eszközök vagy módszerek alkalmazására kerülne sor. E tekintetben a C-79/03. sz. ügy jó példa¹³⁰.

3.5.52 A szelektivitás kérdéséből az is következik, hogy teljes mértékben ügyelni kell az eltérés alkalmazási körébe nem tartozó fajok összetévesztése és zavarása kockázatának minimálisra csökkentésére¹³¹. E szempontok figyelembevétele összhangban áll az eltérések indoklására felhozott okok szigorú értelmezésének követelményével. Érvként felhozható, hogy ezt a szemléletet a Bíróság már elfogadta. A Bíróság több esetben¹³² kijelentette, hogy a védelem általános rendszerétől a 9. cikk szerint történő eltéréseket a pontos követelmények és egyedi helyzetek kezelése érdekében helyénvaló módon kell alkalmazni. Ezenfelül a súlyos károk megelőzését célzó eltérések tekintetében, amelyek a 9. cikk (1) bekezdése a) pontja szerint az eltérések harmadik okának minősülnek, a Bíróság kijelentette, hogy „*az a tény, hogy bizonyos fokú kár van szükség az általános védelmi rendszertől történő ilyen eltéréshez, összhangban áll az irányelv által biztosítani kívánt védelem fokával*”¹³³.

3.5.53 A 252/85. sz. ügy¹³⁴ segítséget nyújt a szigorúan szabályozott feltételekre és a szelektivitásra vonatkozó követelmény alkalmazási körének vizsgálatához. A Bíróság meggyőződött arról, hogy Franciaország teljesítette a követelményeket; az ország pedig hangsúlyozta, hogy a szóban forgó madárlépek és hálók használatára egyedi engedélyek vonatkoztak¹³⁵, és a befogás szelektív jellegének biztosítása érdekében szigorú területi, időbeli és személyi korlátozásokat alkalmaztak.

3.5.54 Ilyen háttérrel ésszerűnek látszik azt javasolni, hogy a „*szigorúan szabályozott feltételek mellett és szelektív alapon*” kifejezés úgy értendő, hogy az egyedi engedélyek rendszerét jelenti (vagy szűk kategóriákra vonatkozó engedélyeket, nagyfokú elszámoltathatóság mellett), és annak szigorú helyi, időbeli és személyi korlátozásokat kell tartalmaznia.

3.6 Az eltérések harmadik feltétele: A 9. cikk (2) bekezdésében meghatározott pontos formai feltételek teljesítése

3.6.1 A fenti 3.3.2. bekezdésben említettek szerint az eltérések esetében teljesítendő harmadik feltétel a 9. cikk (2) bekezdésében meghatározott

¹³⁰ Lásd különösen a 2004. december 9-i ítélet 25-26. bekezdését (C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügy, EBHT 2004., 11619. o.). A Bíróság a lépvesszővel történő vadászatot a puskával való vadászathoz hasonlítja.

¹³¹ Lásd az útmutató 2.6. szakaszát.

¹³² Lásd a következő ítéleteket: 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1987., 3029. o., 7. bekezdés); 262/85. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet, (EBHT 1987., 3073. o., 7. bekezdés); C-118/94. sz. Associazione Italiana per il WWF és mások kontra Regione Veneto ügyben, 1996. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1996., 1223. o., 21. bekezdés)

¹³³ 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1987., 3029. o., 56. pont)

¹³⁴ 252/85. sz. Bizottság kontra Franciaország ügyben 1988. április 27-én hozott ítélet (EBHT 1988., 2243. o.)

¹³⁵ Lásd a 252/85. sz. Bizottság kontra Franciaország ügyben 1988. április 27-én hozott ítéletet (EBHT 1988., 2243. o., 26. bekezdés)

pontos formai feltételek betartására vonatkozik. A C-118/94. sz. ügyben¹³⁶ a Bíróság megfogalmazása szerint e formai feltételek „*célja, hogy az eltéréseket a szigorúan szükséges mértékre korlátozzák, és lehetővé tegyék a Bizottság számára azok felügyeletét*”.

A FORMAI FELTÉTELEK MINDEGYIKÉNEK FIGYELEMBEVÉTELE

3.6.2 Az esetjog megerősíti a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő összes formai feltétel figyelembevételének fontosságát. Ezt a C-247/85. sz., *Bizottság kontra Belgium*¹³⁷ ügy szemlélteti. Ebben az ügyben a Bizottság, panasza negyedik okaként, tiltakozott azon belga jogszabályok ellen, amelyek bizonyos személyek számára engedélyezik a házi veréb, a mezei veréb és a seregély befogását, leölését, elpusztítását vagy elűzését, illetve tojásaik, fészük és fészekaljuk elpusztítását. A Bíróság visszautasította a belga ellenkérelmet, miszerint a jogszabályok megfeleltek a 9. cikknek, megjegyezve többek között: „*Az eltérések továbbá nem felelnek meg a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő kritériumoknak és feltételeknek, mivel nem említik sem az eltérések engedélyezésének időbeli és térbeli körülményeit, sem pedig az elvégzendő ellenőrzéseket.*”

3.6.3 Az eltérések tekintetében a következő formai feltételeket kell tiszteletben tartani, és az eltéréseket engedélyező bármely dokumentumban meghatározni:

Az eltérések tárgyát képező fajok

3.6.4 Az érintett fajokat egyértelműen meg kell jelölni. Ez általában a fajsztílt azonosítást jelenti, előfordulhatnak azonban olyan körülmények, amelyek lehetővé teszik, hogy ugyanazon eltérés több hasonló fajra vonatkozzon.

A befogás vagy megölés engedélyezett eszközei, eljárásai vagy módszerei

3.6.5 Ezeket egyértelműen meg kell határozni, és az eltérés alkalmazását ezekre kell korlátozni.

A kockázati tényezők, valamint az időbeli és térbeli körülmények, amelyek mellett ilyen eltérések engedélyezhetők

3.6.6 Itt kell szerepeltetni a módszer alkalmazásához kapcsolódó kockázatok szintjét (beleértve, hogy milyen gyakran fogják ellenőrizni stb.), valamint az eltérés idejére és helyére vonatkozó pontos adatokat. A más fajokat érő kockázatok korlátozására irányuló óvintézkedések szintén helyénvalóak lehetnek.

¹³⁶ C-118/94. sz. Associazione Italiana per il WWF és mások kontra Regione Veneto ügyben 1996. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1996, 1223. o.)

¹³⁷ 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1987, 3029. o.)

A hatóság, amely felhatalmazással bír annak kinyilvánítására, hogy a szükséges feltételek teljesülnek, illetve annak meghatározására, hogy milyen eszközök, eljárások vagy módszerek alkalmazhatóak, milyen korlátok között és ki által

- 3.6.7 Az eltérések megállapításáért minden tagállamon belül egyes kijelölt hatóságok felelősek. A pontos feltételeket az adott országra (vagy annak régiójára) vonatkozó jogszabályokban kell meghatározni. Alternatív megoldások hiányában például a repülőtéri hatóság eltérést kérhet, hogy befoghassa több olyan madárfaj egyedeit, amelyek a repülőtér területén próbálnak fészkelni, mivel azok a légi járművek biztonságára veszélyt jelenthetnek. A kérelmet az eltérésekkel foglalkozó hatóságnak kell benyújtani, amely ekkor a repülőtéri hatóság számára megállapítja az eltérést, amellyel meghatározott tevékenységeket engedélyez, és meghatározza az azok elvégzésére igénybe vehető módszereket és az érintett fajokat.
- 3.6.8 Amennyiben az eltéréseket engedélyező hatóság a nemzeti szint alatti (pl. regionális közigazgatási szerv), szükség van a tagállam szintjén az eltérések engedélyezésének összehangolt áttekintésére azon kockázat elkerülése érdekében, hogy az eltérések összességében meghaladják a megengedhető szinteket.

Az elvégzendő ellenőrzések

- 3.6.9 Az eltérés olyan cselekményekre ad engedélyt, amelyek egyébként a madárvédelmi irányelv átültetését képező jogszabályok szerint jogsértésnek minősülnének. Ezért be kell tartani az eltérésben szereplő egyes meghatározott feltételeket. Ezt megfelelő végrehajtással kell biztosítani.

SZEMÉLYEK ÁLTALÁNOS KATEGÓRIÁJÁRA VONATKOZÓ ENGEDÉLYEK

- 3.6.10 Felmerül a kérdés, hogy a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerint a kártevők szabályozására vonatkozó eltérések tekintetében lehetséges-e a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő formai feltételek teljesítése általános engedélyek révén, azaz olyan engedélyekkel, amelyek nem meghatározott egyéneknek szólnak, hanem az engedéllyel rendelkező személyek egy általános kategóriájára, mint a földtulajdonosok vagy meghatalmazottaik. Míg a „szigorúan szabályozott feltételek” említése a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontjában arra utal, hogy az e rendelkezésen alapuló eltérések esetében ez nem lehetséges, a 9. cikk (2) bekezdésének szövege láthatólag nem zárja ki eleve az ilyen általános engedélyeket a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontján alapuló eltérések esetében.
- 3.6.11 A 247/85. sz., *Bizottság kontra Belgium*¹³⁸ ügy ide vág, tekintettel a Bizottság panaszának negyedik okára. A Bíróság felidézte, hogy a belga jogszabály szövege előírja: „*A birtokosok és a vadászati jog tulajdonosai, azok meghatalmazottai vagy hites ügyvivői, valamint a vízügyi és*

¹³⁸ 247/85. sz. Bizottság kontra Belgium ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1987., 3029. o.)

erdészeti hatóságok tisztviselői és alkalmazottai számára megengedett, hogy az e rendelet I. mellékletében említett madarakat, illetve azok tojásait és fészekalját bármely időben befogják, megöljék, elpusztítsák vagy elűzzék”. A belga ellenkérelem elutasításakor, mely szerint a jogszabály megfelelne a 9. cikknek, a Bíróság bírálta az általános engedély indokolásának hiányát. A Bíróság megjegyezte:

„Amennyiben a királyi rendelet I. mellékletében meghatározott három faj súlyos károkat okoz a növénykultúrákban és ültetvényekben, illetve a városokban vagy bizonyos régiókban szennyezés és zaj okozásáért felelős, Belgium elviekben eltérést határozhat meg a védelem 5., 6. és 7. cikkben meghatározott általános rendszerétől. 34. A fent említettek szerint azonban a 9. cikk szerinti eltérésnek a 9. cikk (1) bekezdésének megfelelően egyedi helyzetekre kell vonatkoznia, és a 9. cikk (2) bekezdésével összhangban meg kell felelnie az abban megállapított követelményeknek. A királyi rendelet 4. és 6. cikkében előírt általános eltérések nem teljesítik ezeket a kritériumokat és feltételeket. A belga szabályok nem jelölik meg a közegészség védelmére vagy a növénykultúrák súlyos károsodásának megelőzésére, illetve az irányelv 9. cikke (1) bekezdése a) pontjában említett egyéb területekre vonatkozó okokat, amelyek szükségessé tennék, hogy az irányelv által előírt védelemtől állandó eltérést állapítsanak meg Belgium egész területére nézve, személyek ilyen tág kategóriájára”.

- 3.6.12 Feltéve természetesen, hogy az eltérés a 9. cikk (2) bekezdésében említett összes szempontra kitér, a 247/85. sz. ügyben hozott ítélet fenti szakasza arra utal, hogy az eltérés személyek tág kategóriájára történő megállapítását indokló okoknak kényszerítőnek kell lenniük, és azokat az eltérésben egyértelműen meg kell jelölni. A 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti eltérések tekintetében az abban szereplő egyedi feltételeket is fontos megemlíteni.

3.7 A 9. cikk (3) és (4) bekezdése

- 3.7.1 Az eltérések alkalmazására vonatkozó jelentési kötelezettséget az irányelv 9. cikkének (3) bekezdése írja elő. Ez kötelezi a tagállamokat, hogy a 9. cikk végrehajtásáról éves jelentést nyújtsanak be a Bizottságnak. A Bizottság és a tagállamok az ORNIS bizottság keretében megállapodtak a jelentéstételi időszakról, amely januártól decemberig tart. Annak érdekében, hogy ésszerű idő álljon rendelkezésre a nemzeti jelentések elkészítéséhez, a tagállamokkal arról is megállapodtak, hogy a jelentéseket legkésőbb a következő év szeptemberéig juttatják el a Bizottsághoz¹³⁹.
- 3.7.2 A 9. cikk (3) bekezdése nem határozza meg a nemzeti jelentések pontos tartalmát. Egyértelmű, hogy az információnak tényszerűnek kell lennie, és a 9. cikk (1) és (2) bekezdésében szereplő adatokra kell vonatkoznia. A

¹³⁹ Olyan esetekben, amikor a tagállamok jelentősen késlekednek az említett éves jelentések benyújtásával, a Bizottság a Szerződés 226. cikke szerint jogi lépéseket tehet az érintett államokkal szemben.

Bizottság és a tagállamok megállapodtak, hogy az információt az alábbi címszavak szerint nyújtják be:

- az okok (9. cikk (1) bekezdésének a)–c) pontja),
- az érintett faj,
- a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja esetében az érintett egyedek száma
- a befogás vagy megölés engedélyezett eszközei, eljárásai vagy módszerei
- a kockázati tényezők, valamint az időbeli és térbeli körülmények, amelyek mellett ilyen eltérések engedélyezhetők
- a felhatalmazott hatóság, valamint a kiadott engedélyek száma
- az elvégzett ellenőrzések.

3.7.3 Szintén lényeges az érintett régió(k)ra vonatkozó információ, valamint az időtartam, amelyre az engedélyt kiadták¹⁴⁰. Megfelelő esetben fel kell tüntetni az eltérés alapján elejtett egyedek számát. Ez a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja értelmében engedélyezett eltérések esetében különösen lényeges.

3.7.4 Az Egyesült Királyságban a Joint Nature Conservation Committee (Természetvédelmi Vegyes Bizottság) az eltérésekre vonatkozó információs rendszert alakított ki, hogy a különböző tagállamok számára megkönnyítse az eltérések adatainak szabványos formában történő bevitelét.

3.7.5 Az eltérésekkel, különösen a 9. cikk (3) bekezdésével kapcsolatos jelentésekben szereplő információ alapján a Bizottság a 9. cikk (4) bekezdése szerint köteles biztosítani, hogy az eltérések alkalmazása ne járjon az irányelvvel összeegyeztethetetlen következményekkel.

3.7.6 A Bizottság a jelentett eltéréseket annak ellenőrzése érdekében értékeli, hogy összeegyeztethetők-e az irányelvvel. Ennek része, hogy az eltérések különböző kategóriákba tartozó eltérések jelentett alkalmazását megvizsgálja. Idetartozik a 9. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerint engedélyezett eltérések tekintetében annak eldöntése, hogy túllépték-e a „kisszámú” egyedre vonatkozó küszöbértéket, olyan esetekben, amikor felmerülhet annak gyanúja, hogy ez a követelmény nem teljesült.

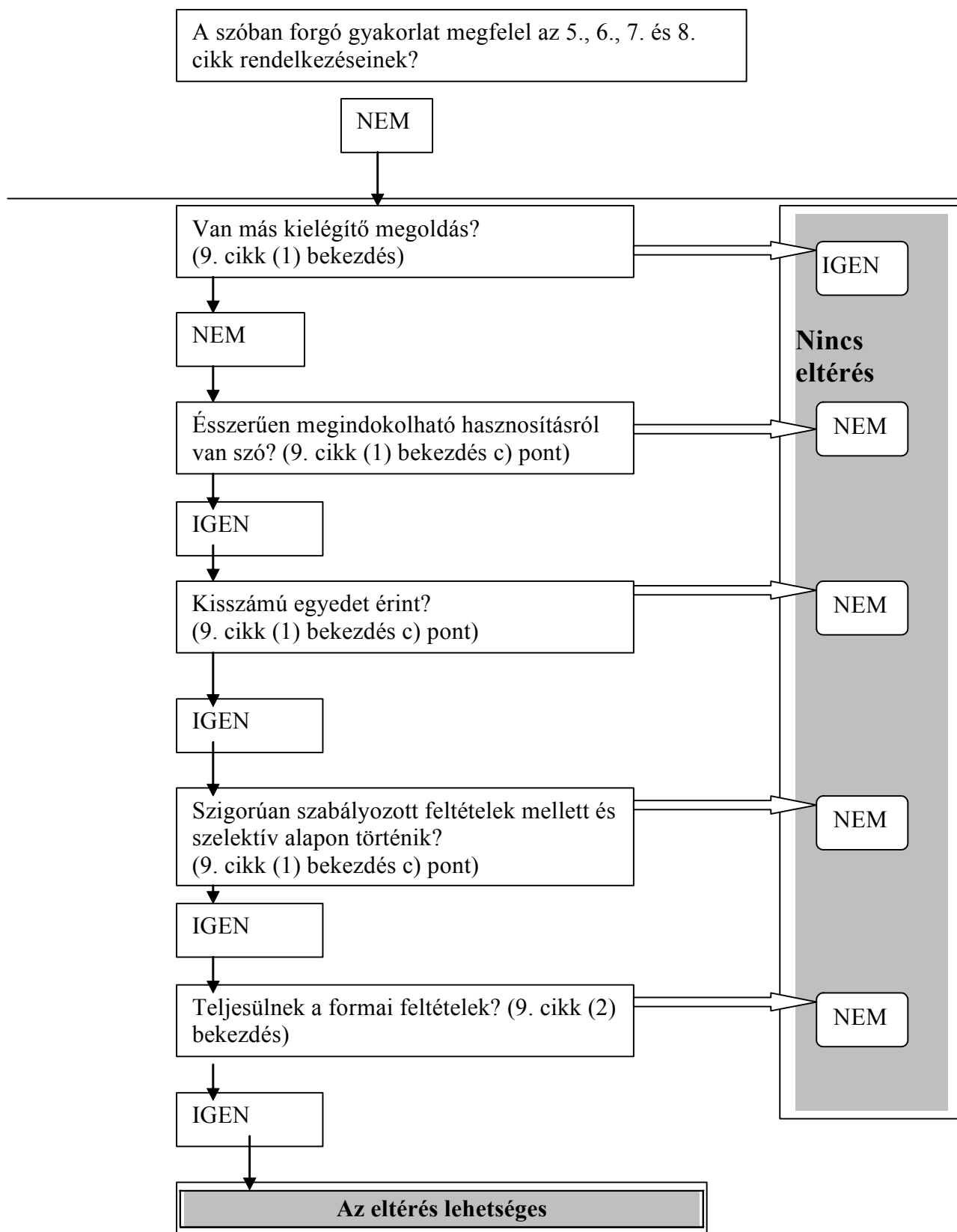
3.7.7 Amennyiben a Bizottság arra a következtetésre jut, hogy az eltérések alkalmazása nem felel meg az irányelv követelményeinek, fenntartja a jogot, hogy az érintett tagállammal szemben jogi lépéseket tegyen.

3.7.8 Az európai vadon élő állatok, növények és természetes élőhelyeik védelméről szóló egyezmény (berni egyezmény) 9. cikkének (2) bekezdése szerinti kötelezettségeivel összhangban a Bizottság a nemzeti

¹⁴⁰ Az Egyesült Királyságban a Joint Nature Conservation Committee (Természetvédelmi Vegyes Bizottság) az eltérésekre vonatkozóan információs rendszert alakított ki a Bizottság részére, hogy a különböző tagállamok számára megkönnyítse az eltérések adatainak szabványos formában történő bevitelét. A rendszer felülvizsgálata/kiigazítása jelenleg folyamatban van.

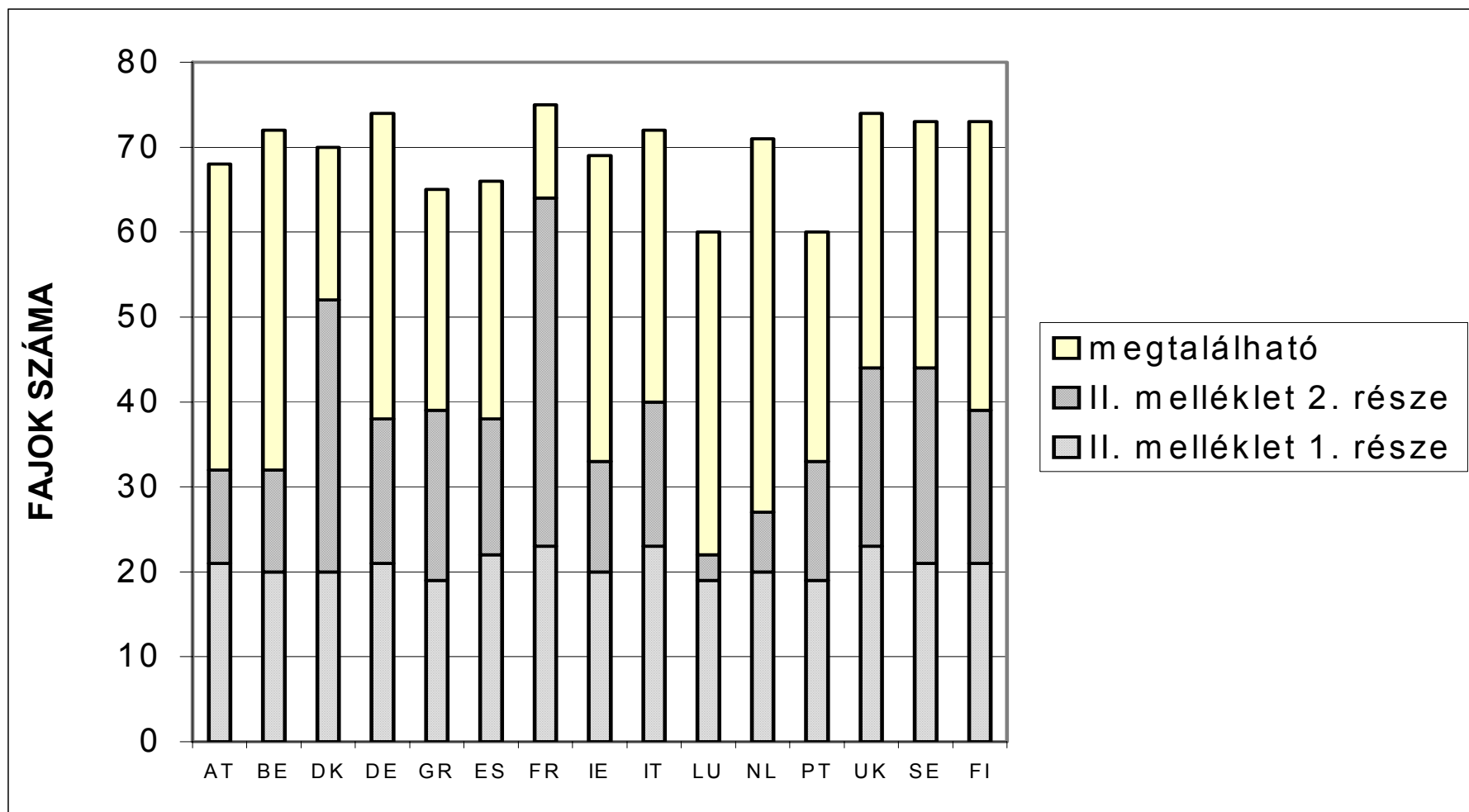
jelentések alapján két évente jelentést készít a tagállamok által alkalmazott eltérésekről, amelyet megküld az egyezmény állandó bizottsága számára.

A „madárvédelmi irányelv” 9. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti eltérés megállapítása érdekében teljesítendő feltételek összegzése

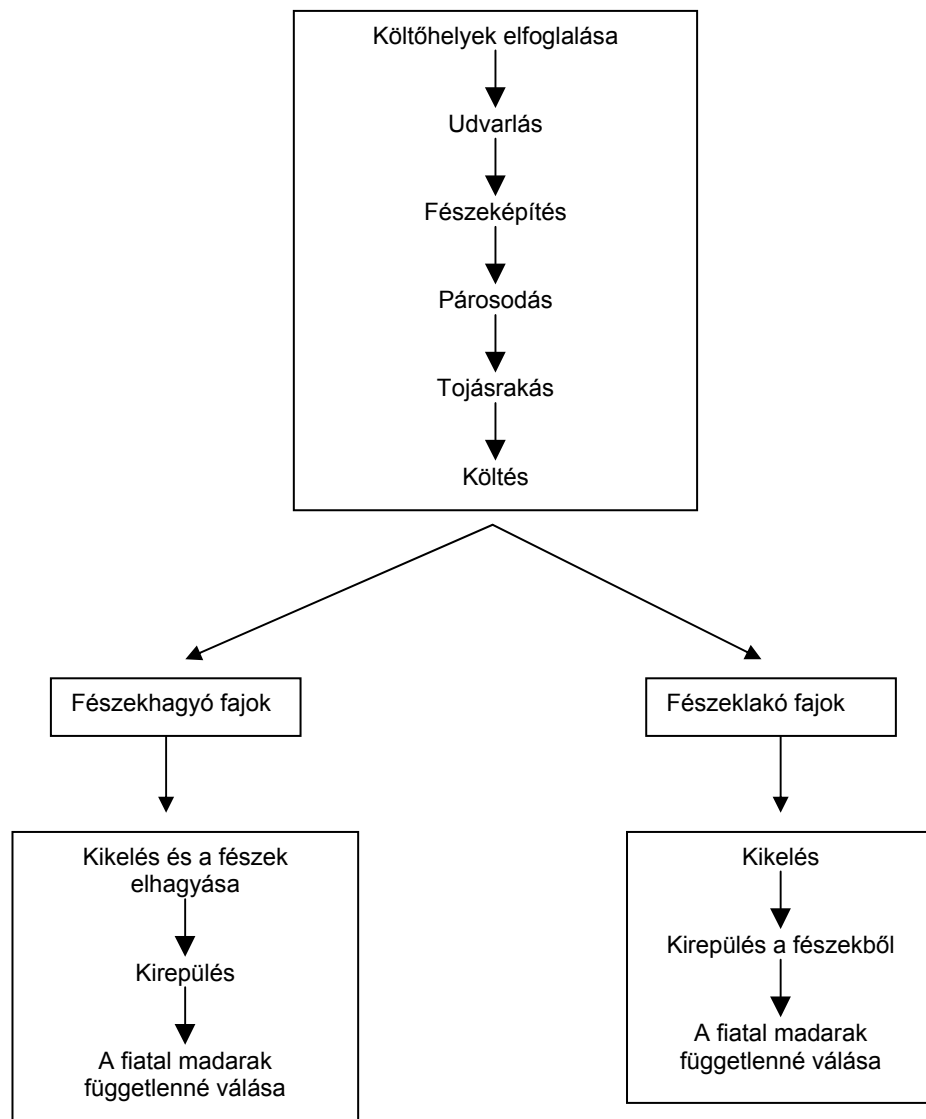
4 ÁBRÁK

1. ábra – A vadászható fajok tényleges és potenciális száma az egyes tagállamokban
2. ábra – A szaporodás különböző szakaszai
3. ábra – A „hasznos” vadászható fajok csoportosításának egy lehetséges rendszere
4. ábra – Kérdőív annak értékelésére, hogy a II. mellékletben szereplő madárfajok esetén összeegyeztethetők-e a lépcsőzetes vadászidények a 79/409/EGK irányelv 7. cikkének (4) bekezdésével
5. ábra – Az igen kedvező védeltségi helyzetű vadászható fajok felsorolása
6. ábra – *Columba palumbus* – ÖRVÖS GALAMB
7. ábra – *Anas platyrhynchos* TÖKÉS RÉCE
8. ábra – Néhány közzétett halálozási ráta a II. melléklet 1. részében szereplő fajok tekintetében
9. ábra – Példa a kisszámú egyed kiszámítására a guvat (*Rallus aquaticus*) esetében, amely fajról halálozásra vonatkozó adatokat nem tettek közzé.
10. ábra – Kedvezőtlen védeltségi helyzetű vadászható fajok (II. melléklet)
11. ábra – A különböző fajd- és fécánfajok áttekintése

1. ábra: A vadászható fajok tényleges és potenciális száma az egyes tagállamokban, beleértve:
- a) a **II. melléklet 1. részében** felsoroltakat (vadászatuk valamennyi tagállamban megengedett)
 - b) a **II. melléklet 2. részében** felsoroltakat (csak azokban a tagállamokban vadászhatók, amelyeknél szerepelnek)
 - c) a **II. melléklet 2. részében** felsoroltakat (de nem a szóban forgó tagállamra nézve, bár ott **megtalálhatók**)

2. ábra: A szaporodás különböző szakaszai

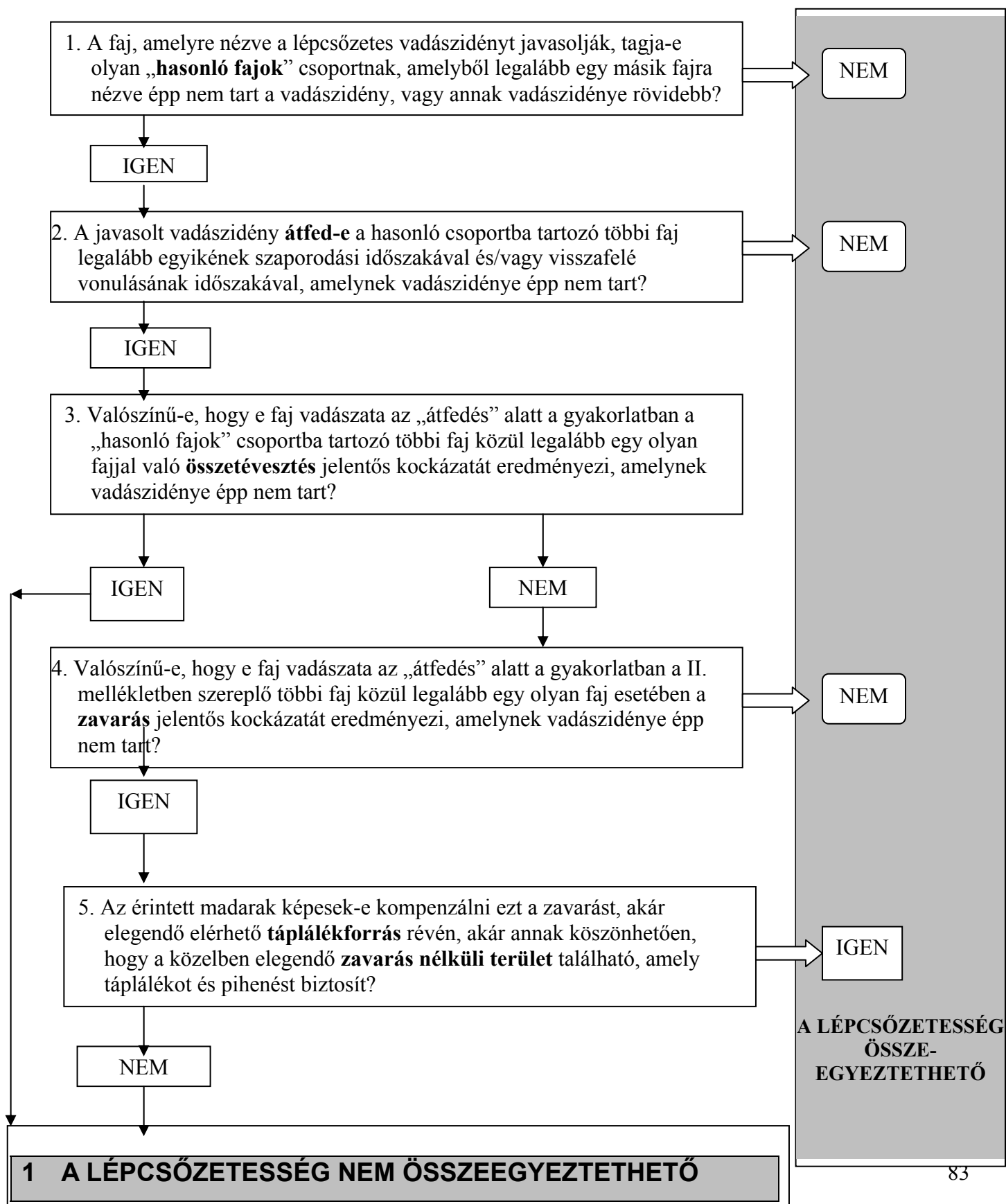

3. ábra: A „hasonló” vadászható fajok csoportosításának egy lehetséges rendszere

A „hasonló” fajok csoportjai	A csoportokba tartozó összetéveszthető fajok	Élőhelytípusok és más figyelembe veendő kritériumok	Azok az országok, amelyekre nézve a fajokat a II. melléklet felsorolja	A problémák felmerülésének leginkább valószínű időszaka, ha a vadászidények kiterjesztésére lépcsőzetes kezdő és záró időpontokat alkalmaznak
Szürke ludak	<i>Anser anser</i> <i>Anser fabalis</i> <i>Anser brachyrhynchus</i> <i>Anser albifrons</i>	Télen legelők és mezőgazdasági területek Eltérő hangok	Valamennyi tagállam, Görögország, Írország, Luxemburg, Hollandia és Portugália kivételével	A vadászidény vége
Úszórécék, nyári tollruhás hímek, illetve tojók és fiatalok	<i>Anas penelope</i> <i>Anas strepera</i> <i>Anas crecca</i> <i>Anas platyrhynchos</i> <i>Anas acuta</i> <i>Anas querquedula</i> <i>Anas chlypeata</i>	Vízes területek A hangok gyakran eltérnek	Valamennyi tagállam	A vadászidény kezdete Elsősorban július és szeptember között, amikor a hímek nyári tollruhát viselnek, és a fiatalok még nem vedlettek
Bukórécék, nyári tollruhás hímek, illetve tojók és fiatalok	<i>Aythya ferina</i> <i>Aythya fuligula</i> <i>Aythya marila</i> (<i>Netta rufina</i>) (<i>Bucephala clangula</i>)	Vízes területek, beleértve a tengeri területeket is	Valamennyi tagállam Tengeren, főleg a Balti-tengeren (DK, SW, SF)	A vadászidény kezdete Elsősorban július és szeptember között, amikor a hímek nyári tollruhát viselnek, és a fiatalok még nem vedlettek A vadászidény vége
Pehelyrécék (tojók és fiatalok)	<i>Melanitta nigra</i> <i>Melanitta fusca</i> (<i>Fiatal Somateria</i>) (<i>Fiatal Aythya marila</i>)	Főként tengeri területek	Tengeren, főleg a Balti-tengeren (DK, SW, SF)	A vadászidény kezdete és vége
<i>Mergus</i> (bukó) fajok, tojók és fiatalok	<i>Mergus merganser</i> <i>Mergus serrator</i>	Vízes területek, beleértve a parti területeket	Finnország és Skandinávia (DK, SW, SF)	A vadászidény vége
<i>Lagopus</i> fajok, tojók és fiatalok	<i>Lagopus lagopus scoticus</i> <i>Lagopus mutus</i>	Fenyérek, felföldek A fajok általában a tengerszint feletti magasság szerint elkülönülnek	Egyesült Királyság	A vadászidény kezdete és vége
<i>Tetrao</i> fajok, tojók és fiatalok	<i>Tetrao urogallus</i> <i>Tetrao tetrix</i>	Erdők, tisztások, fenyérek A kifejezett méretbeli különbség általában megkönnyíti az azonosítást	Tetrao fajok az Alpokban (AT, IT), valamint Finnországban és Skandináviában (SW, SF)	A vadászidény kezdete és vége
<i>Alectoris</i> fűrjek	<i>Alectoris rufa</i> <i>Alectoris graeca</i> <i>Alectoris chukar</i> <i>Alectoris barbara</i>	Az <i>A. graeca</i> , <i>A. barbara</i> és <i>A. chukar</i> esetében száraz sziklás lejtők. Az <i>A. rufa</i> és <i>A. chukar</i> esetében (betelepítés esetén) szántóföldek, fenyérek, más megművelt területek és nyílt alföldek.	Ahol elterjedésük átfed (a <i>rufa</i> és <i>graeca</i> esetében Franciaország délkeleti része; a <i>graeca</i> és <i>chukar</i> esetében Trákia, a <i>barbara</i> és <i>rufa</i> esetében Andalúzia déli része)	A vadászidény kezdete és vége
Fűrj és fiatal szárnyasvadak	<i>Coturnix coturnix</i> Fiatal <i>Perdix</i> vagy <i>Alectoris</i> fajok (Fiatal <i>Phasianus colchicus</i>)	Szántóföldek, megművelt területek.	GR, ES, FR, IT, PT	A vadászidény kezdete
Nagy lilék és pajsoscankó	<i>Pluvialis squatarola</i> <i>Pluvialis apricaria</i> <i>Philomachus pugnax</i>	Ősszel és télen a <i>P. squatarola</i> főként árapályterületeken vagy tengerpartokon; a <i>P. apricaria</i> főként szántóföldeken vagy réteken. Eltérő hangok és szárnybélés	FR, IE, UK, PT	A <i>Pluvialis</i> fajok esetében a vadászidény vége A vadászidény kezdete, augusztus
Szalonkák	<i>Gallinago gallinago</i> <i>Lymnocyrtus minimus</i>	Mocsarak és nedves rétek	Valamennyi tagállam, kivéve BE, DE, LU, NL, SF	A vadászidény kezdete és vége
Cankók és pólingok	<i>Limosa limosa</i> <i>Limosa lapponica</i> <i>Numenius arquata</i> <i>Numenius phaeopus</i>	Ősszel és télen árapályterületeken és tengerpartokon Fenyérek, nyílt alföldek, nedves rétek, árapályterületek Eltérő hangok	FR, UK, IE	A vadászidény kezdete és vége
Nagy <i>Tringa</i> fajok	<i>Tringa erythropus</i> <i>Tringa totanus</i> <i>Tringa nebularia</i>	Tengerpartok, árapályterületek Eltérő hangok	FR	A vadászidény kezdete és vége
Kis sirályok, fiatakori és téli tollruha esetén	<i>Larus ridibundus</i> <i>Larus canus</i>		AT, FR, ES, SW, FI	A vadászidény kezdete és vége
Nagy sirályok, fiatakori	<i>Larus fuscus</i> <i>Larus argentatus</i>	Szinte mindenütt, a magas hegyeket és erdős területeket kivéve	DK, DE, ES, SW, SF	A vadászidény kezdete és vége

A „hasznos” fajok csoportjai	A csoportokba tartozó összetéveszthető fajok	Élőhelytípusok és más figyelembe veendő kritériumok	Azok az országok, amelyekre nézve a fajokat a II. melléklet felsorolja	A problémák felmerülésének leginkább valószínű időszaka, ha a vadászidények kiterjesztésére lépcsőzetes kezdő és záró időpontokat alkalmaznak
tollruha esetén	<i>Larus cachinnans</i> <i>Larus marinus</i>			
Columba galambok	<i>Columba livia</i> <i>Columba palumbus</i> <i>Columba oenas</i>	A vad <i>C. livia</i> sziklás élőhelyeken, a háziasított forma emberi települések közelében	Ahol a vad és a visszavadult <i>C. livia</i> együtt fordul elő (ES, Korzika, PT,...)	A vadászidény kezdete és vége
<i>Streptopelia</i> gerlek	<i>Streptopelia turtur</i> <i>Streptopelia decaocto</i>	A balkáni gerle inkább városokban és falvakban él	AT, DE, FR, IT, GR, PT...	A vadászidény kezdete
Rigók	<i>Turdus merula</i> , tojó <i>Turdus philomelos</i> <i>Turdus iliacus</i> <i>Turdus viscivorus</i> <i>Turdus pilaris</i>	Élőhelyek széles köre Eltérő hangok	GR, ES, FR, IT, PT A kezdő és záró időpontok általában megegyeznek a csoportba tartozó összes faj esetében, kivéve Olaszországban, ahol a <i>T. viscivorus</i> védett.	A vadászidény kezdete és vége
Varjak	<i>Corvus corone</i> <i>Corvus frugilegus</i> (<i>Corvus monedula</i>)	Élőhelyek széles köre A hangok gyakran eltérnek	DK, DE, GR, ES, FR, LU, PT	A vadászidény kezdete és vége

4. ábra: Kérdőív annak értékelésére, hogy a II. mellékletben szereplő madárfajok esetén összeegyeztethetők-e a lépcsőzetes vadászidények a 79/409/EGK irányelv 7. cikke (4) bekezdésével

5. ábra: Az igen kedvező védeltségi helyzetű vadászható fajok felsorolása

Az „igen kedvező helyzet” meghatározásához használt kritériumok:

- SPEC 4 (Olyan fajok, amelyek világszáma Európában koncentrálódik – azaz a faj világszáma Európában vagy elterjedési területének több mint 50%-a Európában található –, de védeltségi helyzete Európában kedvező) vagy NEM SPEC fajok és az európai veszélyeztetettségük besorolása „biztos” (SPEC = európai természetvédelmi szempontból érintett fajok)¹⁴¹,
- a költő és telelő állományok egyedszámában nincs jelentős csökkenés (az adott országokban költő állományok kevesebb mint 10%-ának mérete csökken 20%-nál nagyobb mértékben; az adott országokban költő állományok kevesebb mint 2%-ának mérete csökken 50%-nál nagyobb mértékben; az adott országokban költő állományok kevesebb mint 10%-ának elterjedési területe csökken 20%-nál nagyobb mértékben; az adott országokban költő állományok kevesebb mint 2%-ának elterjedési területe csökken 50%-nál nagyobb mértékben; vagy az adott országokban telelő állományok kevesebb mint 10%-ának mérete csökken 20%-nál nagyobb mértékben; az adott országokban telelő állományok kevesebb mint 2%-ának mérete csökken 50%-nál nagyobb mértékben)
- igen nagy állomány (> 1 000 000 pár),

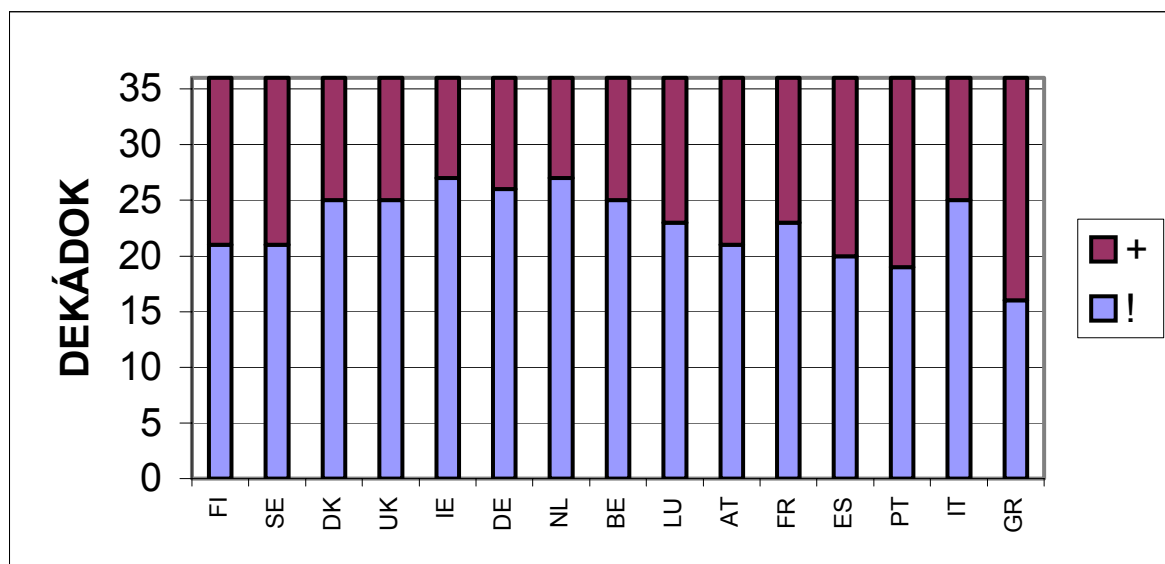
Faj	Spec státusz	a költő állomány ennyi %-ának				a telelő állomány ennyi %-ának	
		<u>mérete csökkent</u>		<u>elterjedési területe</u>		<u>mérete csökkent</u>	
		>20%-kal	>50%-kal	<u>csökkent</u> >20%-kal	>50%-kal	>20%-kal	>50%-kal
Anas platyrhynchos	Nem Spec;	9	0	7	0	1	1
Columba livia	Nem Spec;	1	0	0	0		
Columba palumbus	Spec 4	0	0	0	0		
Turdus pilaris	Spec 4	1	0	0	0		
Turdus iliacus	Spec 4	0	0	0	0		
Turdus viscivorus	Spec 4	5	0	4	0		
Garrulus glandarius	Nem Spec	0	0	0	0		
Pica pica	Nem Spec	0	0	0	0		
Corvus monedula	Spec 4	2	0	2	0		
Corvus frugilegus	Nem Spec	1	0	0	0		
Corvus corone	Nem Spec	0	0	0	0		

¹⁴¹ Birds in Europe Their conservation status, BirdLife Conservation Series N°3, 1994.

6. ábra: Columba palumbus – ÖRVÖS GALAMB

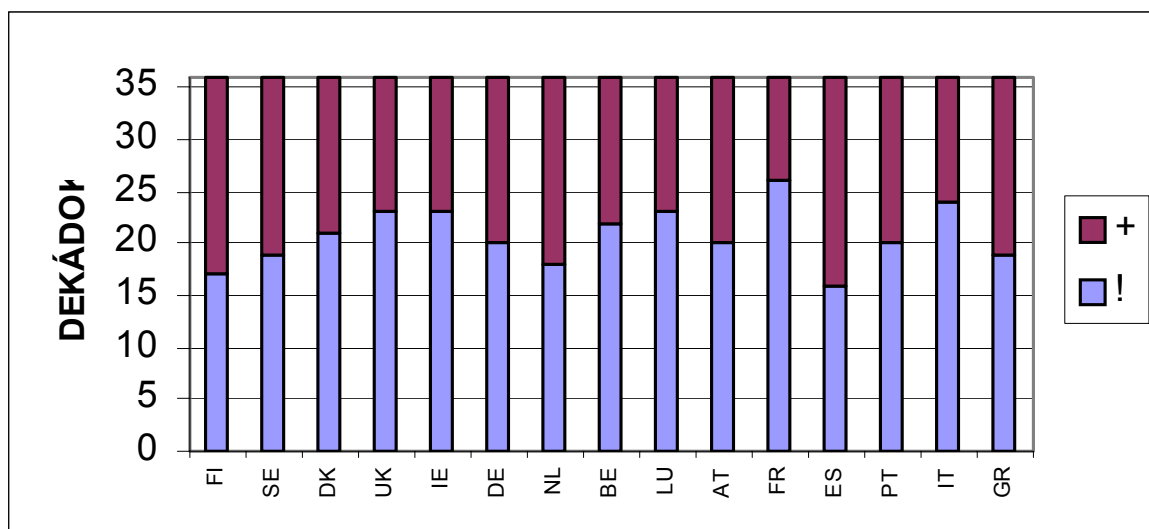
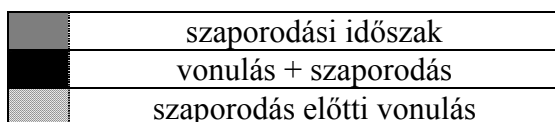
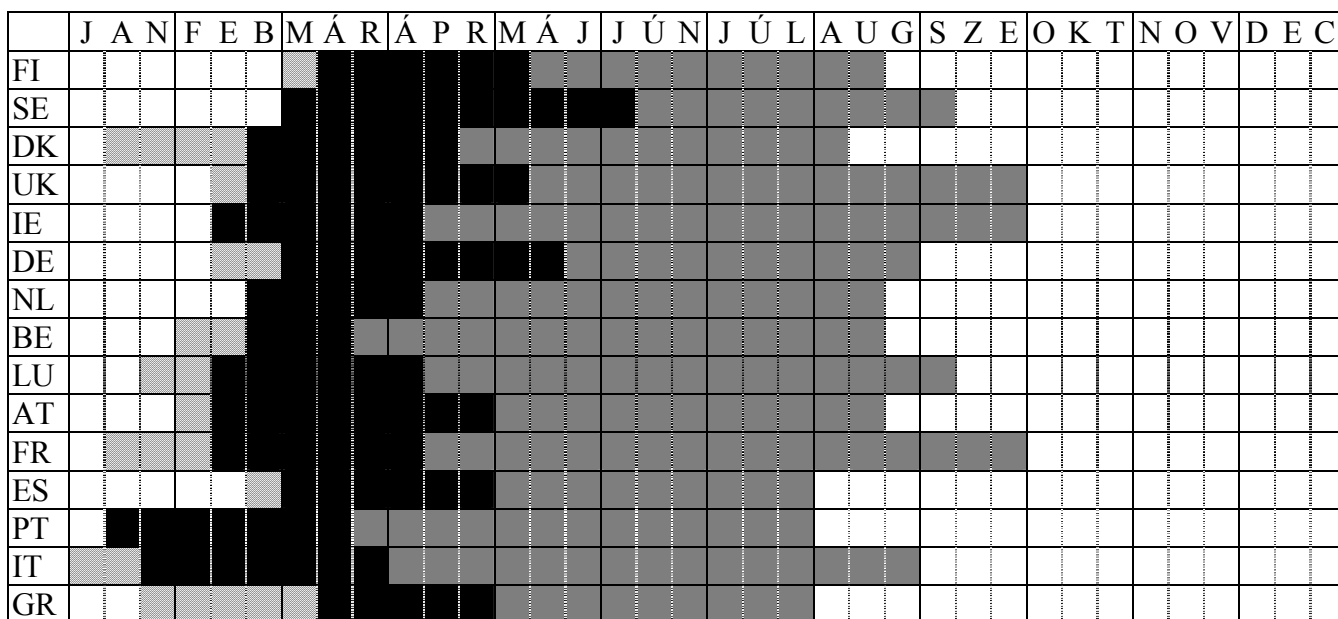
	J	A	N	F	E	V	M	A	R	A	V	R	M	A	I	J	U	N	J	U	L	A	O	U	S	E	P	O	C	T	N	O	V	D	E	C
FI																																				
SE																																				
DK																																				
UK																																				
IE																																				
DE																																				
NL																																				
BE																																				
LU																																				
AT																																				
FR																																				
ES																																				
PT																																				
IT																																				
GR																																				

	szaporodási időszak
	vonulás + szaporodás
	szaporodás előtti vonulás

+ = potenciális vadászidőszak a 7. cikk (4) bekezdése szerint
 ! = költés + szaporodás előtti vonulás időszaka

7. ábra: *Anas platyrhynchos* TÓKÉS RÉCE

+ = potenciális vadászidőszak a 7. cikk (4) bekezdése szerint

! = költés + szaporodás előtti vonulás időszaka

8. ábra: Néhány közzétett halálozási ráta

1. rész: A II. melléklet 1. részében szereplő fajok

Faj	Halálozási ráta
<i>Anser fabalis</i>	KVM Nincs adat (Anser brachyrhynchus: felnőtt 26%; 4–16 hónapos korban 42%; a 4 hónaposnál idősebb összes egyed: 21,5%) BWP Nincs adat
<i>Anser anser</i>	KVM Felnőtt (költő IS) 23%; Felnőtt (Költő DK) kb. 33% BWP Izlandi állomány: átlagos éves halálozás, felnőttek 23% (gyűrűzés), 4 hónaposnál idősebb 22% (számlálás), 1960–1971-ig talán csökkent; felnőttek várható élettartama 3,8 év (Boyd és Ogilvie 1972). Dánia: fiatal és felnőtt korban gyűrűzött madarak átlagos éves halálozása 33%; a teljesen kifejlett fiatalok további várható élettartama, 2,3 év, a felnőtteké 2,6 év (Paludan 1973).
<i>Branta canadensis</i>	KVM Felnőtt GB 22% BWP Anglia: felnőttek átlagos éves halálozása 22%; várható élettartam 3,9 év (Boyd 1962)
<i>Anas penelope</i>	KVM Felnőtt gyűrűzött madarak: 47% BWP Északnyugat-Európaában gyűrűzött felnőtt madarak átlagos éves halálozása 47%; várható élettartam 1,6 év (Boyd 1962).
<i>Anas strepera</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Anas crecca</i>	KVM Felnőtt 47–60%-ig; elsőéves madarak halálozási rátája magasabb a felnőtteknél BWP Éves halálozás: Nagy-Britannia 1949–55, hím 49%, tojó 57%; Pembrokeshire, Wales, mindkét nem, 64% 1934–38-ig, 49% 1945–48-ig, 65% 1949–53-ig, de a háborús években 1941–45-ig csak 39%; a hím veszteség körülbelül háromötödét és a nőstény veszteség körülbelül felét valószínűleg ember okozza (Boyd 1957a). Mindkét nemre: Franciaország 55%, Olaszország és Spanyolország 58%; az elsőéves madarak halálozása mindkét területen magasabb, mint az 1–2 éveseké; az 1–2 éveseknél a halálozás Európában 47%, a Szovjetunióban 51% (Tamisier 1972c).
<i>Anas platyrhynchos</i>	KVM CH, visszafogott felnőtt gyűrűs madarak adatai alapján: 58% ha fogságban tenyésztett, 52% ha vad madarak; DK fogságban tenyésztett 1. éves 90,6%, ezt követő évek 55% (vadászatból eredő nagy terhelés mellett) ÉNy Eur felnőtt: 48% SF első év 64%, ezt követő évek 55% S 76%–64%-ig BWP Északnyugat-Európában végzett gyűrűzés alapján az átlagos éves halálozás felnőtteknél 48%, a várható élettartam 1,6 év (Boyd 1962). Finnország: halálozás 64% az első évben, 55% az azt követő években (Grenquist 1970). Svédország: halálozás 76% a fiataloknál, 64% a felnőtteknél (Curry-Lindahl és mtsai. 1970).
<i>Anas acuta</i>	KVM Nincs adat BWP Átlagos éves mortalitás a felnőtteknél, a Szovjetunióban visszafogott egyedek adatai alapján, 48% (Boyd 1962).
<i>Anas querquedula</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Anas chipeata</i>	KVM GB Felnőtt 44% BWP Nagy-Britanniaában gyűrűzött felnőtt madarak átlagos éves halálozása 44%; várható élettartam 1,8 év(Boyd 1962).
<i>Aythya ferina</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Aythya fuligula</i>	KVM Felnőtt, 20-25% és 46% között változik BWP Északnyugat-Európában gyűrűzött felnőtt madarak átlagos éves halálozása 46%, várható élettartam 1,7 év (Boyd 1962).
<i>Lagopus l. scoticus</i>	BWP Skócia: éves halálozás kb. 65% (Jenkins és mások. 1967; A Watson).
<i>Lagopus mutus</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Alectoris graeca</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Alectoris rufa</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat

Faj	Halálozási ráta
<i>Perdix perdix</i>	KVM DK 84%; CS 80–82% BWP A különböző területekről származó adatok vizsgálata azt mutatja, hogy az állományok átlagos szintjét az egyedsűrűségtől függő tényezők határozzák meg, legfőképpen a fészekpredáció. A szeptemberi állomány lelőtt egyedeinek aránya szoros kapcsolatban állt az egyedsűrűséggel, ahol a vadászat hivatalos keretek között zajlott; jelenleg 20–30% között változik évente. Nagy-Britanniában a téli veszteség a kilövés kivételével jelenleg kb. 45%, kis éves változásokkal; nem függ az egyedsűrűségtől, és megbízható adatok igazolják, hogy az időjárási feltételek nem lényegesek. A téli veszteségek és a párok tavaszi szétszóródása kismértékben járulnak hozzá a költési egyedsűrűség változásaihoz (G R Potts). A fogságban nevelt és szabadon eresztett dán madarak éves halálozási rátája a 2. naptári év április 1-jét követően $84,0 \pm 2,8\%$, az Olaszországban szabadon engedett madarakra fennálló $80,2 \pm 3,8\%$ -hoz, illetve a Csehszlovákiában szabadon eresztett madarakra vonatkozó $82,1 \pm 7,2\%$ -hoz képest (Paludan 1963). Lengyelországban a halálozás a születési év szeptember 1-jét követő 12 hónapban 77,6%, és az ezt követő években 56% (Olech 1971).
<i>Phasianus colchicus</i>	KVM DK az első évben 84%, az ezt követő években 58% (a vadászatból eredő nagy terhelés mellett) BWP A vadon élő állományokra nézve nincs információ. Európában és Észak-Amerikában a kezelt állományokon végzett vizsgálatok magas halálozást mutatnak, különösen a hímek és az 1. éves madarak között, például Dániában a hímek átlagos éves halálozása 78,1%, a tojóké 62,3%, és az összes madárra nézve a halálozás 81,4% az első életévben és 58,4% az ezt követő években (Paludan 1959a).
<i>Fulica atra</i>	KVM Az első évben 76–87%; 2. év 48–72%; NL Első év 79%; ezt követő évek 25%; elpusztulva talált 1. év 32%; ezt követő évek 22% BWP A halálozás az 1. életévben az Északnyugat-Európából származó különböző mintákban 76% és 87% között van, a 2. évben pedig 48% és 72% között; az alsó értékek valószínűleg jobban közelítenek a valós helyzethez (Glutz és mások 1973). 686 gyűrűzött madárból visszafogás Svédországban télen: 371 a gyűrűzés évében, 125 a 2. évben, 83 a 3., 51 a 4., 19 az 5. és 36 a 6. évben és az után (Glutz 1964). A gyűrűzött fiókák éves túlélési/halálozási rátái, Hollandia, 1934–73: vadászott madarak (minta 93) 21/79% az 1. évben, 75/25% a későbbi években; elpusztulva talált (minta 138) 68/32% az első évben, 78/22% a későbbi években (Cavé 1977).
<i>Lymnocryptes minimus</i>	KVM Nincs adat BWP A korlátozott adatok 76%-os éves halálozásra utalnak, de ez szinte biztosan túl magas (Boyd 1962).
<i>Gallinago gallinago</i>	KVM B 52–57%; DK 47%; GB 52%; BWP Különböző minták súlyozott átlaga alapján az éves halálozás $51,9 \pm 5,43\%$, a ráták között a kirepülést követő 1. évben és a későbbi években nincs érzékelhető különbség (Boyd 1962). Belgium: átlagos éves halálozás kilőtt madarakra vonatkozóan 56,7%, az elpusztulva talált madarakra vonatkozó 52,0%-hoz képest; az 1. év után a vadászat által okozott halálozás csökkent (Dhondt és Van Hecke 1977). Nyugat-Németország: halálozás az 1. évben 65% (Glutz von Blotzheim és mások 1977). Dánia: átlagos éves halálozás felnőtteknél $47,1 \pm 2,80$ (Fog 1978). Finnország: átlagos éves halálozás 46,9% (Pertunnen 1980c).
<i>Scolopax rusticola</i>	KVM 1. évben 55–65%; ezt követő években 40–50%. A finnországi és skandináv állományok esetében magasabb. BWP Nagy-Britannia: éves halálozás 54% az 1. évben, 39% az ezt követő években, augusztus 1-jétől július 31-ig (Kalchreuter 1975); korábbi becslések (Lack 1943, Boyd 1962) szerint 56% és 55% az 1. évben, illetve 37% és 40,7% az ezt követő években; a felnőttek éves halálozása 1931–40 között jelentősen magasabb, mint 1921–30 között, oka nem ismert (Boyd 1962). Norvégia és Svédország: éves halálozás 67% az 1. évben, 52% az ezt követő években (Kalchreuter 1979); Finnország és a Baltikum 72%, illetve 54% (Kalchreuter 1975). Finnország: halálozás az 1. évben 61,7%, 48,4% az ezt követő években (Pertunnen 1980a). Finnország és Skandinávia: 65,6% az 1. évben, 50,6% az ezt követő években (Clausager 1974). Hollandia: felnőttek éves halálozása 50,0% (Clausager 1974).
<i>Columba livia</i> (1)	KVM Nincs adat BWP Anglia (Salford): halálozás az 1. életévben $43 \pm 7,3\%$, felnőttek éves halálozása $33,5 \pm 4,9\%$ (Murton és mások 1972b). Anglia (Flamborough Head): felnőttek éves halálozása a kilőtt minta alapján kb. 30% (Murton és Clarke 1968).

Faj	Halálozási ráta
<i>Columba palumbus</i>	KVM GB 35–41%, fiatal 60–70%; DK fiatal 54,3%; felnőtt 41,3%; NL kb. 46% BWP Nagy-Britannia: fiatalok halálozása kb. 74%, felnőttek éves halálozása kb. 36% (Murton 1965b). Hollandia: 1911–53 (amikor a kilövésért nem fizettek díjat) halálozás az 1. évben 49%, felnőttek éves halálozása 50%; 1959–62 (díj) 1. év 55%, felnőtt 61% (Doude van Troostwijk 1964a); 1911–81 1. év és felnőtt egyaránt 46% (Glutz és Bauer 1980). Dánia: halálozás az 1. évben 54,7%, felnőttek halálozása 41,3% (Søndergaard 1983). Finnország: halálozás az 1. évben 41,7%, halálozás a 2. évben 47,6%, halálozás a későbbi években 30,5% (Saari 1979b)

(1) Az itt említett állományok a *Columba livia* vadon élő állományai, nem pedig a házi galambtól származó állományai.

2. rész: A II. melléklet 2. részében szereplő fajok

Faj	Halálozási ráta
<i>Cygnus olor</i>	KVM GB 1. év: 58%; 2. és 3. év: 30%; 4. és 5. év 22% (Coleman & Minton 1980); 1 év után kb. 30%; a 2. évben 30%; a 3. és 4. évben 25% (Bacon 1980). BWP Nagy-Britannia: éves halálozás, 3–12. hónap 32,1%, 1–2. év 35,4%, 2–3. év és 3–4. év 25,0%, 4. évesnél idősebb költő egyedek 18–20%; 4. év után a várható élettartam 4•8 év (Beer és Ogilvie 1972). Dánia: éves halálozás 26% (Bloch 1971). Svédország: éves halálozás 1965–70 között, 28,5%, de csak 21,0%, ha az 1969–70-es kemény telet kizárjuk (Mathiasson 1973a).
<i>Anser brachyrhynchus</i>	KVM felnőtt 26%; 4–16 hónapos korban 42%; a 4 hónapnál idősebb összes egyed 21,5% BWP Felnőttek átlagos éves halálozása 26%, 4–16 hónapos korban 42% (gyűrűzési adat). A 4 hónaposnál idősebb összes egyed átlagos éves halálozása 21,5% (számlálás alapján), a ráta 1950–72 között egyértelműen csökkent (Boyd és Ogilvie 1969).
<i>Anser albifrons</i> ¹⁴²	KVM KVM <i>A. a. albifrons</i> : > 1 év 30,9%; <i>Anser a. flavirostris</i> : 34% BWP <i>A. a. albifrons</i> : átlagos éves halálozás (Nagy-Britanniában telelő madarak) 28% Hollandiában telelő madarak, 30,9% (Doude van Troostwijk 1974) <i>A. a. flavirostris</i> : átlagos éves halálozás 34%;
<i>Branta bernicla</i>	KVM felnőtt GB 17%, a szaporodással pozitívan korrelált BWP Felnőttek átlagos éves halálozása a Nagy-Britanniában telelő <i>B. b. bernicla</i> esetében 14%, és <i>B. b. hrota</i> esetében a Spitzbergákon 17% (Boyd 1962).
<i>Netta rufina</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Aythya marila</i>	KVM Nincs adat BWP Izlandon gyűrűzött felnőtt egyedek átlagos éves halálozása 52% (Boyd 1962).
<i>Somateria mollissima</i>	KVM felnőtt 20–40% BWP Hollandia:fészekben gyűrűzött fiókák éves halálozása 1965–70 között átlagosan 17%; tojók éves halálozása 15%–61% között mozgott az 1964–68 közötti időszakban, ez klórozott szénhidrogének által okozott mérgezést jelez; 1969–71 között szabályozó intézkedések után 2%–8% között (Swennen 1972). Dánia: éves halálozás 20% (Paludan 1962). Északnyugat-Európában gyűrűzött felnőttek átlagos éves halálozása 39%, várható élettartam 2,1 év (Boyd 1962)
<i>Clangula hyemalis</i>	KVM Nincs adat BWP Izlandon gyűrűzött felnőttek átlagos éves halálozása, 28%; várható élettartam 3,1 év (Boyd 1962).
<i>Melanitta nigra</i>	KVM Nincs adat BWP Izlandon gyűrűzött felnőtt madarak:átlagos éves halálozása 23%; várható élettartam 3,8 év(Boyd 1962)
<i>Melanitta fusca</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Bucephala clangula</i>	KVM Fészkelő tojók: 37% BWP Éves halálozás (költő tojók) Svédország: kb. 37%; várható élettartam kb. 3 év (felnőttek várható élettartama kb. 2. év, Nilsson 1971).
<i>Mergus serrator</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Mergus merganser</i>	KVM Nincs adat BWP Felnőttek átlagos éves halálozása 40%, várható élettartam 2,0 év (Boyd 1962).
<i>Bonasa bonasia</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Lagopus l. lagopus</i>	KVM Nincs adat BWP Szovjetunió: felnőtteknél 60–86% és 1. éves madaraknál 90–95% (1971–75 között, amikor igen kevés lemming (<i>Lemmus lemmus</i>) volt a Bolsezemelszkaja-tundrán, a predációból eredő nyomás magas halálozáshoz vezetett (Vorgnin 1976)). (Skóciában a <i>Lagopus lagopus scoticus</i> esetében: éves halálozás kb. 65% (Jenkins és mások 1967). Az EU-ra vonatkozóan nincs adat.
<i>Tetrao tetrix</i> ¹⁴³	KVM SF nem ivarérett egyedek, első tél 64%; felnőttek, stabil állomány 47% BWP Finnországban a felnőttek átlagos éves halálozása feltehetőleg 40% és 60% között mozog, éves és helyi ingadozásokkal (Helminen 1963).

¹⁴² Ezeket a halálozási rátákat az *Anser albifrons flavirostris* esetében túl magasnak tartják. Az erre az alfajra vonatkozó legfrissebb elemzések szerint a halálozás az első évben 32,2%, és a felnőttek halálozása 21,5% (Fox, A.D. & Stroud, D.A. 2002. *Anser albifrons flavirostris* Greenland White Fronted Goose. BWP Update. Nyomdában).

¹⁴³ Hosszú távra vonatkozó adatok szerint a siketfajd (*Tetrao urogallus*) halálozási rátája az első télen (szeptembertől a következő tavaszig) 76%, a nyírfajd (*Tetrao tetrix*) pedig 64%. Stabil állományokban a felnőtt siketfajdok és nyírfajdok éves halálozási rátái 29%, illetve 47%. A fiatalok halálozása tekintetében mindkét fajnál nemhez köthető

Faj	Halálozási ráta
<i>Tetrao urogallus</i>	KVM Szovjetunió, felnőtt kb. 54–59%; SF 30% BWP Szovjetunió: 2 területen a túlélés/halálozás a kikeléstől szeptember 1-jéig a hímeknél 48/52%, a tojóknál 59/41%; az ezt követő években a ráták az alábbiak: 46/54%, illetve 33/67%, valamint az ezt követő években 59/41%, illetve 54/46% (Semenov-Tjan-Schanskii 1959).
<i>Alectoris barbara</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Alectoris chukar</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Coturnix coturnix</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Meleagris gallopavo</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Rallus aquaticus</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Gallinula chloropus</i>	KVM Gyűrűzésből származó adatok (visszafogás) 1. év 69% BWP Nyugat-Németországban 90 gyűrűzött egyedből 69% az első életévben pusztult el, 23% pedig a 2. évben (Glutz és mások 1973).
<i>Haematopus ostralegus</i>	KVM GB a kirepüléstől az ivarérettségig a teljes halálozási ráta 74–80%; nem ivarérett 40%; BWP Hollandia: a kirepülés utáni első évben az átlagos halálozás 36%; 1 és 15 éves kor között évi 15,9% (Boyd 1962). Halálozás a kirepüléstől a kirepülést követő 1. hónapig, Wales, 84% (Harris 1969). Halálozás a kirepüléstől az ivarérettségig 74% és 80%, Harris alapján számítva (Harris 1969, illetve Harris 1970) (Glutz és mások 1975); átlagos éves halálozás a nem ivarérett egyedeknél kb. 40 % (Harris 1967). Nyugat-Németország: átlagos halálozás a kirepüléstől az átlagos életkorig, amikor az első költést megfigyelik (5–6 év) kb. 62%; az 1949–63. között költő madarak túlélési/halálozási rátája valamennyi korcsoportban állandó, kb. 94/6 % (Schnakenwinkel 1970); Walesben, 1963–68. között, a költő madarak túlélési/halálozási rátája 872/13, azaz 98% (Harris 1970b).
<i>Pluvialis apricaria</i>	KVM GB 1. tél 41%, ezt követő telek 22% (Parr 1980); NL megtalált gyűrűk, 1. év 53%; ezt követő évek 39%. BWP Hollandia: 123 ősszel gyűrűzött, teljesen kifejlett madár visszafogása azt mutatta, hogy 53% pusztult el a gyűrűzést követő 1. évben, ezután évente $39,0 \pm 5,42\%$. Izland: 31 fióka és fiatal visszafogása 66%-os halálozásra utalt az 1. naptári évben, ezt követően pedig évente $46,5 \pm 10,3\%$ (Boyd 1962). Skócia: felnőttek halálozása kb. 22% (Parr 1980).
<i>Pluvialis squatarola</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Vanellus vanellus</i>	KVM 1. év (augusztus 1-jétől március 31-ig) GB 38%; Közép-Európa 40%; Skandinávia 40%, DK 44%; ezt követő évek GB 32%; Közép-Európa 29%; Skandinávia 33%, DK 33%; a 2. és 11. év között 30 és 36% között változik, ezután kb. 43%. BWP Európa. Fiatalok halálozása augusztus 31-től a következő március 31-ig (így kizárva az első hetek magas halálozását) 39,7%, a különböző országokban gyűrűzött madarak esetében 30,4%–57,5% között változik; Nagy-Britanniában és Írországon 37,5%, Közép-Európában 40,1%, és Skandináviában 40,4%. Ezután az éves halálozás 32,2% (33,9% Nagy-Britannia és Írország, 29,4% Közép-Európa, 33,1% Skandinávia). További részletekért és magyarázatokért lásd Glutz és mások munkáját (Glutz és mások 1975).
<i>Calidris canutus</i>	KVM Nincs adat BWP Felnőttek átlagos éves halálozása $32,4 \pm 3,18\%$ (Boyd 1962)
<i>Philomachus pugnax</i>	KVM különböző források (gyűrű) 47% BWP Éves halálozás $47,6 \pm 3,61\%$, kis különbséggel az 1. és az ezt követő évek között; a nemek közötti eltérés valószínűleg nem szignifikáns (Boyd 1962)
<i>Limosa limosa</i>	KVM NL 1. év 38%; 2. év 32%; 3. és ezt követő évek 37% BWP Hollandia: éves halálozás az 1. évben (május 15-ig) 37,6%, a 2. évben 32%, és a későbbi években átlagosan 36,9% (Glutz és mások. 1977).
<i>Limosa lapponica</i>	KVM Nincs adat BWP Éves halálozási ráta $29,5 \pm 7,9\%$, de a gyűrűzést követő 1. naptári évben a jelek szerint kb. 79% (Boyd 1962).
<i>Numenius phaeopus</i>	KVM Nincs adat BWP Kis minta (13) alapján az éves halálozás $30,8 \pm 9,1\%$ (Boyd 1962).

különbségek mutatkoznak. Linden, H. 1981 Estimation of juvenile mortality in the Capercaillie *Tetrao urogallus* and the Black Grouse *Tetrao tetrix*, from indirect evidence. Finnish Game Research 39 : 35-51.

Faj	Halálzási ráta
<i>Numenius arquata</i>	KVM GB 1. év (kirepülés után) 53%; 2. év 37%, ezt követő évek 26% NL 1. év (fiókakorban gyűrűzve) 66%; 2–4. év 28%; SF az első év 12.31-ig 64%; 55% az ezt követő években BWP Nagy-Britannia: átlagos éves halálozás (n = 287) 53,0% a kirepülést követő 1. évben, 37,0% a 2. évben és ezt követően 26,4% (Bainbridge és Minton 1978). Hollandia: átlagos éves halálozás (n = 137) a fiókakorban végzett gyűrűzést követő 1. évben 66,4% és kb. 28% a 2–4. évben (Glutz és mások 1977). Finnország: átlagos éves halálozás (n = 245) 64% a fióka korban végzett gyűrűzést követő december 31-ig, és 55% a későbbi években (Grenquist 1965).
<i>Tringa erythropus</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Tringa totanus</i>	KVM az 1. évben >50%; ezt követő évek 20–30% BWP Halálozás az 1. évben, kirepülés után 55%; a felnőttek számított halálozása a különböző mintákban jelentősen, 17,7% és 56,9% között változott, feltehetőleg a gyűrűk elvesztésének hatására; a legjobb becslés a svéd minta (55) alapján valószínűleg 31,5% (Boyd 1962). A német kolóniában a felnőttek számított halálozása a gyűrűzést követő 1. évben 28,7%, az ezt követő években az életkorral csökkent (30%, 20% és 18%), de ez a kolóniába visszatérő felnőttek számán alapult, így lehet, hogy a fészkelőhelyhez való ragaszkodás az oka, amely az életkorral nő (Grosskopf 1959; Boyd 1962).
<i>Tringa nebularia</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Larus ridibundus</i>	KVM fiatalok halálozása 56% (a kirepülés után az 1. év végéig túlél: 44%) Felnőtt kb. 15–40% BWP Nagy-Britannia és Írország: 1945–72 átlagos halálozás az első 6 hónapban 38,3%, a 2. naptári évben 27,5% és ezt követően kb. 24%; Északnyugat-Angliában a halálozás 1908–24 között sokkal magasabb (kb. 60% az első 6 hónapban) a kilövések miatt (Flegg és Cox 1975). Camargue (Franciaország): az átlagos éves halálozás a felnőtteknél 16%-ra csökkent a terjeszkedés időszakában, főként az új táplálékforrások téli kihasználása miatt (Lebreton és Isenmann 1976).
<i>Larus cachinnans</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Larus canus</i>	KVM Észtország, 1. év 54%; 2. év 25%, ezt követő évek 26%; SF 29%; volt Kelet-Németország 16%; NW 15%; DK 26% és GB 34% BWP Dánia, 347 gyűrűzött, 2 évesnél idősebb madár átlagos éves halálozása 26,0% (Sørensen 1977). Átlagos éves halálozás felnőtteknél Észtországban kb. 15% (Onno 1968b).
<i>Larus fuscus</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Larus argentatus</i>	KVM Felnőtt kb. 10% BWP Jelentős eltérések az Európára és Észak-Amerikára vonatkozóan közzétett becslésekben. Halálozás az 1. életévben: Nagy-Britannia 17% (Chabrzyk és Coulson 1978), 30% (Brown 1967b), 18% (Harris 1970a); Dánia 22% (Paludan 1951); Észak-Amerika 38–62% (Paynter 1966), 27–32% (Kadlec és Drury 1968). Halálozás a 2. életévben: Nagy-Britannia 7,3% (Chabrzyk és Coulson 1978). Felnőttek halálozása: Nagy-Britannia 6,5% (Chabrzyk és Coulson 1978), 10% (Parsons 1971a), 10% (Harris 1970a); Nyugat-Németország 10% (Drost és mások 1961); Dánia 15% (Paludan 1951); Észak-Amerika 4–9% (Kadlec és Drury 1968), de az ezt követő vizsgálatok 15–20%-ot említenek (Kadlec 1976).
<i>Larus marinus</i>	KVM Nincs adat BWP Nincs adat
<i>Columba oenas</i>	KVM 50%; GB 44–61% BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. évben kb. 60%, felnőttek halálozása kb. 46,3%, de az 1950-es évek végén és a 1960-as évek elején alacsonyabb (R J O'Connor és C J Mead). Finnország: halálozás az 1. évben 57,5%, felnőttek halálozása 44,5% (Saari 1979b)
<i>Streptopelia decaocto</i>	KVM GB 1. évben kb. 69%; ezt követő években 39%; D 50–75% és 35–55% BWP Anglia: fiatalok halálozása 69%, felnőttek éves halálozása 39% (Coombs és mások 1981). Svédország: éves halálozás 29% (Bentz 1982). Közép-Európa: halálozás az 1. életévben 50–75%, felnőttek éves halálozása 35–55% (Glutz és Bauer 1980).
<i>Streptopelia turtur</i>	KVM GB fiataloknál 64%; felnőtteknél kb. 50% BWP Nagy-Britannia: becsült halálozás az 1. évben kb. 64%, éves halálozás a felnőtteknél kb. 50% (Murton 1968).
<i>Alauda arvensis</i>	KVM Felnőtt 30–35%, a zöme télen BWP Anglia: átlagos éves halálozás a felnőtteknél 33,5%; a fiatalok átlagos halálozása a függetlenné válás utáni első évben 38% (Delius 1965).

Faj	Halálozási ráta
<i>Turdus merula</i>	KVM gyűrűzött madarak alapján: 1. év 69%; ezt követő években 40–52% BWP Nagy-Britannia: éves halálozás 58% az 1. évben (augusztus 1-jétől), 38% a 2., 50% a 3., 40% a 4. és 5. évben (Lack 1943); éves halálozás 54% az 1. életévben (augusztus 1-jétől), 40% a 2. évben (Lack 1946b); éves halálozás az 1. naptári év után $44 \pm 1,5\%$, életkortól függetlenül, a nemek között nincs szignifikáns különbség; északon valószínűleg alacsonyabb; évenként változott az 1933–34. évi 34% és az 1928–29. évi 69% között (Coulson 1961); Oxfordban a fiatalok éves halálozása 59% (Snow 1958b); az éves halálozás az 1951–52. évi kb. 50%-ról 1960–61-re kb. 32%-ra csökkent, a jelek szerint nem az időjárás miatt (Snow 1966b); felnőttek éves halálozása Londonban $41,8 \pm 1,0\%$, a dél-angliai vidéki területeken $34,9 \pm 0,5\%$ (Batten 1973); a halálozás márciustól júniusig a legmagasabb; a közlekedés és a macskák általi predáció egyre nagyobb szerepet játszott a halálozásban (Batten 1978); felnőttek éves halálozása 41% a hímeknél, 60% a tojóknál (Naylor 1978). Belgium: felnőttek éves halálozása 69% (Verheyen 1958); felnőttek éves halálozása $52,2 \pm 2,3\%$, vagy $45,8 \pm 2,5\%$ azok kivételével, amelyeket lelőttek vagy más módon emberek öltek le; fiatalok éves halálozása $12,4 \pm 1,9\%$ (Van Steenbergen 1971). Franciaország: városi éves halálozás 25% hímeknél, 33% tojóknál (Ribaut 1964). Nyugat-Németország: éves halálozás 49%, városi madaraknál 28% (Erz 1964). Finnország: teljes éves halálozás 58–59% (Haukioja 1969). Csehszlovákia: halálozás az 1. életévben 68,4%, a 2. évben 56,3%, a 3. évben 30% (Beklová 1972); halálozás az 1. évben 72% (Havlin 1961).
<i>Turdus pilaris</i>	KVM N kb. 53% (az első éves madarak esetében magasabb); SF kb. 65%; CH kb. 69% BWP Svájc: éves halálozás 60–70%, életkortól függetlenül (Furrer 1977). Finnország: teljes éves halálozás 61–65% (Haukioja 1969).
<i>Turdus philomelos</i>	KVM CS 1. év 58%; ezt követő évek 44%; F 59%, illetve 46%; BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. életévben (augusztus 1-jétől) 53%, a 2. évben 40% (Lack 1946b). Finnország: teljes éves halálozás 54% (Haukioja 1969).
<i>Turdus iliacus</i>	KVM felnőtt kb. 50% BWP Finnország: teljes éves halálozás 57–58% (Haukioja 1969).
<i>Turdus viscivorus</i>	KVM GB felnőtt 48% BWP Nagy-Britannia: éves halálozás felnőtteknél 48%; a kirepült fiatalok halálozása az 1. naptári év végéig 62% (Snow 1969a).
<i>Sturnus vulgaris</i>	KVM az Európában megtalált gyűrűk, 1. év 60–73%; ezt követő évek 50–68% BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. életévben (augusztus 1-jétől) 48%, a 2. évben 48% (Lack 1946); éves halálozás $52,8\% \pm 1,0\%$ (Coulson 1960). Finnország: éves halálozás $46\% \pm 4,4\%$ (Haukioja 1969). Csehszlovákia: halálozás az 1. évben 68,1%, a 9. évben 22,2%, a 10. évben 14,2% (Beklová 1972).
<i>Garrulus glandarius</i>	KVM megtalált gyűrűk alapján az 1. évben 61% BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. naptári évben 40%, 2. évben 55%, és a 3–5. évben 41% (Holyoak 1971). Európa: halálozás az 1. életévben 60,7% (Busse 1969).
<i>Pica pica</i>	KVM Eur megtalált gyűrűk alapján az 1. évben 69% GB hím felnőtt 25%, tojó felnőtt 40%. BWP Nagy-Britannia és Finnország: halálozás az 1. naptári évben 46%, a 2. évben 58%, a 3–5. évben 55% (Holyoak 1971). Városi állomány, Nagy-Britannia: halálozás a fészkek elhagyását követő 1. évben 44%, az ezt követő években 30%, 24 visszafogás alapján $61 \pm 4,3\%$, valószínűleg túl magas; a költő madarak esetében a $47 \pm 7,9\%$ valószínűleg jó becslés (Haukioja 1969). Európa: halálozás az 1. életévben 69,0% (Busse 1969).
<i>Corvus monedula</i>	KVM megtalált gyűrűk alapján az 1. évben 46% BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. naptári évben 38%, a 2. évben 36%, a 3–5. évben 43% (Holyoak 1971). Finnország: éves halálozás $35 \pm SE 3,2\%$ (Haukioja 1969). Európa: halálozás az 1. életévben 45,5% (Busse 1969).
<i>Corvus frugilegus</i>	KVM megtalált gyűrűk alapján az 1. évben 54% BWP Nagy-Britannia: halálozás az 1. naptári évben 59%, a 2. évben 51%, a 3–5. évben 25% (Holyoak 1971). Európa: halálozás az 1. életévben 54% (Busse 1969).
<i>Corvus corone</i>	KVM megtalált gyűrűk alapján az 1. évben 62% BWP Nagy-Britannia és Finnország: halálozás az 1. naptári évben 61%, a 2. évben 45%, a 3–5. évben 48% (Holyoak 1971). Finnország: éves halálozás $47 \pm 2,3\%$ (Haukioja 1969). Európa: halálozás az 1. életévben 62,4% (Busse 1969).

Jelmagyarázat:

KVM = Kompendium der Vögel Mitteleuropas (Bezzel E. 1985. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Nonpasseriformes Nichtsingvögel. AULA-Verlag GmbH, Wiesbaden & Bezzel E.

1993. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Passeres Singvögel. AULA-Verlag GmbH, Wiesbaden

BWP = Birds of the Western Palearctic (Cramp S. & C M Perrins (szerk.). 1973-1994. Handbook of the birds of the Western Palearctic 1., 2., 3., 4., 5. és 8. kötet, Oxford University Press, Oxford.)

9. ábra: Példa a kisszámú egyed kiszámítására a guvat (*Rallus aquaticus*) esetében; amely fajról halálozásra vonatkozó adatokat nem tettek közzé

A *Rallus aquaticus* európai állománya 130 000 pár = 260 000 madár (A „The EBCC ATLAS of European Breeding Birds” alapján)

a) felnőttek halálozási rátája 25%¹⁴⁴ → túlélési ráta = 75%, felnőttek túlélése = 195 000 madár egy év után

- szükséges szaporulat (az állomány stabilitásának feltételezése esetén) = 65 000 madár
- fiatal madarak halálozása 50%¹⁴⁵ → összesen 130 000 fiatal madárnak kell lennie → átlagban 1 fiatal páronként/tojónként
- a számítás alapja így (260 000 + 130 000) 390 000 madár, amelyek halálozása körülbelül 33,33%
- 130 000 madár pusztul el, ennek 1%-a = 1300 madár
- 1 300 madarat lehet kisszámú egyednek tekinteni (a kontinens szintjén)

b) ha a felnőttek halálozási rátája 60%¹⁴⁶ → átlagos túlélési ráta = 40% = 104 000 madár egy év után

- szükséges szaporulat (az állomány stabilitásának feltételezése esetén) = 156 000 madár
- fiatal madarak halálozása 50% → összesen 312 000 fiatal madárnak kell lennie → átlagban 2,4 fiatal páronként/tojónként
- a számítás alapja így (260 000 + 312 000) 572 000 madár, amelyek halálozása körülbelül 60%
- 343 200 madár pusztul el, ennek 1%-a = 3432 madár
- 3500 madarat lehet kisszámú egyednek tekinteni (a kontinens szintjén)

¹⁴⁴ Szakirodalmi adatok alapján a 25% felel meg a legalacsonyabb halálozási rátának a *Rallidae* családba tartozó, egyévesnél idősebb madarak esetében.

¹⁴⁵ Szakirodalmi adatok alapján az 50% alacsony halálozási rátának felel meg a *Rallidae* családba tartozó, elsőéves madarak esetében.

¹⁴⁶ Szakirodalmi adatok alapján a 60% magas átlagos halálozási rátának felel meg a *Rallidae* család egy faja esetében.

10. ábra: Kedvezőtlen védeltségi helyzetű vadászható fajok (II. melléklet)

SPEC 2. KAT. Sérülékeny, erős csökkenés

Limosa limosa **98 NERI** (Black-tailed Godwit / Barge à queue noir / Nagy goda)

SPEC 2. KAT. Csökkenő, enyhe csökkenés

Tringa totanus **98 NERI** (Redshank / Chevalier gambette / Piroslábú cankó)

Larus canus (Common Gull / Goéland cendré / Viharsirály)

SPEC 3. KAT. Sérülékeny, erős csökkenés

Anas strepera **00 WI** (Gadwall / Canard chipeau / Kendermagos réce)

Anas acuta **98 NERI** (Pintail / Canard pilet / Nyíl farkú réce)

Anas querquedula **98 ONC** (Gargany / Sarcelle d'été / Böjti réce)

Coturnix coturnix **99 ONC** (Quail / Caille des blés / Fűrj)

Lymnocyptes minimus **98 NERI** (Jack snipe / Bécassine sourde / Kis sárszalónka)

[Scolopax rusticola, tél] **98 ONC** (Woodcock / Bécasse des bois / Erdei szalonka)¹⁴⁷

Limosa lapponica, tél (Bar-tailed Godwit / Barge rousse / Kis goda)

Alauda arvensis **98 ONC** (Skylark / Alouette des champs / Mezei pacirta)

SPEC 3. KAT. Sérülékeny <2 500 p. Lokalizált, télen

Branta bernicla (Brent goose / Bernache cravant / Örvös lúd)

SPEC 3. KAT. Csökkenő, enyhe csökkenés

Netta rufina **99 ONC** (Red-crested Pochard / Nette rousse / Üstökös réce)

Numenius arquata, tél **98 NERI** (Curlew / Courlis cendré / Nagy póling)

Streptopelia turtur **98 ONC** (Turtle Dove / Tourterelle des bois / Vadgerle)

SPEC 3. KAT., w Lokalizált Lokalizált

Aythya ferina **99 ONC** (Pochard / Fuligule milouinan / Barátréce)

Melanitta fusca **00 WI** (Velvet Scoter / Macreuse brune / Füstös réce)

Calidris canutus (Knot / Bécasse maubèche / Sarki partfutó)

Gallinago gallinago (Snipe / Bécassine des marais / Sárszalónka)

Pluvialis apricaria (Golden Plover / Pluvier doré / Aranylile)

Vanellus vanellus **99 ONC** (Lapwing / Vanneau huppé / Bíbic)

Philomachus pugnax (Ruff / Chevalier combattant / Pajzsoscankó)

NERI = Danish National Environmental Research Unit

ONC = Office Nationale de la Chasse

WI = Wetlands International

SPEC 2. kategória – olyan fajok, amelyek világállománya Európában koncentrálódik (a faj globális költő vagy telelő állományának több mint 50%-a Európában található), és amelyek védeltségi helyzete Európában kedvezőtlen.

SPEC 3. kategória – olyan fajok, amelyek világállománya nem Európában koncentrálódik (a faj globális költő vagy telelő állományának kevesebb mint 50%-a található Európában), de védeltségi helyzetük Európában kedvezőtlen.

¹⁴⁷ A legfrissebb adatok alapján megkérdőjeleződött, hogy a *Scolopax rusticola* kedvezőtlen védeltségi helyzetű volna az EU-ban. Az uniós kezelési terv tervezete szerint (Ferrand, Y. és F. Gossmann (2001) Elements for a Woodcock Management plan. Game and Wildlife Science, vol. 18(1), 2001. március, 115–139. o.) a költő erdei szalonkák számát a tagállamokban stabilnak vagy növekvőnek tekintik, az Egyesült Királyság kivételével. Az egyesült királysági állomány földrajzi szempontból korlátozott, és dinamikája a többi európai állománytól elválasztható. A telelő madarak helyzete a legtöbb európai országban nem ismert.

11. ábra A madárvédelmi irányelv II. mellékletében felsorolt különböző faj- és fánafajok védettségi helyzetének áttekintése az EU és a tagállamok szintjén.

Faj	II. melléklet	I. melléklet	Helyzet	EU	SE	FI	DK	UK	IE	NL	BE	LU	DE	AT	FR	ES	PT	IT	GR
Alectoris barbara	2	igen	3 (E)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	0	---	(-1)	---
Alectoris chukar	2	nem	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)
Alectoris graeca graeca	1	nem	2 (V)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)
Alectoris graeca saxatilis	1	igen		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	F	---	---	-1	---
Alectoris graeca whiteri	1	igen		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	— ¹	---
Alectoris rufa	1	nem	2 V	—	---	---	---	0	---	---	---	---	---	---	— ²	-1	---	(0)	---
Bonasa bonasia	2	igen	S	—	-1	-1	---	---	---	---	-1	-1	-2	-1	-1	---	---	-1	0
Lagopus l. lagopus	2	nem	S	?	?	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Lagopus l. scoticus	1	nem		—	---	---	---	-1	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Lagopus mutus helveticus	1	igen	S	?	---	---	---	---	---	---	---	---	0	0	0	---	---	-1	---
Lagopus mutus mutus	1	nem		0	0	F	---	0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Lagopus mutus pyrenaicus	1	igen		?	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	?	-1	---	---	---
P. perdix hispaniensis	1	igen	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	---	---	---
P. perdix italica	1	igen		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	---
Perdix perdix perdix	1	nem		—	-1	-2	-1	-1	-2	-1	-2	-1	-2	-1	-1	---	---	---	(-1)
Phasianus colchicus	1	nem	S	0	-2	0	+1	+1	0	---	F	-1	0	F	0	+1	---	0	0
Tetrao tetrix britannicus	2	nem	3 V	—	---	---	---	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Tetrao tetrix tetrix	2	igen		—	-1	-1	-1	---	---	-2	-2	---	-2	-1	-1	---	---	F	---
Tetrao urogallus	2	igen	S	—	0	-1	---	-2	---	---	---	---	-2	-1	-1	0	---	-1	0

Helyzet:

2= SPEC 2 (lásd a 10. ábrát)

3= SPEC 3

E= veszélyeztetett

V= sérülékeny

S= biztos

Az állomány tendenciája

+1 = enyhe növekedés (20–49%)

0 = stabil (a teljes változás <20%)

-1 = enyhe csökkenés (20–49%)

-2 = erős csökkenés (>= 50%)

F= fluktuáló (legalább 20%-os változások, de nincs egyértelmű tendencia)

?= nem ismert

További források

(1) Iapichino & Massa (1989), The Birds of Sicily (BOU checklist 11)

(2) Rocamora & Yeatman-Berthelot (1999), Oiseaux menacés et à surveiller en France

(3) Berg, H.-M. (1997): Rote Listen ausgewählter Tiergruppen Niederösterreichs; Vögel (Aves), 1. Fassung 1995. N Landesregierung, Abt. Naturschutz, 184pp (benne további hivatkozásokkal).

Sackl, P. & O.Samwald (1997): Atlas der Brutvögel der Steiermark. BirdLife Österreich Landesgruppe Steiermark und Steiermärkisches Landesmuseum Joanneum, Graz.

Zuna-Kratky, T., E.Kalivodova, A.Krthy, D.Horal & P.Horak (2000): Die Vögel der March.-Thaya-Auen im Österreichisch-slowakisch-tschechischen Grenzraum. Distelverein, Deutsch-Wagram.

(4) Asbirk, S. és mások 1997. Population sizes and trends of birds in the Nordic countries 1978-1994

5 MELLÉKLET

Hivatkozások az útmutatóhoz kapcsolódó bírósági ügyekre. Részletek az Európai Közösségek Bíróságának internetes honlapján található
(<http://curia.europa.eu/hu/content/juris/index.htm>)

- 1) C-157/89. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság (A vadon élő madarak védelméről szóló irányelvnek való megfelelés elmulasztása) ügyben 1991. január 17-én hozott ítélet
- 2) C-412/85. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Németországi Szövetségi Köztársaság ügyben a Bíróság 1987. szeptember 17-én hozott ítélete
- 3) C-339/87. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Holland Királyság ügyben a Bíróság 1990. március 15-én hozott ítélete
- 4) C-262/85. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság ügyben a Bíróság 1987. július 8-én hozott ítélete
- 5) C-252/85. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság (A vadon élő madarak védelméről szóló irányelvnek való megfelelés elmulasztása) ügy
- 6) C-247/85. sz. Bizottság kontra Belgium, Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Belga Királyság ügyben 1987. július 8-án hozott ítélet
- 7) C-236/85. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Holland Királyság ügyben a Bíróság 1987. október 13-án hozott ítélete
- 8) C-435/ 92. sz. Association Pour la Protection des Animaux Sauvages és mások kontra Préfet de Maine-et-Loire és Préfet de la Loire-Atlantique ügyben a Bíróság 1994. január 19-én hozott ítélete
- 9) C-118/94. sz. Associazione Italiana per il World Wildlife Fund és mások kontra Regione Veneto ügyben a Bíróság (ötödik tanács) 1996. március 7-én hozott ítélete
- 10) C-38/99. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság ügyben a Bíróság 2000. december 7-én hozott ítélete
- 11) C-159/99. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság ügyben a Bíróság 2001. május 17-én hozott ítélete
- 12) C-10/96. sz. Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL és Société d'études ornithologiques AVES ASBL kontra Région Wallonne ügyben (beavatkozó: Fédération royale ornithologique belge ASBL. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Conseil d'Etat - Belgium.) a Bíróság 1996. december 12-én hozott ítélete
- 13) C-169/89. sz. Gourmetterie Van den Burg elleni büntetőeljárás ügyben (Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Hoge Raad - Hollandia.

Áruk szabad mozgása – Madarak behozatalára vonatkozó tilalom)
a Bíróság (hatodik tanács) 1990. május 23-án hozott ítélete

14) C-182/02. sz. Ligue pour la protection des oiseaux és mások kontra Francia Köztársaság ügyben 2003.10.16-án hozott ítélet, még nem tették közzé.

15) C-429/85 . sz Bizottság kontra Olaszország ügyben 1988.02.23-án hozott ítélet (EBHT 1988., 843. o.)

16) C-149-94. sz. Vergy elleni büntetőeljárás ügyben 1996.02.08-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-299. o.)

17) C-79/03. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2004., 11619. o.)

18) C-344/03. sz. Bizottság kontra Finnország ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., 11033. o.)

19) C-135/04. sz. Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. június 9-én hozott ítélet (EBHT 2005., 5261. o.)

20) C-60/05. sz. WWF Italia és mások ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet (EBHT 2006., 5083. o.)

21) C-503/06R. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 2006. december 19-én hozott végzés (EBHT 2006., 141. o.)